

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

SOUVISLOST MEZI VLASTNÍ
NEVĚROU, TENDENCEMI K
NEVĚŘE A ŽÁRLIVOSTÍ
V ROMANTICKÉM VZTAHU
V MLADÉ DOSPĚLOSTI

CONNECTIONS BETWEEN SELF-INFIDELITY,
INFIDELITY TENDENCIES AND JEALOUSY IN
ROMANTIC RELATIONSHIP IN YOUNG ADULTHOOD

Magisterská diplomová práce

Autor: **Bc. Martina Ocelíková**

Vedoucí práce: **PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.**

Olomouc

2023

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu této diplomové práce, panu PhDr. Marku Kolaříkovi, Ph.D., za jeho vstřícnost, trpělivost a odborné rady, které mi během vypracovávání práce věnoval. Děkuji mé rodině, partnerovi a blízkým za jejich nekončící podporu při mých studiích. Velmi si vážím také všech respondentů, kteří se do zapojili do mého výzkumu a práce díky nim mohla vzniknout.

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma: „Souvislost mezi vlastní nevěrou, tendencemi k nevěře a žárlivostí v romantickém vztahu v mladém dospělosti“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

OBSAH

Číslo	Kapitola	Strana
	OBSAH	3
	ÚVOD	5
	TEORETICKÁ ČÁST	7
1	Partnerský vztah v mladém věku	8
1.1	Mladá dospělost	8
1.2	Partnerský vztah v mladém věku	10
2	Nevěra	14
2.1	Vymezení nevěry	14
2.2	Druhy nevěry	16
2.2.1	Sexuální a emocionální nevěra	17
2.2.2	Internetová nevěra	18
2.2.3	Typologie nevěrného chování	18
2.3	Faktory ovlivňující nevěru	21
2.3.1	Individuální faktory	21
2.3.2	Vztahové faktory	24
2.3.3	Kontextuální faktory	25
2.4	Důsledky nevěry	26
3	Žárlivost	29
3.1	Vymezení žárlivosti	29
3.2	Druhy žárlivosti	31
3.3	Faktory ovlivňující žárlivost	34
3.3.1	Individuální faktory	34
3.3.2	Vztahové faktory	36
3.3.3	Situační faktory	37
3.4	Důsledky žárlivosti	38
4	Souvislost vlastní nevěry, tendencí k nevěře a žárlivosti	40
	VÝZKUMNÁ ČÁST	44
5	Výzkumný problém	45
6	Typ výzkumu a použité metody	48
6.1	Testové metody	48
6.1.1	Dotazník vlastní konstrukce	49
6.1.2	Multidimensional Jealousy Scale (MJS)	50
6.1.3	Intentions Toward Infidelity Scale (ITIS)	52
6.2	Formulace hypotéz ke statistickému testování	52

7	Sběr dat a výzkumný soubor	55
	7.1 Popis výzkumného souboru.....	56
	7.2 Etické hledisko a ochrana soukromí	60
8	Práce s daty a její výsledky	62
	8.1 Psychometrické charakteristiky testových metod.....	63
	8.2 Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz.....	64
9	Diskuze.....	71
	9.1 Vztah vlastní nevěry, tendencí k nevěře a míry žárlivosti	71
	9.2 Limity a přínosy výzkumu.....	76
10	Závěry	79
11	Souhrn	80
	LITERATURA	85
	PŘÍLOHY	101

ÚVOD

Žárlivost je přirozenou součástí vztahů s blízkými lidmi. Provází nás již od dětského věku, kdy se může projevat ve vztahu k rodičům či sourozencům, a pokračuje až do dospělosti, kdy se s ní naopak setkáváme v partnerství. Ačkoliv se jedná o emoci, která je lidem vlastní a je zcela běžná, stane-li se nadměrnou, může ústít ve velmi nepříjemné situace. Mnoho jedinců se následně v partnerských vztazích trápí myšlenkami na partnerovu možnou nevěru, což se podepisuje nejen na jejich vlastní životní spokojenosti a kvalitě života, ale také na samotném partnerském vztahu. Ten tak zaplavují neustálé pochyby, podezírání, kontrolování nebo hádky o kontaktu partnera s jinou osobou. Podobné spory mezi partnery se mohou vyostřit do té míry, že jsou páry často nuceny vyhledat odbornou pomoc, nebo vztah ukončit.

Někdy si však lze povšimnout paradoxní situace. Nezřídka se setkáváme s lidmi, kteří na partnera enormně žárlí a neustále jej podezírají ze zrady, přestože se sami jednou či dokonce vícekrát nevěry dopustili. Jedná se o situaci bezesporu velmi obtížnou a těžko pochopitelnou pro oba partnery, neboť jeden z páru vyčítá druhému něco, čeho se sám dopouští. Může se navíc jednat o iracionální reakce na zcela nevinné podněty ze strany blízkého člověka, které si může jedinec mající zkušenost s nevěrou vykládat po svém dle přísloví „*podle sebe soudím tebe*“. V rámci tohoto výzkumu si klademe otázku, zda jsou tito jedinci pouhou výjimkou, nebo zda je možné skutečně mluvit o tom, že vlastní nevěra může se zvýšenou žárlivostí vůči romantickému partnerovi významně souviset. Jelikož je přehnaná žárlivost v partnerském vztahu jedním z častých témat, se kterým klienti přicházejí do partnerských poraden či na psychoterapeutická sezení, domníváme se, že poznání komponent, které se na žárlivosti mohou podílet, může přispět k lepšímu pochopení potíží páru a tím pádem také cílenější pomoci.

Cílem této práce bude prozkoumat, zda lidé, kteří byli v současném nebo předchozím vztahu nevěrní, na své partnery více žárlí. Nezaměříme se však pouze na již proběhlou nevěru, ale také na tendence k nevěrnému chování, které se mohou lidé individuálně pociťovat v různé míře. Předpokládáme, že ačkoliv nevěra neproběhla, mohou tyto tendence člověka při úsudku o partnerově chování ovlivňovat – například proto, že se obává, že pro partnera je představa romantického kontaktu s jinou osobou podobně atraktivní. Zároveň se pokusíme srovnat tyto charakteristiky také u mužů a žen, neboť

předpokládáme, že jejich psychické prožívání nevěry a žárlivosti se může odlišovat. Při zkoumání těchto výzkumných cílů se zaměříme na osoby v mladém dospělosti, která je obdobím navazování partnerských vztahů a hledání životního partnera. Zároveň pracujeme také pouze s páry, které jsou heterosexuální a monogamní, neboť se domníváme, že jiné formy vztahu mohou tyto proměnné významně ovlivňovat.

V teoretické části této práce přiblížíme nejprve poznatky o partnerských vztazích v mladém dospělosti, abychom lépe pochopili vývojové období, které tvoří pozadí celého výzkumu. Dále představíme poznatky o nevěře a žárlivosti se zaměřením na jejich odborné vymezení, druhy, možné příčiny a důsledky. V neposlední řadě poté představíme výzkumy, které se tímto tématem již zabývaly. Teoretická část následně vyústí v podrobné stanovení výzkumného problému, cílů, hypotéz a popis výzkumu včetně jeho výsledků v rámci části praktické.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PARTNERSKÝ VZTAH V MLADÉ DOSPĚLOSTI

Dříve než představíme stěžejní témata práce v podobě nevěry a žárlivosti, je třeba přiblížit poznatky o partnerském vztahu, a to zejména v období mladé dospělosti. Ačkoliv v dospělosti nenacházíme tak výrazné vývojové mezníky jako například v dětství, přesto je třeba toto dlouhé období rozdělit do kratších úseků. Srovnáme-li myšlení, cítění či sociální chování mladého člověka, člověka ve středním věku a člověka starého, nalezneme výrazné rozdíly (Langmeier & Krejčířová, 2006). Jelikož se tyto vývojové změny týkají zcela jistě také psychického prožívání spojeného s partnerskými vztahy, rozhodli jsme se zúžit zaměření této práce na období mladé dospělosti.

V následujících kapitolách nejprve popíšeme období mladé dospělosti včetně časového vymezení a změn, které v něm probíhají, a následně se zaměříme na partnerské vztahy mladých dospělých.

1.1 Mladá dospělost

Mladá dospělost je dynamické období, ve kterém se člověk postupně stává zralou osobností. Díky komplexním životním změnám během něj dochází k intenzivnímu psychickému dospívání, zatímco fyzický a kognitivní vývoj je již prakticky dokončen. Člověk je na vrcholu svých fyzických sil, zdraví i energie (Thorová, 2015).

Z hlediska časového vymezení v odborné literatuře neexistuje konsenzus stanovující začátek a konec mladé dospělosti. Určení dolní hranice bývá často spojováno s dosažením právní zletilosti či tradičními znaky dospělosti, horní hranice je však proměnlivější a daleko více vázaná na sociální prostředí a demografické faktory (Tillman et al., 2019). Čeští autoři se vesměs shodují na začátku tohoto období po ukončení adolescence ve 20 letech, horní hranici poté nastavují na 30 let (Langmeier & Krejčířová, 2006; Příhoda, 1974), 30-32 let (Švancara, 1986), 35 let (Thorová, 2015) či 40 let (Vágnerová, 2007). V zahraničních studiích se vymezení pohybuje podobně, nejčastěji od

18-20 let do 30-35 let (Furstenberg, 2016; Tillman et al., 2019). V naší práci jsme se rozhodli použít dělení Thorové (2015), tj. od 20 do 35 let.

Konceptualizace období mladé dospělosti je v odborné literatuře poměrně jednotná, ačkoliv se vyskytují výjimky. V souvislosti s vymezením období mladé dospělosti nelze nezmínit populární koncept Jeffreyho Arnetta (2007) tzv. období vynořující se dospělosti (*emerging adulthood*), které bývá věkově zařazováno do období od 18 do 25/29 let. Dle Arnetta se toto období kvalitativně odlišuje jak od adolescence, tak od rané dospělosti. Jedná se o období vysoké osobní svobody, prozkoumávání a životních změn. Mladí lidé v tomto věku stále hledají svou identitu, nemají stabilní bydlení, zaměstnání a často ani vztah a orientují se především na sebe. Arnett jej charakterizuje jako období na půli cesty, kdy mladý člověk vnímá určitou zodpovědnost a široké možnosti, stále je však částečně připoutaný k vlastní rodině. Je pro něj také typický životní optimismus a naděje. Vydělení tohoto období považuje autor za důležité zejména kvůli posouvání věku vstupu do manželství či založení rodiny (Arnett, 2014).

Samotnou dospělost můžeme vymezit nejen věkem, ale také dosažením osobní zralosti. Tu můžeme definovat jako stupeň naplnění základních životních tendencí. Jde o nabytí plné osobní i občanské zodpovědnosti, nezávislosti na původní rodině a přijetí očekávaných vývojových úkolů, které se s dospělostí pojí (Langmeier & Krejčířová, 2006). Z psychosociálních znaků můžeme zmínit změnu osobnosti směrem ke komplexnímu osamostatnění, získání větší sebejistoty a tím pádem také soběstačnosti. Mění se vztah s ostatními lidmi, vztahy s rodiči i vrstevníky jsou symetričtější. Dospělý by měl být schopen zvládnout také párové soužití, akceptovat potřeby partnera a sladit je s těmi vlastními. Dosahuje fyzické zralosti, především sexuální, která následně tvoří důležitý aspekt partnerského vztahu (Vágnerová, 2007).

Všechny zmíněné faktory ovlivňují období mladé dospělosti ve směru nárůstu zodpovědnosti, ale také možností. Vzhledem ke stále poměrně nízké úrovni různých závazků jde o ideální věk k získávání zkušeností. Mladý dospělý často experimentuje a postupně hledá své profesní zakotvení i životního partnera (Thorová, 2015). Upevňuje se jeho identita dospělého a identifikace s ní, upřesňují se jeho osobní cíle a zvyšuje nezávislost (Langmeier & Krejčířová, 2006).

Mladá dospělost je obdobím velkých životních událostí a rolí s nimi spojených. Za 5 nejvýznamnějších můžeme označit: odchod jedince z domova, dokončení školy, nástup

do zaměstnání, manželství a rodičovství (Settersten, 2012). Přijetí těchto nových rolí je zásadním mezníkem v životě a pro mladého dospělého je důležité je nejen získat, ale také udržet jejich kvalitu a mít z nich uspokojení, neboť na nich z velké míry závisí také vnímaná sebehodnota či emoční saturace (Vágnerová, 2007). Sladění a stabilizace těchto sociálních rolí je jedním z hlavních úkolů tohoto období (Farková, 2009). Člověk se díky nim stává nezávislým na svých rodičích v rovině emoční, postojové i fyzické (tj. společné soužití) a vyhledává intimitu spíše v blízkém partnerském vztahu, který se stává součástí jeho sebepojetí (Thorová, 2015).

Kromě výrazného posunu v socializaci jedince dochází mimo jiné také ke stabilizaci emočního prožívání, dovršení morálního vývoje či rozvoji kognitivních kompetencí a způsobu jejich užívání. Mladý dospělý je schopen lepší orientace ve vlastních pocitech, dokáže je zvládat a také odložit aktuální uspokojení nebo se ho vzdát, což mu umožňuje lepší fungování v mezilidských vztazích. Má vlastní systém norem chování, které se mohou projevovat na implicitní i explicitní úrovni a jsou dány rodinným prostředím, významnými blízkými lidmi či z velké části také sociální skupinou. Vzor vrstevníků udává aktuálně platný model chování a stylu života dospělého, který stanovuje například věk, kdy má dojít k podstatným životním změnám (např. rodičovství) (Vágnerová, 2007).

1.2 Partnerský vztah v mladé dospělosti

Jak jsme zmínili v minulé kapitole, jedním z hlavních úkolů mladé dospělosti je vytvoření intimního partnerského vztahu. Tento názor zastával již Erik Erikson, který do období mladé dospělosti situoval konflikt intimity a izolace. Mladý dospělý, který během adolescence hledal svou identitu, touží po jejím spojení s identitou partnera. Nejde již pouze o zamilování se či náhodné intimní kontakty, ale o vytvoření skutečného partnerského vztahu (Erikson, 1999). Mladý dospělý by měl být připraven zavázat se druhému člověku a v závazku setrvat i přes nutné kompromisy a oběti. Je-li jedinec nezralý, směřuje naopak spíše k izolaci a vyhýbání se intimnímu vztahu (Erikson, 2002).

Postupným odpoutáváním se od původní orientační rodiny jedinec přirozeně více inklinuje k hledání intimity v partnerském vztahu. Primární rodina přestává být nejvýznamnějším sociálním zázemím a původní rodinné vazby bývají nahrazovány vazbou mezi partnery. Vztah se tak stává zdrojem sociální i osobní zkušenosti. Mezi jedinci se tvoří vlastní párová identita, která přesahuje identitu individuální a dělá ze vztahu něco víc

než jen koexistenci dvou lidí. Vědomí, že je jedinec součástí oboustranně citově uspokojujícího vztahu, je pro mnoho mladých dospělých nejvýznamnější součástí jejich sebepojetí (Vágnerová, 2007).

Partnerství prochází určitým vývojem od prvotního seznámení až k vážnému vztahu. Prvních několik měsíců až rok probíhá ve znamení zamilovanosti a romantické lásky, které jsou důležitými stabilizátory nově vznikajícího vztahu (Willi, 2006). Partneri se sobě vzájemně otevírají a obdivují se, včetně svých odlišností. Druhou osobu si při tom silně idealizují zejména v souladu se svými očekáváními a stylizují také sami sebe. Partner a vztah jsou hodnoceni zejména emocionálně a vazba mezi těmito dvěma lidmi je až symbiotická. Po odeznění těchto intenzivních pocitů často přicházejí téměř abstinenci příznaky, rozmrzelost, vyčerpání a zklamání z poznání pravé povahy partnera (Vágnerová, 2007). Jde o období, ve kterém se více než polovina párů rozpadá, přesto jde ale o důležitou fázi k tomu, aby se vztah mohl stát vážným, založeným na vzájemné lásce a intimitě. Čím je člověk zralejší osobností, tím snáze dokáže tímto procesem projít (Praško, 2005).

Zvládnou-li partneri první náročnější období v podobě odeznění intenzivní zamilovanosti, vztah přechází do realističtější fáze. Dle Matějkové (2007) se tak děje nejdříve po 3 měsících, kdy již můžeme vztah označit za vážný. Emocionální sblížení partnerů je těsnější, přičemž se ale stále vzájemně poznávají. Od 6 měsíců pak můžeme mluvit o dlouhodobém vztahu, kdy již většina párů zažije také první konflikty. Vágnerová (2007) označuje tuto fázi jako období realistického vztahu, kdy se mezi partnery prohlubuje intimita, výlučnost vztahu a vzájemné připoutání. Vztah je již něčím víc než jen pouhým milostným okouzlením. Partneri jsou zároveň více autonomní, respektují své odlišnosti, postoje a projevy, včetně nedokonalostí. Dokáží druhého posuzovat racionálně a nesnaží se tolik idealizovat ani sami sebe. Důležité je sdílení hodnot mezi partnery, společný cíl a otevřená jasná komunikace. Takový vztah dokáže uspokojit psychické potřeby jedince a tvoří také dobrý základ pro vstup do manželství.

Je otázkou, co přesně dělá vztah vážným. Dle výzkumu mezi lidmi v období mladé dospělosti jde na prvním místě především o sexuální věrnost, následovanou něžností, intimitou, společnými plány, sexuálním životem a společným bydlením (Katrňák et al., 2010). Samotná intimita pak v sobě skrývá atributy jako vzájemné sebeotevření, důvěru bez výhrad, úctu a respekt, humor či výlučnost. Všechny tyto aspekty poskytují partnerům významné emoční posílení a zisky ze vztahu (Farková, 2009). Nejdůležitějšími motivy pro

setrvání ve vztahu jsou pak láska, identifikace s partnerstvím, vzájemná komunikace nebo také osobní rozvoj v rámci partnerství. Vztah prohlubují společné zážitky a překonávání těžkých okamžiků (Willi, 2006).

Důležitým aspektem partnerství je také sexuální život, který v období rané a střední dospělosti vrcholí. Pro spokojenost vztahu je soulad sexuálních potřeb obou partnerů podstatný a nepodaří-li se partnerům tohoto souladu dosáhnout, může to vyvolat až rozpad vztahu (Šimíčková-Čížková et al., 2010). Dle Říčana (2004) by se sexualita a erotika v tomto období již měla pojit především s monogamním vztahem, přičemž polygamií (tj. více vztahů s různými partnery) považuje spíše za záležitost dospívání. Neschopnost vytvořit harmonický sexuální vztah s tendencí k monogamii je dle Říčana zapříčiněna především nepříznivým vývojem jedince a jeho nezralostí. Právě navázání jiného vztahu bývá v tomto věku nejčastějším důvodem rozpadu vztahu původního (Katrňák et al., 2010).

Vážený vztah vyžaduje koordinaci vlastních a partnerových přání a životních plánů a také potřebu cítit v tomto ohledu partnerovu podporu. Mnoho mladých lidí z těchto důvodů vážné vztahy raději odkládá a věnuje období mladé dospělosti spíše sbírání zkušeností (Shulman & Connolly, 2013). Stále více se tak prodlužuje věk vstupu do manželství či založení rodiny. Dle dat Českého statistického úřadu byl v roce 2020 průměrný věk vstupu do manželství 32,6 let u mužů a 30,6 let u žen, přičemž počet vdaných/ženatých osob dlouhodobě klesá. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte pak vzrostl na 30,2 let a až každé druhé dítě se rodí neprovdané ženě. Samotné narození dítěte je jednou z nejdůležitějších událostí v životě a je často vnímáno jako naplnění smyslu života. Pojí se s ním silné emoční zážitky a nové zkušenosti, přičemž se člověk stává zodpovědnějším a rozvážnějším. Zároveň ale znamená také ztrátu části osobní svobody, což vede k trendu tento závazek spíše odkládat (Thorová, 2015). Dále jde také o finanční důvody, psychickou nepřipravenost na rodičovství, nebo nemožnost samostatného bydlení partnerů (Katrňák et al., 2010).

Změny posledních desetiletí se netýkají jen věku přijetí různých rolí, které dospělost nabízí, ale také uvolnění pravidel a společenských norem upravujících tradiční podobu partnerských vztahů. Mladí lidé mají velkou svobodu v rozhodování o výběru partnera či vstupu do manželství. Na uzavření sňatku již není vytvářen takový společenský tlak a narůstá počet nesezdaných soužití (tzv. kohabítace) (Katrňák et al., 2010), tedy společného bydlení partnerů bez uzavření manželství. Mladým lidem je tak dovoleno

odložit závazky plynoucí z manželství na pozdější dobu a usnadnit si tak případný rozchod, přičemž jsou stále zachovány výhody spojené s partnerským vztahem (Kratochvíl, 2009). Zahraniční literatura pak zmiňuje také jiné časté formy vztahů, jako například tzv. *stay-over* vztahy, kdy spolu partneři sice nežijí, ale vzájemně u sebe pravidelně přespávají. Dle výzkumů se jedná v podstatě o přípravou fázi společného bydlení. Vlivem celkového společenského uvolnění také není neobvyklé, že mladý dospělý před nalezením životního partnera vystřídá vztahů více. V této souvislosti můžeme mluvit o tzv. sériové monogamii, kdy jedinec projde několika nemanželskými vztahy, které mohou být vážnějšího i méně formálního charakteru (Willoughby et al., 2015). Obecně lze říci, že mladí dospělí své vztahy utváří především dle vlastních potřeb než celospolečenské normy, což způsobuje, že hranice vztahu jsou více nejasné a obtížněji určitelné (Tillman et al., 2019).

2 NEVĚRA

Ačkoliv je v naší kultuře obecně přijímaným principem monogamie (tj. vztah výhradně dvou osob) založená na vzájemné důvěře a intimitě mezi dvěma lidmi v páru, zkušenost s nevěrou má mnoho lidí (Lusterman, 2005). Prevalence nevěry se v západní společnosti pohybuje od 30 % do 75 % u žen a od 20 % do 68 % u mužů (Thompson & Sullivan, 2016), nejedná se tedy rozhodně o ojedinělý jev. Dopady nevěry jsou komplexní a ovlivňují nejen samotný partnerský vztah, ale také oba jedince do něj zapojené. Někteří autoři ji považují za jednu z nejčastějších traumatizujících událostí, které mohou pár potkat, a která je následně často nutí vyhledat pomoc párového poradce (Leeker & Carlozzi, 2014).

Abychom fenomén nevěry lépe pochopili, představíme v následujících kapitolách její vymezení, druhy, možné faktory, které se na jejím vzniku mohou podílet, a také její dopady na partnerský vztah.

2.1 Vymezení nevěry

Přestože se s pojmem nevěra setkáváme zcela běžně, je nutné podotknout, že lidé se v chápání toho, co za nevěru označí, vzájemně liší. Jak ve své knize uvádí psycholog Petr Šmolka: „pro někoho může být nevěrou až dokonáný pohlavní styk, jiný je skálopevně přesvědčen, že zhřešit lze již myšlenkou“ (Šmolka, 2010, s. 15). Je tedy poměrně obtížné vyslovit obecnou definici nevěry, která by vystihovala většinové vnímání nevěry. Dle některých výzkumů (Blow & Harnett, 2005) analyzujících různá pojetí nevěry něco takového ani není možné, neboť vnímání nevěry je natolik individuální a odlišné v kontextu různých kultur, že taková všeplatná definice jednoduše neexistuje.

Dle studie Mollerové a Vosslera (2015) můžeme definice nevěry rozdělit do tří oblastí: nevěra jako mimopartnerský sexuální styk, nevěra jako mimopartnerské sexuální aktivity a nevěra jako emocionální zrada.

Co se týče definic zužujících nevěru výhradně na sexuální styk, potažmo sexuální aktivity prováděné s někým jiným než se svým partnerem, lze říci, že jde o pojetí spíše překonané. Hlavním důvodem je fakt, že redukuje-li nevěru pouze na její sexuální (popř. fyzickou) složku, pro mnoho osob v partnerském vztahu bude taková definice nedostatečná – což se jeví také ze zkušeností párových poradců a terapeutů (Moller & Vossler, 2015). Ačkoliv většina lidí považuje sexuální chování za nejběžnější příklad nevěry (Wilson et al., 2011) nejde zdaleka o celou škálu mimopartnerského chování. Mnoho lidí za nevěru označuje například také různé stupně fyzické intimity (líbání, držení se za ruku apod.), citovou intimitu s jinou osobou na úkor primárního vztahu, kybersexuální chování a sledování pornografie (Piercy et al., 2005), nebo také méně jednoznačné aktivity, jako například tanec, objímání nebo společnou večeři (Wilson et al., 2011). Někteří autoři jsou navíc toho názoru, že tyto nesexuální typy nevěry jsou v praxi dokonce častější (McAnulty & Brineman, 2007). Nutno dodat, že existují také páry, které partnerskou věrnost neztotožňují s věrností sexuální, přestože jiné typy nevěry za citelnou zradu důvěry považují (Moller & Vossler, 2015).

Pokud však do definic zařadíme také emocionální složku, nevyhnutelně zjistíme, že za nevěru tak můžeme považovat téměř jakoukoliv formu citové nebo sexuální intimity prožívané mimo primární partnerský vztah. Pokud tedy budeme posuzovat zkušenost s nevěrou pouze podle těchto kritérií, výsledkem bude zjištění, že většina partnerů se objektivně nějakého druhu nevěry dopustila (McAnulty & Brineman, 2007).

Současné definice nevěry řeší tuto problematiku pomocí zdůraznění individuality ve vnímání nevěry, kterou na jednu stranu definují velmi široce, zároveň však ale nechávají prostor jedincům, kteří by vybrané chování za nevěru neoznačili. Nejčastěji jde o definice, které nevěru považují romantickou emoční či sexuální aktivitu vedoucí k porušení implicitního či explicitního závazku o exkluzivitě primárního partnera (Fife et al., 2008; Glass, 2002), případně porušení norem stanovujících míru emocionální a sexuální intimity s osobami mimo partnerský vztah (Barta & Kiene, 2005; Drigotas & Barta, 2001). Někteří autoři k tomu přidávají také aspekt snahy utajit extradyadický vztah (tj. vztah s jinou osobou než s primárním partnerem) (Berman & Frazier, 2005; Perel, 2017). Jiní pak zacházejí ještě dál a zahrnují do nevěry také chování, které nemusí podvádějící partner nutně provádět s jinou osobou, ale může se jednat také o aktivity prováděné o samotě – např. sledování pornografie (Thompson & O'Sullivan, 2016).

Jiné definice se snaží zapojit do vymezení nevěry perspektivu podvedeného partnera. Dle Browna (2013) se nevěra ve své podstatě netýká ani tak konkrétních sexuálních či jiných aktivit, nýbrž spíše pocitů zrady, zklamání, vzteku či strachu na straně druhého partnera. Šmolka (2010) v souladu s tím definuje nevěru jako jakoukoliv formu kontaktu partnera s druhou osobou, která je ze strany primárního partnera oprávněně vnímaná jako zraňující nebo ohrožující, nebo by v něm případně tyto negativní pocity vzbuzovala, kdyby o ní věděl. Vzhledem k tomu, že v reálném životě se představy partnerů o tom, co je a není nevěra mohou výrazně lišit, bývá právě pocit zrady druhého partnera často tím, co určuje hranici věrnosti (Perel, 2017).

Vzhledem k tomu, že neexistuje univerzální definice nevěry, je třeba při hodnocení výzkumů či jejich srovnání vždy brát ohled na to, jakou definici výzkumníci využívali (Blow & Harnett, 2005). V této oblasti existují dva přístupy: buďto výzkumníci poskytnou účastníkům výzkumu vlastní definici nevěry, nebo jim umožní, aby si nevěru definovali sami. Obojí s sebou nese úskalí: pokud zúžíme pojetí nevěry na naši definici, nemusí zahrnovat všechno chování, která za nevěru účastníci považují. Na druhou stranu neobsahuje-li studie žádnou definici nevěry a účastníci si ji definují sami, validita studie a její případné srovnávání s vědeckým poznáním je komplikované, ne-li nemožné. V tomto případě je vždy dobré od respondentů zjišťovat, co za nevěru považují (McAnulty & Brineman, 2007).

V našem výzkumu jsme se rozhodli jít cestou současných studií nevěry, které účastníkům výzkumu poskytují teoretický rámec nevěry, avšak natolik široký, aby dával prostor pro individualitu. Nevěru respondentům definujeme jako chování sexuální nebo emocionální povahy, které probíhá mimo původní vztah s partnerem/partnerkou a které porušuje jejich společné zásady o vzájemné věrnosti.

2.2 Druhy nevěry

Konkrétnější představu o podobách nevěry můžeme nabýt při seznámení se s jednotlivými jejími typy. Různí autoři k této problematice opět přistupují rozličně. Jednotlivé typy nevěry se poté liší nejen podobou chování, které do nich spadá, ale také dopadem, který mají na původní partnerský vztah (Hertlein et al., 2013).

2.2.1 Sexuální a emocionální nevěra

Sexuální nevěru můžeme chápat jako sexuální aktivitu, která je prováděná s někým jiným než s primárním partnerem a děje se tak bez jeho vědomí či souhlasu (Guitar et al., 2017). Ve výzkumech staršího data bývá do této kategorie řazen téměř výhradně pouze sexuální styk (Buss, 1992; Thompson, 1984; Whisman & Snyder, 2007), nynější chápání sexuální nevěry je však poněkud širší. Může sem být řazen v podstatě jakýkoliv druh sexuální aktivity, včetně například prostituce nebo sexuálních aktivit prováděných s osobou stejného pohlaví (Blow & Harnett, 2005). V širším pojetí můžeme tento druh nevěry také nazývat nevěrou fyzickou (Drigotas et al., 1999). Můžeme sem tak zařadit například také líbání, masturbaci v přítomnosti jiné osoby, sledování pornografie, sexuální fantazie o jiné osobě nebo návštěvu strip klubů. Toto pojetí však může být rozšířeno i o nefyzický sexuální kontakt, například tzv. kybersexuální aktivity prováděné v internetovém prostředí (Moller & Vossler, 2015; Thompson & O'Sullivan, 2016). Navzdory poměrně široké škále chování, které do sexuální nevěry spadá, se ukazuje, že se lidi v pojetí sexuální nevěry poměrně shodují a neexistuje ani signifikantní rozdíl v pojetí sexuální nevěry u mužů a u žen. Pravděpodobně se tak děje z toho důvodu, že fyzické a sexuální aktivity jsou ve srovnání s citovým zapojením daleko snáze vymezitelné (Guitar et al., 2017).

Emocionální nevěra bývá nejčastěji definována jako hluboká intimní emocionální vazba k jiné osobě než k primárnímu partnerovi (Buss, 1992; Drigotas et al., 1999; Guitar et al., 2017). Jindy bývá popisována jako zamilování se do druhé osoby nebo romantická láska (Buss et al., 1999). V této kategorii se dále objevuje například romantický zájem a fantazie o jiné osobě, sdílení intimních informací s jinou osobou, nadměrné věnování času a pozornosti jiné osobě, společné aktivity či také intimní internetové vztahy (Blow & Harnett, 2005; Glass & Wright, 1992; Shackelford et al., 2000; Thompson & O'Sullivan, 2016). Obecně lze však říci, že vymezení emocionální nevěry je poměrně vágní, závislé na kontextu, pohlaví a také charakteristikách daného páru. Na rozdíl od nevěry sexuální navíc panuje daleko nižší konsenzus o tom, jaké chování do kategorie emocionální nevěry různí lidé řadí a zda jej vůbec za nevěru považují (Guitar et al., 2017).

Dělení nevěry na její emocionální a sexuální složku je poměrně tradiční a hojně užívané. Jako jeden z prvních jej představil Alfred Kinsey (Kinsey et al., 1948), na kterého navázala řada dalších studií. Ačkoliv je toto dělení ve výzkumu nevěry zdaleka nejpoužívanější, je třeba zmínit, že se jedná o zjednodušující pojetí, neboť v praxi se je emocionální nevěra od sexuální často jen těžko oddělitelná (Johnson, 2005). Někteří autoři

proto toto dělení obohacují ještě o třetí kategorii, a to kombinaci obou druhů nevěry, kterou podle výzkumů také zažila většina nevěrných lidí (Glass & Wright, 1985; Thompson, 1984). Zároveň se však většina lidí shoduje na tom, že obě varianty se mohou vyskytovat také samostatně (Guitar et al., 2017).

2.2.2 Internetová nevěra

Vlivem rozvoje internetu a technologií v posledních dvou desetiletích můžeme mluvit o dalším druhu nevěry prováděném v tomto prostředí. Tato forma nevěry bývá nejčastěji nazývána jako internetová či online nevěra, popřípadě také kybernevěra (Vossler, 2016). Spadá do ní široká škála chování a interpersonálních kontaktů, jako například kybersexuální aktivity, chatování se sexuální podtextem, intimní citový vztah skrze online prostředí, využívání seznamovacích webů nebo konzumaci pornografie (Henline et al., 2007). Konkrétní chování a jeho prevalence se neustále vyvíjí především v závislosti na vývoji internetu, online platform a aplikací (Blinka a kol., 2015).

Atraktivita internetové nevěry spočívá především ve snadné dostupnosti těchto aktivit a vysoké anonymitě. Za investice malého úsilí a krátkého času může člověk skrze internet jedinec poměrně rychle a jednoduše uspokojit své potřeby, přičemž se vše děje v soukromí (Cooper, 2013). S problematikou tohoto druhu nevěry se tak potýká stále více partnerských vztahů. Dle výzkumů postojů k internetové nevěře se navíc ukazuje, že například aktivity jako kybersex nebo sledování pornografie bývají hodnoceny z hlediska míry provinění na srovnatelné úrovni jako reálné skutky v offline prostředí (Whitty, 2003).

2.2.3 Typologie nevěrného chování

Mnozí autoři při zkoumání různých druhů chování, které lidé označují za nevěru, došli k závěru, že kategorie zmíněné v předchozích kapitolách jsou nedostatečné a přišli tak s dělením vlastním. Příkladem může být dělení Yaraba et al. (1998), kteří se pokusili vytvořit taxonomii nevěrného chování. Po stanovení seznamu 27 typů nevěrného chování je následně rozdělili do následujících kategorií: **sexuální chování** (např. sexuální styk, orální sex, líbání), **sexuální fantazie** (fantazie o sexuálních aktivitách s jiným člověkem), **nesexuální fantazie** (fantazie o lásce k druhé osobě), **sexuální přitažlivost** (přitahování druhou osobou v sexuální rovině), **romantická přitažlivost** (citová vazba k druhé osobě), **flirtování**, **chování v dyádě** (např. chození na rande, držení za ruce, večere ve dvou) a **chování ve skupině** (např. společné studování, návštěva restaurace). Nevýhodou

podobných studií je jejich omezená doba platnosti, neboť jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, přirozeně se objevují stále nové druhy nevěrného chování (např. s rozvojem technologií). O revizi výše zmíněné taxonomie se proto pokusil výzkumný tým Krugera (2015), který původní seznam nevěrného chování rozšířil na 50 druhů rozdělených do 7 kategorií: **sexuální chování** (např. sexuální styk), **erotické chování** (např. společné sledování pornografie), **chování indikující vztahový status** (např. držení se za ruce), **emocionální vazba** (hluboké citové pouto), **finanční podporování** (např. placení účtů), **extenzivní socializace** (např. telefonování několikrát týdně), **srovnávací chování** (např. telefonování o důležitých událostech).

Jiný přístup při dělení nevěrného chování zaujal výzkum Wilsonové et al. (2011), který nevěrné chování rozdělili do třech kategorií. První kategorií je **nejednoznačné chování**, v případě kterého není jasné, zda se daný člověk skutečně nevěry dopouští, ale existuje možnost, že k ní dojde (např. společné večere, tancování). Poté jde o **explicitní chování**, tj. chování typicky spojované s nevěrou (např. sexuální aktivity). A následně **klamavé chování**, které naplňuje aspekt utajování mimopartnerského vztahu a zahrnuje jednání za účelem oklamat partnera (např. lhaní partnerovi). Podle Wilsonové lze tyto kategorie považovat za určité stupně nevěry.

Při realizaci našeho výzkumu jsme využili dvě dělení nevěry, z nichž první představuje dělení Thompsonové a O'Sullivanové (2016). Jejich dělení nevěry se vrací k původnímu rozdělení nevěry na její sexuální a emocionální složku, samo o sobě jej však považuje za nedostatečné, neboť nezahrnuje nové druhy nevěrného chování. Autorky zdůrazňují multidimenzionální pojetí nevěry, které potvrdila také faktorová analýza v jejich výzkumu. Definovali 4 skupiny nevěrného chování: **sexuální/explicitní chování** (tj. aktivity zahrnující explicitní fyzický kontakt), **emocionální/afektivní chování** (tj. intimní aktivity nebo romantický zájem), **online chování** (tj. aktivity spojené s komunikací skrze technologie), **solitérní chování** (tj. aktivity prováděné o samotě).

Inovativnost pojetí Thompsonové a O'Sullivanové (2016) spočívá především v zahrnutí solitérních aktivit (např. sledování pornografie, masturbace), které předchozí výzkumy (např. Kruger et al., 2015; Wilson et al., 2011) přehlížely a z odpovědí respondentů se ukázalo jeho zařazení jako důvodné. Předpokládají, že ačkoliv v tomto případě nejde o přímé ohrožení partnerského vztahu jinou osobou, může podobné chování v lidech vzbuzovat pochyby o partnerově spokojenosti ve vztahu. Takové chování poté mohou považovat za potenciálně vedoucí ke skutečné nevěře s jinou osobou.

Na dělení nevěry můžeme nahlížet také z jiného úhlu, a to z hlediska závažnosti či hloubky kontaktu partnera s jinou osobou. Příkladem může být dělení Muldworfa (1973, citováno v Kratochvíl 2009), který rozlišuje **mimomanželský kontakt, erotické dobrodružství a mimomanželský vztah**. Podobné dělení představují také Capponi a Novák (1995), kteří kategorizují nevěru na **odskok, dobrodružství a vztah**. Manželský poradce Petr Šmolka (2010) obohacuje výše uvedené dělení o několik dalších druhů mimopartnerských aktivit. Vzhledem k aktuálnosti a šíři zahrnutého chování jsme se rozhodli toto dělení využít také v našem výzkumu. Výhodou je mimo jiné také kombinace sexuální a emocionální nevěry v jednotlivých kategoriích, což více odpovídají reálným zkušenostem v partnerských vztazích. Dělení pojímá následující stupně nevěry:

- **Flirt** – Koketování za pomoci nezávazných náznaků bez opravdové tendence k jejich uskutečnění. Vše se odehrává pouze na úrovni představ. Přesto flirt vyvolává bouřlivé reakce u partnerů a může snadno přerůst ve vážnější stupně nevěry (Šmolka, 2010).
- **Mimomanželský kontakt** – Definován jako „jednorázový či krátkodobý nahodilý situační kontakt, nejčastěji ryze sexuální“ (Šmolka, 2010, s. 16). Může být nazýván také jako rekreační nevěra. Je zde častá tendence k opakování, často s různými partnery. Muldworf (1973, citováno v Kratochvíl 2009) považuje tento druh nevěry za málo vázaný na konkrétní osobu a za velmi častý u promiskuitních jedinců.
- **Dobrodružství** – Charakteristické je delší trvání v čase a vyšší míra emoční angažovanosti než v předchozích případech. Obvykle tato forma nevěry není spojena s plánováním společné budoucnosti a vztah je vnímán spíše jako přilepšení k aktuálnímu partnerskému vztahu (Šmolka, 2010).
- **Mimomanželský vztah** – Jde o „dlouhodobý eroticko-sexuální vztah se silnou emoční vazbou“ (Šmolka, 2010, s. 17). Na rozdíl od dobrodružství partneri sdílejí představu společné budoucnosti a často ji také realizují. Dle Capponi a Nováka (1995) tento dlouhodobý poměr prochází podobnými vývojovými fázemi jako každý jiný partnerský vztah. Míra vazby se může rovnat primárnímu vztahu.
- **Virtuální nevěra** – Jde o nevěru realizovanou prostřednictvím internetu, chatování nebo využívání seznamovacích služeb. Šmolka (2010) její destruktivitu považuje za srovnatelnou z hlediska následků s reálnou nevěrou. Zdůrazňuje vysoké zapojení fantazií o druhé osobě, které nejsou v online prostoru omežovány realitou.

- **Kybersex** – Na rozdíl od virtuální nevěry je zde vyzdvihována sexuální aktivita, kterou člověk provádí v kyberprostoru. Důležitý je kontakt alespoň dvou lidí. Mohou sem spadat například erotické maily nebo sexuální kontakt skrze webkameru (Šmolka, 2010).
- **Swingování** – Jde o situaci, kdy se dva nebo více páru dohodne na výměně svých partnerů. Zkušenost cílí většinou na oživení sexuálního života a nejčastěji je ryze krátkodobá (Šmolka, 2010)
- **Prostituce** – Šmolka (2010) do této kategorie zahrnuje jak využívání placených sexuálních služeb, tak jejich nabízení. Není podle jeho názoru pravidlem, že partneři toto chování za nevěru ve srovnání s jinými druhy nevěrného chování považují.
- **Pokusy o legalizaci bigamie** – Jde o stále poměrně netradiční formu soužití, při kterém jeden či oba partneři ve vztahu mají zároveň více než jednoho partnera (Šmolka, 2010). Tento druh nemonogamního soužití bývá také nazýván jako polyamorie (Anapol, 2010).

2.3 Faktory ovlivňující nevěru

Proměnné, které mohou ovlivňovat vznik nevěry, jsou dle výzkumů početné. Nejvíce autorů (Allen & Atkins, 2005; Buss & Shackelford, 1997; Campbell & Wright, 2010; Fincham & May, 2017; Kratochvíl, 2009; Mark et al., 2011; McAlister et al., 2005; Šmolka, 2010) se shoduje na tom, že lze tyto faktory rozdělit do tří skupin: individuální, vztahové a kontextuální (či také situační). Při vzniku mimopartnerského chování jde většinou o kombinaci těchto vlivů, můžeme tedy mluvit o tzv. systémovém pojetí nevěry, kdy se nevěra odehrává uvnitř systému tvořeného jedinci, jejich vztahy a okolním kontextem, ve kterém žijí (Allen & Atkins, 2005).

2.3.1 Individuální faktory

K individuálním faktorům můžeme řadit jak faktory týkající se osoby partnera, který se nevěry dopustil, tak osoby partnera, který je v pozici oběti nevěry.

Začneme-li sociodemografickými proměnnými, často diskutovaným tématem je rozdíl v tendencích k nevěře mezi muži a ženami. Obecně lze říci, že se dle výzkumů staršího i novějšího data ukazuje, že vyšší pravděpodobnost zapojení se do nevěry je na straně mužů (Adamopoulou, 2013; Allen et al., 2005; Buunk, 1980; Campbell & Wright,

2010; McAlister et al., 2005). Vysvětlení pro tyto výsledky nabízí především evoluční teorie, dle které existuje významný rozdíl mezi muži a ženami v chování, které přispívá k reprodukčnímu úspěchu. Mužská tendence k promiskuitě může být ovlivněna evolučně danou snahou o co největší šíření svých genů prostřednictvím většího počtu plodných sexuálních partnerek. Pro ženy je naproti tomu výhodnější naopak trvalý výlučný vztah a stabilní partner, který zajistí jí a jejím potomkům potřebné zdroje. Zároveň však mohou být ženy k nevěře puzeny také vidinou jiného kvalitnějšího partnera, který jim může zajistit kvalitnější potomstvo (Buss, 2009). Tuto teorii potvrzují zjištění, že muži mají také průměrně více alternativních partnerek mimo vztah než ženy (Allen et al., 2005). Muži také častěji po nevěře touží a dokáží při ní snadněji oddělit emocionální a sexuální stránku kontaktu s alternativním partnerem (Fincham & May, 2017).

Dle názoru jiných není však natolik důležité mluvit o větší náchylnosti jednoho či druhého pohlaví k nevěře, nýbrž o rozdílných motivacích, které je k ní vedou (Šmolka, 2010; Uzel, 2010). Motivace udávaná muži je mnohem častěji sexuální povahy, kdežto motivace žen se častěji týká emocionálních potřeb (Barta & Kiene, 2005; Glass & Wright, 1985; Mark et al., 2011). Někteří autoři proto argumentují, že muži jsou náchylnější především k mimopartnerským sexuálním aktivitám (McAlister et al., 2005), pročež svědčí také studie užívající širokou (emocionální a jinou nevěru zahrnující) definici nevěry, v nichž jako nevěrnější vycházely naopak ženy (Brank et al., 2007).

Co se týče dalších sociodemografických charakteristik, bylo zjištěno, že vyšší pravděpodobnost nevěry souvisí s nižším věkem, nízkým nebo naopak velmi vysokým vzděláním, nižší religiozitou a liberálními politickými názory (Adamopoulou, 2013; Burdette et al., 2007; Buss & Shackelford, 1997; Campbell & Wright, 2010; Fincham & May, 2017; Mark et al., 2011; Whisman et al., 2007), dále také vyšším příjmem, vyšší pracovní pozicí (Atkins et al., 2001) nebo rodinnou historií, přičemž permissivnější postoj k nevěře zastávali lidé z rozvedených rodin (Atkins et al., 2011), případně děti rodičů, kteří byli sami nevěrní (Allen et al., 2005; Fish et al., 2012).

Mnoho výzkumů se pokoušelo předpovědět nevěru na základě osobnostních rysů člověka. Byla nalezena korelace mezi nevěrou a pětifaktorovou teorií Big five. Vyšší pravděpodobnost nevěry je u jedinců extravertních, pravděpodobně díky jejich lepší schopnosti navazovat vztahy (Šmolka, 2010). Souvislost však byla nalezena také s nižší přívětivostí, vysokým neuroticismem, nízkou svědomitostí a vysokou otevřeností vůči zkušenosti (Altgelt et al., 2018; Mark et al., 2011; Orzeck & Lung, 2005; Schmitt, 2004).

K nevěře mohou dále přispívat také vyšší míra narcismu (Allen et al., 2005), impulzivita (McAlister et al., 2005) nebo nízké sebehodnocení (Whisman et al., 2007), přičemž tito lidé ve vztazích vyhledávají především sebepotvrzení a ujištění o vlastní dostatečnosti. Obecně je prevalence vyšší také u jedinců s poruchou osobnosti. Typická je výrazná osobnostní, především emoční, nezralost a nestabilita, která těmto lidem komplikuje soužití v partnerském vztahu (Buss & Shackelford, 1997). Zažívají často velkou potřebu intenzivních emocionálních zážitků a obvykle špatně snáší přechod vztahu z fáze zamilovanosti k lásce partnerské (Šmolka, 2010).

Některé teorie vzniku nevěry se ji pokoušejí vysvětlit také na základě Bowlbyho teorie vazby či attachmentu, vysvětlující nevěru skrze raný vztah s pečující osobou a vytvoření jednoho ze tří stylů vazby, který se následně uplatňuje ve vztazích k ostatním lidem – tj. vazba bezpečná, úzkostná a úzkostně-vyhýbavá (Kratochvíl, 2009). Vazba bezpečná je ve vztahu k nevěře faktorem protektivním, který umožňuje partnerům navázat stabilní emocionální pouto založené na vzájemné intimitě, spokojenosti a souladu (Fye & Mims, 2019). Narušený styl attachmentu naopak k nevěře přispívá (Fish et al., 2012), zvláště pokud se problematický styl objevuje u obou partnerů (Russell et al., 2013). Jedinci s úzkostným stylem vazby mají tendenci často interpretovat partnerovo chování jako opouštění a více žárlit (Kratochvíl, 2009). Skrze nevěru poté sytí svou potřebu intimity a potvrzení vlastní hodnoty (Allen & Baucom, 2004). Lidé s úzkostně-vyhýbavou vazbou se nevěry dopouštějí zejména kvůli hledání vyšší autonomie, svobody a mají vyšší zájem o alternativní partnery, neboť k primárnímu partnerovi pociťují nižší míru závazku (Allen, 2001; Dewall et al., 2011; Parker & Campbell, 2017).

S větší náchylností k nevěře přirozeně souvisí také sexuální chování a potřeby jedince. Nevěrní jedinci častěji uvádí větší zájem o sex a zvýšenou potřebu sexuálního uspokojení, což jim při dodržování závazku monogamie může způsobovat obtíže (Mark et al., 2011; Šmolka, 2010; Treas & Giesen, 2000). Vliv má také větší počet sexuálních partnerů (McAlister et al., 2005). Významně se pak na vzniku nevěry podílejí benevolentní sexuální hodnoty (Treas & Giesen, 2000), především nedostatečně zvnitřnělá norma partnerské věrnosti (Šmolka, 2010) či obecně permissivnější postoj k nevěře (Allen et al., 2005).

2.3.2 Vztahové faktory

Předpokládáme-li, že nevěru lze skutečně do určité míry předpovídat, tím rozhodujícím faktorem jsou zejména proměnné interpersonální týkající se partnerského vztahu (Vowels et al., 2022). Za nejčastější příčinu nevěry je mnoha výzkumníky považována nespokojenost s partnerským vztahem – a to jak s jeho sexuální, tak emocionální stránkou (Mark et al., 2011; McAlister et al., 2005; Treas & Giesen, 2000). Nevěrný jedinec se snaží tyto své neuspokojené potřeby kompenzovat v jiném vztahu (Allen et al., 2005). S tím souvisí také již zmiňovaný rozdíl mezi nevěrou mužů a žen, neboť i zde se objevují pohlavní rozdíly. Z výzkumů se ukazuje, že spokojenost muže ve vztahu je daleko více závislá na sexuální spokojenosti, než je tomu v případě žen, u kterých je naopak výrazně častější motivace emocionální (Barta & Kiene, 2005).

Nespokojenost ve vztahu může být vyústěním mnoha různých faktorů. Ve výzkumu Allena et al. (2005) byly těmi nejčastěji udávanými důvody nuda, nedostatek podpory ze strany partnera, konflikty a problémy ve vztahu, distres spojený se vztahem, nerovnováha mezi partnery a vysoká autonomie. Jiní autoři zdůrazňují také nesoulad partnerů po osobnostní stránce (Campbell & Wright; 2010), zanedbávání, ignoraci partnerem a zklamání z partnera (Barta & Kiene, 2005), chybějící společnou sociální síť a nesoulad s partnerovou rodinou (Treas & Giesen; 2000). Tyto faktory mohou vyústit až v motivy hostilní či nevěru jako pomstu partnerovi (Allen et al., 2005; Barta & Kiene, 2005; Šmolka, 2010).

Nevěru lze také vysvětlovat pomocí tzv. investičního modelu vztahů, jejímž ústředním pojmem je závazek vypovídající o jedincově závislosti na vztahu a svém partnerovi. Na závazku se podílí míra spokojenosti ve vztahu, investice do něj vložené (a jejich případné ztráty) a také faktor nazývaný jako kvalita alternativ, tedy potencionální alternativní partner, který by mohl uspokojit jedincovy potřeby (Rusbult & Buunk, 1993). Lidé s vyšším závazkem vůči partnerovi zvažují především dlouhodobé následky nevěry než krátkodobé výhody tohoto jednání. Více se zajímají o partnerovu pohodu a snaží se jednat tak, jak to považují za nejlepší pro dobro vztahu a partnera. Teorie také vysvětluje, proč se do nevěry může zaplést partner, který je ve vztahu spokojený (ale možné ztráty nejsou tak vysoké či potká kvalitní náhradu primárního partnera), nebo proč věrným zůstává partner nespokojený (neboť možné ztráty jsou příliš vysoké a nevyskytla se kvalitní alternativa) (Drigotas et al., 1999). Tyto závěry jsou silně podpořeny také dalšími studiemi (Fincham & May, 2017).

Na podobném předpokladu stojí také teorie sociální výměny. Monogamní vztah přirovnává k tržnímu prostředí, které funguje na principu vzájemné závislosti partnerů a reciprocity. Spokojenost se vztahem je založena na předpokladu, že zisky a investice partnerů v rámci vztahu jsou vyvážené. Pokud však investice do vztahu neodpovídají ziskům, mohou se u jedince objevit tendence k tomu, aby si tuto ztrátu kompenzoval v jiném vztahu (Kratochvíl, 2009; Lammers & Maner, 2016; Munsch, 2015).

Dle Šmolky (2010) panuje předpoklad, že problémy a krize v partnerských vztazích jsou především následkem nevěry. Jak však z výše uvedeného můžeme vyvodit, často je nevěra spíše jejich důsledkem. Může jít o způsob, jak jedinec snáší dlouhodobě neuspokojivý partnerský vztah či se jej pomocí nevěry snaží oživit a vyvolat partnerův zájem. Dle některých studií se nevěrní jedinci se také častěji domnívají, že se jejich partner do nevěry zapojil také, nebo ji alespoň schvaluje (Buunk, 1980), což potvrzují také závěry dalších studií (Whisman et al., 2007).

Nevěra může souviset také s vývojovou fází vztahu. Za ty nejrizikovější období jsou považovány první roky manželství, těhotenství partnerky, nebo narození dětí. V pozdějším věku je to pak naopak odchod dětí z domova (Allen et al., 2005; Whisman et al., 2007). Pravděpodobnost nevěry narůstá také s délkou vztahu (Adamopoulou, 2013; Vowels et al., 2022). Vyšší prevalence nevěry je mezi páry, které nemají děti a také těmi, kteří společně dlouhodobě žijí, ale nejsou v manželském svazku (Adamopoulou, 2013; Allen & Baucom, 2006; Treas & Giesen, 2000).

Za naopak protektivní faktory je považováno vytvoření silného emocionálního pouta mezi partnery (zahrnující intimitu, komunikaci a soulad emocionální stránky partnerů), udržování sexuální aktivity (komunikace o sexu a sladění sexuálních potřeb), nastavení hranic chování, kognuce vlastních norem chování a monogamie, nebo efektivní a včasné řešení potíží (Fye & Mims, 2019; Vowels et al., 2022).

2.3.3 Kontextuální faktory

Obraz příčin nevěry dotvářejí faktory kontextuální nebo také situační. Můžeme sem řadit jednak faktory prostředí, ve kterém partnerský vztah existuje, ale také vliv příležitosti, která se jedinci naskytne. K těm řadí většina autorů již zmíněnou dostupnost atraktivního alternativního partnera, se kterým se zadaný partner setká (Allen et al., 2005; McAlister et al., 2005). Buunk (1980) tento faktor kvantifikuje jako počet příležitostí, při kterých měla jiná osoba o zadaného jedince zjevně romantický zájem.

Příležitost seznámit se s potencionálním alternativním partnerem je dána především stylem života, který jedinec vede. Přirozeně je tak větší příležitost k seznámení a následné nevěře ve větších městech, kde se jedinec setkává denně s větším počtem lidí (Allen & Atkins, 2005; Treas & Giesen, 2000). Metropolitní oblasti nabízejí lidem vyšší míru anonymity a ukazuje se také, že lidé žijící v těchto oblastech mají k nevěře permissivnější postoj (Campbell & Wright, 2010). U mužů byla také vyšší prevalence nevěry zjištěna při zaměstnání v kolektivu žen (Kuroki, 2013).

Mnoho autorů také zmiňuje vyšší sociální status nebo postup v kariéře, který dává jedinci širší možnosti ve formě vyššího příjmu a často také častějšího cestování, což jsou faktory zvyšující množství příležitostí k mimopartnerskému kontaktu (Allen et al., 2005; Glass & Wright, 1992)

Z hlediska prostředí, ve kterém člověk žije, je důležitý také vliv referenční skupiny jedince. Nevěra je významně častější u jedinců pocházející z prostředí, ve kterém je nevěra tolerována a postoje k ní nejsou výrazně odmítavé. Tyto liberálnější postoje mohou totiž způsobit, že se jedinec neobává případného studu z odhalení mimopartnerského vztahu (Allen et al., 2005; Buunk, 1980).

2.4 Důsledky nevěry

Dopady nevěry bývají komplexní a týkají se jak zrazeného partnera, tak partnera do nevěry zapojeného a širšího okolí. Narušení principu monogamie, vzájemné důvěry a intimity a jejich sdílení s třetí osobou může mít destruktivní následky (Lusterman, 2005). Někteří autoři označují nevěru za jednu z nejškodlivějších událostí, která se ve vztahu může odehrát (Shrout & Weigel, 2020). Jedná se o nejčastější důvod rozvodu či ukončení vztah (Fincham & May, 2017; Katrňák et al., 2010), jde ale také o událost předcházející závažnějším činům jako je domácí násilí (Buss, 2009).

Reakci na nevěru velmi ovlivňují různé faktory a okolnosti nevěry, jako je předchozí kvalita partnerského vztahu, načasování nevěry nebo způsob komunikace o celé situaci (Allen et al., 2005). Velký vliv má zejména vývojová fáze vztahu a také povaha nevěry, tj. zda šlo pouze o nahodilý kontakt či delší vztah (Kratochvíl, 2009). Jinak na nevěru reagují muži a ženy, vliv má také očekávání od vztahu, kultura, osobnost či osobní partnerská historie. Záleží na osobní zranitelnosti, ale také na důvodech nevěry nebo

způsobu jejího odhalení (Ortman, 2005). Silnou reakci může vyvolat už jen podezření na případnou nevěru, její skrývání a popírání (Lusterman, 2005; Shackelford et al., 2000).

Olson et al. (2002) popisuje reakci na nevěru jako emocionální horskou dráhu, která se spouští především silnými emocemi a šokem spojenými s odhalením nevěry. Objevují se až protichůdné pocity, na jedné straně vztek, pocity nenávisti až tendence k násilí, na straně druhé také sebeobviňování, pocity vlastní nedostatečnosti nebo selhání. Podvedená osoba cítí silnou nejistotu a méněcennost kvůli představě, že partner hledal vlastnosti, které jedinci chybí, u jiného člověka. Zažívá pocity nepřátelskosti, pomstychtivosti nebo naopak depresivní emoce, pocity bezmoci a opuštění. Silné napětí a znepokojení se může projevat také na tělesné úrovni jako nevolnost, únava či naopak hypervigilita a potíže se spánkem (Perel, 2017; Shackelford et al., 2000). Po překonání prvotního šoku pak následuje fáze, ve které mnoho zasažených partnerů pátrá po okolnostech nevěry a jsou až posedlí veškerými detaily o ní. Objevuje se snaha poznat milence či milenku partnera a pochopit tak, proč k nevěře došlo (Olson et al., 2002). Veškerá komunikace mezi partnery je zatížena pochybnostmi a opětovným prověřováním, což může vést k pocitům, že monogamní intimní pouto mezi nimi již nebude možné obnovit (Lusterman, 2005).

Z některých výzkumů vyplývá, že prožívání partnerů po odhalení nevěry je natolik traumatizující, že naplňuje kritéria pro posttraumatickou stresovou poruchu (PTSD) (Baucom et al., 2017; Laaser et al., 2017). Ortman (2005) v této souvislosti zavádí přímo pojem *post infidelity stress disorder*, neboť dle jeho popisu mnoho jeho pacientů v reakci na nevěru zažívalo například flashbacky na událost, noční můry, emoční znečitlivění a disociaci nebo naopak vyšší úzkostnost a iritabilitu. Děje se tak především vlivem pocitů zrady a narušení hranic primárního vztahu, ztrátou důvěry, citového bezpečí a také vlivem utajování a lži, které nevěru téměř vždy provází (Glass, 2002). Reakce se může podobat až truchlení po tom, jaký vztah byl a co pro oba partnery představoval (Dean, 2011).

Často bývá traumatizace jako následek nevěry přisuzována především oběti nevěry, nicméně traumatická zkušenost se může podepsat také na partnerovi, který se nevěry dopustil. Objevují se u něj často silné pocity viny, ztráty či nejistoty ohledně budoucnosti. Otřes zažívá také sebepojetí člověka, které se stává velmi negativním (Scuka, 2015). Z některých výzkumů vyplývá, že nevěrný partner prochází po odhalení nevěry dokonce vyšší úrovní distresu než partner věrný a zažívá také více depresivních symptomů a nižší well-being. Děje se tak především vlivem narušení svých morálních norem a nesouladu

nevěry se svým sebepojetím (Hall & Fincham, 2009). Nevěrný jedinec často trpí také emoční distancí a nedůvěrou ze strany druhého partnera (Allen et al., 2005).

S vlastní zkušeností s nevěrou pracoval Plzák (1988), který na základě zkušeností s párovou terapií stanovil tzv. diagnózu *apistiosis*, tedy neschopnost vyrovnat se s odhalenou nevěrou. Uvádí, že tento fenomén se týká především mužů (existují však také apistiotické ženy), kteří se opakovaně dopouštěli promiskuitních nevěř, následně se však o to více nedokázali vyrovnat s nevěrou své partnerky, kterou vnímali jako nepřekonatelnou zradu. Vlastní nevěrou se odmítají zabývat a upínají se pouze k nevěře partnerky.

Zkušenost s nevěrou však neovlivňuje pouze reakci na její odhalení, ale také vnímání nevěry v pozdějším partnerském životě. Dle výzkumu Knoppa et al. (2017) se ukazuje, že prožití nevěry v předchozím vztahu, ať už z pozice podvedeného či podvádějícího partnera, je prediktorem nevěry i ve vztazích následujících. U jedinců, kteří byli sami v předchozím vztahu nevěrní, se ukazuje až třikrát větší pravděpodobnost, že toto chování budou opakovat v dalším vztahu. Stejně tak lidé, kteří zažili nevěru bývalého partnera, mají dvakrát větší pravděpodobnost, že bude nevěrný také jejich nový partner. Tento vztah se ukazuje také u podezření z nevěry, přičemž partneri podezírající z nevěry minulého partnera až čtyřikrát častěji podezírali z nevěry také partnera současného. Dle Glassové a Wrighta (1992) navíc partneri, kteří zažili v minulosti nevěru partnera, mohou mít vyšší očekávání, že nevěra je běžná a více přijatelná, což ovlivňuje jejich následující vztah.

Hlavní částí následného procesu hojení ve vztahu je odpuštění, po kterém již oběť nevěry nemá tendenci cítit se, myslet či chovat se pomstychtivě a jinak negativně vůči partnerovi (Fincham et al., 2006). Některé páry, které dokáží toto období překonat, připouštějí paradoxně pozitivní dopady nevěry, jako je větší vztahová blízkost, asertivita, sebevědomí a kvalitnější partnerská komunikace. Silným motivem pro snahu této úzdravy vztahu dosáhnout je především manželství či rodina s dětmi (Olson et al., 2002).

Někteří autoři předpokládají, že emocionální reakce na nevěru popsané v této kapitole můžeme souhrnně nazývat jako žárlivost (Shackelford et al., 2000). Jedná se o nejčastěji pociťovanou emoci při odhalení partnerovy nevěry (Leeker & Carlozzi, 2014) a jelikož jde také o jedno ze stěžejních témat naší práce, blíže ji představíme v následující kapitole.

3 ŽÁRLIVOST

Žárlivost je oprávněně považována za jednu z nejsilnějších emocí, které mohou partneři ve vztahu pocítit (Guerrero, 1998), a také jde o nejčastější reakci na podezření či odhalení partnerovy nevěry (Leeker & Carlozzi, 2014). Clanton a Smith (1997) ji nazývají jako „Rorschachovský pojem“, neboť v každém člověku vyvolává jiné představy a asociace. Jisté však je, že pokud se v partnerském vztahu objevuje ve zvýšené míře, stává se faktorem významně narušujícím harmonické soužití (Kemer et al., 2016). Žárlivost je jedním z nejčastějších důvodů návštěvy partnerských či manželských poraden (Capponi & Novák, 1995), často vede k rozpadu partnerského vztahu (Harris & Darby, 2010) a v závažných případech může vést také k partnerskému násilí (Sagana & Ganth, 2016).

V následujících kapitolách koncept žárlivosti představíme blíže, se zaměřením na různé typy žárlivosti a možné proměnné podílející se na jejím vzniku. Na závěr se blíže věnujeme dopadům žárlivosti na partnerský vztah, které zdůvodňují důležitost tohoto tématu.

3.1 Vymezení žárlivosti

Žárlivost bývá nejčastěji definována nikoliv jako samostatná emoce, nýbrž jako komplexní soubor pocitů, myšlenek, chování a reakcí, které mohou být proměnlivé a často také zcela protichůdné (Martínes-León et al., 2017; Sahana & Ganth, 2016; Scheinkman & Werneck, 2010; White & Mullen, 2006). Jejich spouštěčem je vnímané ohrožení pro jedince hodnotného vztahu a jeho kvality, pocit ztráty exkluzivní náklonnosti milované osoby a přenesení partnerových citů na jinou osobu. Častý je také pocit zrady nebo ohrožení vlastní sebeúcty (Buss & Haselton, 2005; De Lomas, 2007; Novák & Capponi, 1995; Pines, 1992; Scheinkman & Werneck, 2010; White & Mullen, 2006).

Vnímaná ztráta či hrozba mohou být reálné, ale i domnělé nebo potencionální (White & Mullen, 2006). Iniciátorem žárlivosti tak může být jak žárlivá osoba, která může reagovat na zcela nevinné podněty, ale také milovaný člověk, který druhému dává

k žárlivosti důvod – například tím, že flirtuje s jinou osobou či se záměrně chová způsobem, který v partnerovi žárlivost vyvolává (Scheinkman & Werneck, 2010).

Existují autoři, kteří s komplexním pojetím žárlivosti nesouhlasí a považují žárlivost za samostatnou emoci. Příkladem jsou Sabini a Silver (2005), kteří argumentují tím, že žárlivost se v zásadě nijak neliší od jiných emocí, jako je vztek či smutek. Polemizují tak s názorem Paula Ekmana, jenž vytvořil seznam základních emocí, na kterém žárlivost chybí. Ekman stejně jako mnozí jiní autoři vnímá žárlivost spíše jako emocionální komplex, přičemž zdůrazňuje, že na rozdíl od zpravidla krátkodobých emocí trvajících v řádu sekund a minut, je žárlivost záležitostí delšího časového úseku. Neprojevuje se navíc stále stejným signálním způsobem (s doprovodem např. typické obličejové exprese), ale spíše několika různými emocemi, jako je vztek na rivala či milovanou osobu, strach z odmítnutí nebo smutek ze ztráty milované osoby (Ekman & Cordaro, 2011).

Žárlivost můžeme dělit na její interní a externí komponentu. Interní zahrnuje emoce, myšlení a fyzické projevy, externí jasně pozorovatelnou složku žárlivosti v podobě chování (Pines, 1992). Kromě vzteku, zlosti a smutku, které se u žárlivosti často rychle střídají, může žárlivá osoba cítit také stud, především za svou nejistotu ohledně vztahu (De Lomas, 2007). Mohou se objevovat pocity viny za partnerovo chování, či paradoxně pocity sexuálního vzrušení a touha po partnerovi (White & Mullen, 2006). Častá je také závist, která bývá někdy s žárlivostí zaměňována – netýká se však pocitů ztráty milované osoby, jakožto spíše touhy po něčem, co má druhá osoba (Scheinkman & Werneck, 2010). Žárlivý člověk vnímá silnou nejistotu, obavy a podezíravost, které se následně v chování manifestují jako kontrolování partnera, prověřování, hledání důkazů o zradě až manipulování s druhou osobou či hostilita (Sahana & Ganth, 2016).

Žárlivost je přirozeně možné zažívat v různém kontextu v jakémkoliv subjektivně ceněném vztahu charakterizovaném určitou mírou intimitu, závazku a vzájemné závislosti. Příkladem může být vztah rodiče a dítěte nebo také sourozenců (Parker et al., 2005). V naší práci se zaměříme na žárlivost romantickou vyskytující se v partnerských vztazích, která vzniká nejčastěji jako negativní reakce na skutečnou, domnělou nebo očekávanou citovou či sexuální angažovanost partnera s jinou osobou (Buunk & Bringle, 1987).

3.2 Druhy žárlivosti

Bližší představu o projevech žárlivosti můžeme získat při rozlišení jednotlivých jejích typů či dimenzí, na které ji mnoho autorů dělí.

Velmi podstatným a také nepoužívanějším dělením je rozlišování žárlivosti na **normální** a **patologickou**. Jedním z prvních, kdo toto dělení představil, byl Sigmund Freud (1922/1998), který žárlivost považoval za zcela přirozený jev a za racionální reakci na reálné ohrožení ceněného vztahu s milovaným objektem. Úplnou absenci žárlivosti v člověka považoval za nepřirozenou a potencionálně patogenní. Nežárlí-li člověk vůbec, jde dle Freuda o důsledek silné represe těchto pocitů, kdy se žárlivost přesouvá do lidského nevědomí a dále psychický život ovlivňuje skrze něj. Za abnormální, morbidní či patologickou žárlivost považoval situaci, kdy se tato reakce objevuje i v případě, že vztah není reálně ohrožen.

Podobně s tímto dělením pracují také Pfeifferová & Wong (1989). Normální žárlivost se podle nich objevuje jako obranné chování při ohrožení vztahu s cílem jej udržet či zachránit. Může mít na vztah pozitivní dopad ve smyslu zvýšení zájmu a přitažlivosti mezi partnery, avšak v případě, že je její frekvence a míra příliš vysoká a partner dává druhému k žárlivosti důvod velmi často, může mít na vztah stejně negativní dopad jako žárlivost patologická. Patologická žárlivost se podle Pfeifferové a Wonga objevuje při paranoidním podezření či imaginární hrozbě a projevuje se vysokým stupněm emočního rozrušení, až detektivním chováním a kontrolou podezřívajícího partnera. Vede k řadě negativních projevů, nenávisti mezi partnery, nespokojenosti ve vztahu a v extrémních případech i násilí. Dle Whitea a Mullen (2006) nedokáže patologicky žárlivý jedinec modifikovat své chování v závislosti na okolnostech a nezaměřuje se pouze na jednoho skutečného rivala, nýbrž na všechny okolo. Žárlivost se periodicky zhoršuje nezávisle na situaci či podobě vztahu. Někteří v souvislosti s ní mluví s tzv. Othellovým syndromem, který je charakteristický silnou žárlivostí a z ní vyplývající hostilitou, což činí člověka potencionálně nebezpečným (Kingham & Gordon, 2004).

Rydell a Bringle (2007) nazývají prakticky totožné typy žárlivosti jako podezřívavou a reaktivní žárlivost. **Reaktivní žárlivost** se projevuje jako reakce na konkrétní přestupek partnera (např. sexuální aféru) porušující exkluzivitu, jedinečnost a důvěrnost vztahu. Je podle autorů spojena spíše s exogenními faktory (tzn. závislostí na partnerovi či důvěře ve vztahu) a projevuje se hlavně vztekem, strachem a smutkem. Parrot (1991) tuto žárlivost

označuje jako *fait accompli jealousy*, tedy v překladu „hotovou věc“, v souvislosti s tím, že narušení vztahu již proběhlo a nyní se s ním partneri musí vyrovnat. **Podezřívavá žárlivost** se naproti tomu objevuje bez zjevné příčiny či v reakci na nepatrné, nijak nepodložené náznaky hrozby. Je ovlivněna především endogenními faktory jedince (tzn. nejistotou či nízkou sebehodnotou) a projevuje se zejména silnou úzkostí, pochybami a podezřívavostí (Rydell & Bringle, 2007).

White & Mullen (2006) považují i reaktivní žárlivost za formu patologické reakce, je-li spuštěná reálnou událostí, ale reakce na ni je nepřiměřená, přemrštěná a iracionální. Jako další stupeň pak zmiňují žárlivost **symptomatickou**, která je podle nich manifestací duševní poruchy (nejčastěji např. schizofrenie, poruchy nálady, závislosti na alkoholu nebo OCD), která ovlivňuje průběh a podobu žárlivosti. Ta se poté může projevovat až ve formě psychotického prožívání jako blud nevěry, který je nevyvratitelný a má pro vztah i jedince často až katastrofální důsledky.

Freud (1922/1998) se ve své práci v rámci patologické žárlivosti zabýval mechanismy, které za ní stojí. Na základě nich rozlišoval žárlivost soutěživou, projekční a bludnou. **Soutěživá žárlivost** je odvozená ze skutečné situace ohrožení, Freud ji však přesto považuje za typ patologické žárlivosti, protože reakce na hrozbu není zcela racionální. Zahrnuje bolest ze ztráty milovaného objektu a také narcistické zranění sebe sama (tj. ohrožení sebehodnoty a sebeúty). Projevuje se nepřátelstvím vůči soupeři, ale i sebekritikou a sebeobviňováním za ztrátu partnerovy náklonnosti. Freud ji považuje za pokračování Oidipovského komplexu a zážitků z dětství, je dle něj hluboko zakořeněná v nevědomí. **Žárlivost projekční** je poté odvozená z vlastní nevěry či tendencí k nevěře, které podlely mechanismu represe. Tyto tendence dle Freuda zažívá každý člověk a nepřijme-li je, může pomocí nevědomého mechanismu projekce svému svědomí ulehčit tím, že tyto své tendence raději promítne do partnera. Subjekt následně může sám sebe ospravedlňovat tím, že partner, který by mu měl zachovávat věrnost, pravděpodobně není o moc lepší než on sám a nemusí se tak kvůli svým fantaziím o alternativních partnerech cítit tolik provinile. A konečně **žárlivost bludná** má dle Freuda taktéž původ ve vlastních potlačených impulzech k nevěře, tentokrát je však objektem nevěry osoba stejného pohlaví. Jedná se tedy o jakýsi pozůstatek homosexuality v naší psychice, která však není jedincem přijata. V důsledku toho může například partner jako obranu sebe sama nařknout z tendencí k nevěře partnerku, aby nemusel přiznat, že sám po jejím alternativním partnerovi touží.

Buunk (1997) do své typologie žárlivosti taktéž zařazuje její reaktivní formu, dále však dělení obohacuje o žárlivost úzkostnou a preventivní či majetnickou, přičemž obě tyto formy nevyžadují na rozdíl od žárlivosti preventivní přítomnost konkrétního reálného rivala nebo jiné hrozby. **Úzkostná žárlivost** se projevuje především ruminacemi a představováním si partnerovy nevěry, a to až obsedantním způsobem. Jedinec prožívá silnou úzkost, podezřívavost, obavy a nedůvěru k partnerovi. Při **žárlivosti preventivní** či majetnické se jedinec snaží ze všech sil zabránit kontaktu partnera s druhou osobou, která by mohla být potencionálním rivalem. Reaguje přemrštěně i na lehké zmínky o zájmu partnera o třetí osobu a snaží se mu ve styku zabránit např. neakceptováním přátel opačného pohlaví, zakazováním kontaktu s nimi, či také stalkingem a násilím (Buunk & Dijkstra, 2000).

V rámci dělení žárlivosti dle jejích příčin můžeme zmínit také dělení Busse et al. (1992), který analogicky s dělením nevěry na její sexuální a emocionální variantu rozlišuje také žárlivost. **Sexuální žárlivost** je dle něj vyvolána jako reakce na partnerovu sexuální nevěru (tj. sexuální aktivity s třetí osobou). **Emocionální žárlivost** naproti tomu vzniká jako reakce na nevěru emocionální (tj. založenou na citové blízkosti k alternativnímu partnerovi). Podobně žárlivost dělí také další autoři (De Souza et al., 2006; Harris, 2002).

Okrajově můžeme také zmínit zřídka uváděné dělení jiných autorů. Bringle a Evenbeck (1979) například rozlišují **stavovou žárlivost**, která zahrnuje pocity žárlivosti vyvolané ohrožující situací a **dispoziční žárlivost**, tj. individuální náchylnost jedince k žárlení. Framptonová a Fox (2018) pak například mluví o **žárlivosti retroaktivní** či **retrospektivní**, tedy žárlivosti zaměřené do minulosti, při níž jedinec žárlí na partnerovy předchozí romantické a sexuální partnery, ačkoliv v současnosti vztah nijak nenarušují.

Někteří autoři se ve své práci nezmiňují o typech žárlivosti, nýbrž spíše o jejích dimenzích. Příkladem je multidimenzionální pojetí žárlivosti Pfeifferové a Wonga (1989), které využíváme také v našem výzkumu. Autoři dělí žárlivost na její kognitivní, emocionální a behaviorální komponentu. Vycházeli tak z dělení Whitea (1981a), který za tři komponenty žárlivosti považoval myšlenky, pocity a copingové chování. Dle Pfeifferové a Wonga (1989) **kognitivní** dimenze zahrnuje obavy a podezření týkající se partnera a/nebo rivala – například obavy, že se partner začíná zajímat o někoho jiného nebo že naopak rivalitní osoba usiluje o pozornost partnera. **Emocionální** žárlivost zahrnuje emoční odpověď na žárlivost vyvolávající situace a její intenzitu. **Behaviorální** žárlivost pak pojímá dva druhy chování, a to detektivní, jehož účelem je odhalit případnou

nevěru partnera, a chování protektivní, které slouží k ochraně ceněného vztahu. Na základě těchto dimenzí Pfeifferová a Wong vytvořili škálu k měření žárlivosti Multidimensional Jealousy Scale. Pro srovnání můžeme zmínit, že někteří autoři (Attridge, 2013; Barelds & Barelds-Dijkstra, 2007) spojují jejich dělení s dělením Buunka (1997), přičemž zastávají názor, že Buunkova reaktivní žárlivost obsahuje nejvíce emocionální komponenty, úzkostná nejvíce kognitivní a majetnická více behaviorální. Pravdou však zůstává, že každá z Buunkových kategorií obsahuje určitou část všech zmíněných dimenzí žárlivosti.

3.3 Faktory ovlivňující žárlivost

Na vzniku a průběhu žárlivosti se podílí mnoho různých proměnných, které mezi sebou interagují. Vždy jde o souhru predispozic k žárlivosti a podnětu, který ji vyvolal (pokud existuje) – nejde tedy pouze o konkrétní ohrožující situaci, ale také o osobnost obou partnerů, pozadí partnerského vztahu či například sociální prostředí, ve kterém se vše odehrává. Z těchto důvodů někteří autoři při práci se žárlivostí preferují integrativní přístup zohledňující všechny zmíněné proměnné (Pines, 1992).

V následujících podkapitolách podrobně představíme individuální, vztahové a situační faktory, které mohou mít na žárlivost dle provedených studií vliv.

3.3.1 Individuální faktory

Na vzniku žárlivosti se nesporně podílejí osobnostní faktory. Podobně jako u nevěry i zde byla nalezena korelace například s neuroticismem, a to pravděpodobně proto, že tito jedinci často sami sebe vnímají jako nedostačujícího pro partnera a jsou tak snadněji ohrožitelní rivalem (Attridge, 2013; Buunk & Dijkstra, 2006; Rășcanu, 2017). Pocity méněcennosti, nízká sebehodnota či sebevědomí a nejistota jsou faktory ovlivňující žárlivost, které zmiňuje nejvíce autorů (Buunk & Dijkstra, 2006; Capponi & Novák, 1995; De Lomas, 2007; De Silva, 2004). Někteří tento fakt vysvětlují tím, že si člověk není jistý svými kvalitami ve srovnání s třetí osobou (Kastová, 2016; Scheinkman & Werneck, 2010). Dle jiné studie jde o reflexi vlastní nespokojenosti se vztahem a sebeobviňování za neschopnost vytvořit a udržet intimní vztah (White, 1981b). Tyto poznatky navíc také pravděpodobně vysvětlují souvislost žárlivosti s depresivním laděním či dystymií, při kterých sebeúcta člověka výrazně klesá a zvyšuje se také citlivost na odmítnutí. Někteří autoři však dodávají, že není výjimkou ani naopak až agresivní sebedůvěra a arogance nepřipouštějící si vlastní zranitelnost (White & Mullen, 2006). Žárlivý člověk tak často

touží po důkazech lásky ze strany partnera, pozornosti a bezmezném obdivu (De Lomas, 2007).

Z dalších individuálních rysů můžeme zmínit nižší míru extravertze, rigiditu, sklon k iracionálnímu myšlení, touhu po kontrole (Buunk & Dijkstra, 2006) přecitlivělost (White & Mullen, 2006), sociální úzkost, hostilitu (Buunk, 1997), chronickou podezřívavost (De Silva, 2004), vnímanou nižší atraktivitu (Buunk et al., 2008), nízkou empatii (Attridge, 2013) či vrozenou pohotovost k větší rivalitě a majetnickosti (Capponi & Novák, 1995).

Zvláště patologická žárlivost bývá spojována s různými druhy psychických poruch. Průběh a intenzitu žárlivosti v tomto případě ovlivňuje především rozvoj poruchy a jedinci často pociťují žárlivost i za absence jakékoliv provokace. Nejčastěji jde o poruchy spojené s psychotickým prožíváním a paranoiou, u kterých se může objevit blud nevěry. Patologická žárlivost se ale objevuje také v souvislosti s depresí a mánií, obsedantně kompulzivní poruchou či závislostí na alkoholu a drogách (Cynkier, 2018; Mullen, 1995; White & Mullen, 2006).

Stejně jako v případě nevěry, i žárlivost bývá propojována s teorií attachmentu. Výzkumy potvrzují, že jedinci, kteří si v dětství dokázali k pečující osobě vytvořit bezpečnou vazbu, mají předpoklad prožívání nižší úrovně žárlivosti (Attridge, 2013; Buunk, 1997). Děje se tak pravděpodobně z toho důvodu, že tito lidé mají se svými partnery obvykle spokojenější a úspěšnější vztahy než jedinci s narušeným attachmentem. V případě hrozby či přítomnosti rivala se tak cítí méně ohroženi a cítí-li žárlivost, lze ji charakterizovat jako normální (tj. reaktivní). Vysokou míru žárlivosti naopak pociťují lidé s úzkostnou vazbou, neboť mají v partnera menší důvěru a zároveň si připadají, že si jeho lásku a pozornost nezaslouží. Častěji si jeho chování také vykládají jako opouštění (Buunk & Dijkstra, 2006). Paradoxně nejnižší úroveň žárlivosti však pociťují lidé s vyhýbavou vazbou. Lze to pravděpodobně vysvětlovat tím, že vnímaná hodnota vztahu je u těchto lidí výrazně nižší – na jeho případné ohrožení tak reagují daleko méně nebo vůbec (Harris & Darby, 2010).

Tématem mnoha studií jsou genderové rozdíly v žárlivosti. Častěji se dle výzkumů jako žárlivější jeví ženy (Barelds & Barelds-Dijkstra, 2007; Elphinston et al., 2001; Valentova et al., 2020; Zandbergen & Brown, 2015). Pravděpodobně lze tuto skutečnost vysvětlit tím, že ženy hodnotí nevěru oproti mužům jako méně akceptovatelnou (Sheppard et al., 1995) a muži jsou ve vnímání nevěry více permissivní (Hunyady et al., 2008).

Dnes již tradiční studie Busse et al. (1992) nastolily téma rozdílných reakcí na sexuální a emocionální nevěru u mužů a žen. Muži podle výzkumu reagují vyšším distresem na nevěru sexuální, ženy naopak na nevěru emocionální. Tyto závěry byly následně potvrzeny dalšími novějšími studiemi, které vztah potvrdily také přímo u žárlivosti (Bendixen et al., 2015; De Visser et al., 2020; Frederick & Fales, 2016; Shackelford et al., 2004; Valentova et al., 2020; Zandbergen & Brown, 2015). V souvislosti s tím bylo také zjištěno, že tento rozdíl se nepotvrzuje u párů homosexuálních a jejich vnímání nevěry a žárlivosti se od heterosexuálních párů odlišuje (De Visser et al., 2020).

Mnoho autorů zmiňuje, že žárlivost často podporují vlastní zkušenosti ze vztahů. Ukazuje se, že zážitek související s podvedením nebo opuštěním jedince partnerem kvůli jiné osobě žárlivost v pozdějším životě významně zvyšuje (De Silva, 2004; Mullen, 1995). Přirozeně má výrazný vliv také přímá zkušenost s nevěrou partnera (Pines & Aronson, 1983; White & Mullen, 2006; Zandbergen & Brown, 2015) a souvislost lze nalézt také s nevěrou či zvýšenou žárlivostí rodičů (De Silva, 2004; Scheinkman & Werneck, 2010).

Může se však jednat také o vlastní potlačenou tendenci k nevěře. Jak jsme zmínili v předchozí kapitole, poprvé tuto teorii představil Freud, který považoval žárlivost za projekci vlastních nepřijatých tendencí k nevěře do partnera a následným ospravedlněním sebe sama (Freud, 1922/1998). Tuto myšlenku zmiňují také někteří další autoři (Capponi & Novák, 1995; Plzák, 1988; Scheinkman & Werneck, 2010), přestože se empirickým ověřením tohoto předpokladu doposud zabývalo pouze několik málo studií (Pines & Aronson, 1983; Sagarin et al., 2003).

3.3.2 Vztahové faktory

Někteří autoři považují žárlivost za důsledek dynamiky daného vztahu (Pines, 1992), je tedy třeba zmínit také vztahové faktory, které se na jejím vzniku mohou podílet.

Z výzkumů se ukazuje, že negativní vliv má například vyšší míra emocionální závislosti mezi partnery či přímo strach ze ztráty vztahu, což ovlivňuje vnímání potencionálního rivala jako více ohrožujícího a narušujícího tuto vzájemnou vazbu (De Silva, 2004; White, 1981b). Naopak však může být potencionálně problematická také nedostatečně silná vazba mezi partnery, nízký pocit závazku v kombinaci s obecně nízkou důvěrou v druhého, což může pár častěji dostávat do problematických situací. Taková

podoba vztahu může v jednom z partnerů vyvolávat pocity osamělosti či nespokojenosti se vztahem, které se následně projeví ve formě žárlivosti (Attridge, 2013).

Zvláště problematické je poté záměrně provokativní, vyzývavé či flirtující chování jednoho z partnerů, které je pro druhého zraňující. Je-li takové chování opakované či dlouhodobé, je důvod k žárlivosti zcela legitimní. Na vině může být také nedostatečně přijatá norma exkluzivity ve vztahu či neshoda ohledně podoby exkluzivity mezi partnery (De Silva, 2004). Dle výzkumů se ukazuje vliv i vnímané nerovnováhy mezi partnery, zvláště co se týká tzv. mate-value, tj. fyzické atraktivity, zdraví či zdrojů, které mohou potencionálně zaujmout třetí osobu. Jeden z partnerů tak výrazněji vnímá určitou míru vlastní méněcennosti v těchto ohledech (Brown & Moore, 2003).

Stejně jako s vyšší pravděpodobností nevěry souvisejí některá vývojově náročnější období vztahu, je tomu tak také v případě žárlivosti. Dlouhodobě zvýšená míra stresorů ve vztahu i v osobním životě vytváří pro vývoj žárlivosti příznivé podmínky – opět zejména proto, že narušují sebehodnotu a pocit bezpečí, který partneři ze vztahu obvykle čerpají (De Silva, 2004). Působit může také dlouhodobé citové strádání, odcizení a potřeba uspokojit své potřeby, které jsou v rámci vztahu delší dobu zanedbávány (De Lomas, 2007). Jako naopak protektivní faktor v tomto ohledu působí například manželský svazek, neboť se zdá, že tato podoba závazku je pro partnery při překonávání těchto období motivující (White, 1981b). Není však také neobvyklé, že se žárlivost ve vztahu objevuje v klidnějším období, které může být naopak zatíženo prožíváním nudy a stereotypu, přičemž žárlivost může do vztahu přinést nové vzrušení (De Silva, 2004).

3.3.3 Situační faktory

Obraz o příčinách žárlivosti a proměnných, které ji ovlivňují, dotváří situační faktory. Z evolučního pohledu je žárlivost vrozenou reakcí, která má především protektivní funkci a má zabránit odhalené či potencionální nevěře partnera (Attridge, 2013; Kinsey et al., 1948). Jde o nejběžnější, univerzální odpověď na mimopartnerské aktivity partnera (Buss, 2000). V souhře s individuální náchylností k žárlivosti jsou situační faktory dle některých autorů těmi nejvýznamnějšími (Pines, 1992).

Pochopitelně existují určité precipitující faktory, které žárlivost vyvolávají. Obecně jde nejčastěji o situace, kdy pozornost jedince není prioritně věnována jeho partnerovi, ale třetí osobě, případně o situace, které v nějakém směru narušují exkluzivitu mezi partnery (např. vzájemnou sexuální jedinečnost). Může jít o trávení času s jinou osobou než

s partnerem či přijímání a dávání dárků někomu opačného pohlaví, nebo také náhlé změny, jako spolupráce s novým kolegou opačného pohlaví v práci a trávení více času s kamarádem. Obecně jde především o aktivity, které lze charakterizovat jako sporné: držení se za ruce s jinou osobou, společná návštěva restaurací či diskuze o osobních tématech (De Silva, 2004). Bylo také zjištěno, že žárlivost významně zvyšuje aktivita na sociálních sítích (Muisse et al., 2009). Liší-li se pohled na tyto aktivity z hlediska exkluzivity mezi partnery, mohou být příčinou věčné žárlivosti a disharmonie ve vztahu. Tento nesoulad může odrážet jak osobnostní, tak kulturní rozdíly mezi jedinci (De Silva, 2004).

O vysvětlení toho, proč se přítomnost rivala či kontakt partnera s jinou osobou jeví natolik ohrožující, se pokouší sociálně kognitivní teorie (Harris & Darby, 2010). Zohledňuje přitom dva faktory. Prvním je potencionální ztráta výhod, které jsou se vztahem spojené. Může se jednat o partnerovu pozornost a zájem, ale také peníze či jiné zdroje, u kterých hrozí, že budou nyní věnovány jiné osobě. Druhým faktorem je ohrožení vlastního sebepojetí, do kterého partnerský vztah nesporně patří. V souvislosti s náklonností partnera k někomu jinému se mohou objevovat myšlenky, že jedinec není dost dobrý a chybí mu kvality, kvůli kterým dává partner druhé osobě přednost. Tento fakt potvrzuje také studie udávající jako prediktor žárlivosti větší atraktivitu rivala ve srovnání s vnímanou vlastní přitažlivostí (Pollet & Saxton, 2020).

3.4 Důsledky žárlivosti

Otázkou stále zůstává, proč je důležité se žárlivostí v partnerských vztazích zabývat. Za normálních okolností je žárlivost zcela přirozenou lidskou reakcí, která vyplývá z vnímaného ohrožení hodnotného vztahu s blízkou osobou. Dopad na vztah tak může být různý, někdy i veskrze pozitivní, což způsobuje, že někteří partneři po žárlivosti dokonce touží, záměrně ji vyvolávají, nebo si stěžují na to, že partner nežárlí vůbec. Žárlivost může být vnímána jako důkaz lásky a zájmu, ověření síly citů mezi partnery a při jejím zvládnutí může vést také ke zlepšení vzájemné komunikace a pochopení (De Silva, 2004; Guerrero et al., 2005). V některých případech tak může znamenat i záchranu vztahu mezi partnery (Attridge, 2013).

Ačkoliv nesporně existují pozitivní dopady tohoto jevu, negativní důsledky v mnoha případech spíše převažují a žárlivost je tak vnímána jako sociálně nežádoucí (Barelds & Dijkstra, 2006). Buss (2000) o ní mluví jako o emocionální kyselině, která

postupně rozkládá partnerský vztah a manželství a narušuje vnímanou sebehodnotu jak žárlivého, tak obviňovaného partnera. Může zničit i jinak harmonický vztah, neboť se poškodí vzájemná důvěra mezi partnery a také jejich sebepojetí (Kemer et al., 2016). Zatímco se žárlivý partner trápí myšlenkami na partnerovu zradu, v obviňovaném partnerovi žárlivost vyvolává pocit špatného svědomí a provinilosti, a přestože se nevěrného či jinak nevhodného chování vůči druhému dopustit nemusel, nabývá ohledně svého chování značnou nejistotu (Novák & Šmolka, 2016).

Stává-li se žárlivost nadměrnou, způsobuje výrazný distress jak u žárlivého partnera, tak u toho, proti kterému je žárlivost zaměřena. Původně malé rozrušení tak může eskalovat až ve vážnou krizi vztahu a není tak výjimkou, že takto postižené páry vyhledají profesionální pomoc (De Silva, 2004). Dle Plzáka (1988) je hlavní potíží fakt, že nevěra je jev, který je možný a utajitelný a velmi při něm hrozí rozpad partnerského vztahu. Věrnost je navíc o mnoho hůře dokazatelná, z čehož plyne, že ve vztahu je vždy určitá míra nejistoty nevěry. Pokud vztah a partneři nejsou natolik zralí, aby se s tímto rizikem dokázali vyrovnat, může se žárlivost stupňovat až do neúnosných mezí. Původní žárlivecký dialog mezi partnery se rozvíjí do neustálých kontrol, sledování a slídění. Tento spor navíc často nemá řešení a zvyšuje pouze vzájemné nepřátelství ve vztahu. Žárlivá osoba se neustále zabývá podezíráním z nevěry či vyžadováním důkazů. Žárlivost se tak může stát nekorigovatelnou a není neobvyklé, že se kvůli ní některé vztahy rozpadnou (Harris & Darby, 2010; Kratochvíl, 2009). V extrémních případech vede až k závažným činům, jako je domácí násilí či fyzická agrese vůči partnerovi (Mullen, 1995; Sagana & Ganth, 2016).

4 SOUVISLOST VLASTNÍ NEVĚRY, TENDENCÍ K NEVĚŘE A ŽÁRLIVOSTI

V předchozích kapitolách jsme představili poznatky o jednotlivých konstruktech, na které se v této práci zaměřujeme. Nyní se již přesuneme k hlavnímu tématu této práce, kterým je vztah vlastní nevěry, které se jedinec dopustil v některém ze svých vztahů, tendencí k nevěře a žárlivosti. Shrňme některé poznatky zmíněné v předešlých kapitolách a představíme empirické výzkumy, které byly v této oblasti provedeny.

Jak jsme již okrajově zmínili v předchozím textu, někteří autoři ve svých teoriích s možným vlivem zkušenosti s vlastní nevěrou na žárlivost vůči partnerovi operují. Jako první tuto teorii představil Freud (1922/1998), který předpokládal, že příčinou žárlivosti může být projekce vlastních nepřijatých tendencí k nevěře do partnera. Tyto tendence se podle něj v určité míře projevují u každého, někteří lidé je však natolik potlačují, že jsou vytěsněny a následně pomocí nevědomého obranného mechanismu projekce promítány do druhého partnera. Uleví se tak svědomí jedince, neboť může předpokládat, že partner má pravděpodobně podobné tendence k nevěře, jako on sám. Tuto možnost zmiňuje také Capponi a Novák (1995).

Možnou souvislost žárlivosti a vlastní proběhlé nevěry naznačuje také Plzák (1988) svou diagnózou *apistiosis*. Jde dle něj o situaci, kdy je člověk neschopen vyrovnat se s nevěrou partnera, přestože byl sám opakovaně v minulosti nevěrný. Vlastní nevěru a myšlenky na ni se snaží spíše potlačit, na nevěru partnera však reaguje až patologickou žárlivostí. Scheinkmanová a Wernecková (2010) nazývají tuto situaci jako fenomén houpačky, kdy si partneři ve vztahu vymění pozici a ten, kdo dříve partnera zradil, se může stát někým, kdo je silně žárlivý.

Ačkoliv se určitý předpoklad tohoto vztahu v literatuře objevuje, doposud bylo ve srovnání s jinými proměnnými ovlivňujícími žárlivost v této problematice provedeno jen překvapivě málo výzkumů, které by souvislost vlastní nevěry či tendencí k ní a míry žárlivosti potvrzovaly.

Sagarin et al. (2003) se pokoušel replikovat výsledky studií Busse (1992) zaměřujících se na genderové rozdíly ve vnímání sexuální a emocionální žárlivosti. Ve studii čítající 353 osob zkoumal, zda vlastní nevěra ovlivňuje pociťovaný distres ze sexuální nevěry. Signifikantní vliv byl zjištěn u žen, které byly partnerovi v minulosti nevěrné a následně vnímaly sexuální nevěru jako více stresující. U mužů se tento vliv neprokázal, naopak ale na rozdíl od žen reagovali vyšším distresem, pokud byli sami v minulosti obětí nevěry. Slabou stránkou této studie je především nedostatečný počet respondentů (např. pouze 40 nevěrných mužů) a také fakt, že pouze část respondentů byla aktuálně v romantickém vztahu. Studie se navíc nezaměřovala přímo na žárlivost, ale jen na míru pociťovaného distresu, která byla pouze porovnávána mezi emocionální a sexuální nevěrou.

Ve studii příhodně nazvané *Don't Cheat Like I Did* (v překladu „Nepodváděj, jako jsem podváděl já“) se Buunk a Fernandezová (2020) zaměřovali na to, jak zkušenost s vlastní nevěrou nebo nevěrou partnera ovlivňuje tři druhy žárlivosti: reaktivní, úzkostnou a majetnickou. Předpokládali, že reaktivní žárlivost (tj. reakce na skutečnou nevěru partnera) bude nižší u lidí, kteří se sami nevěry dopustili, neboť budou nevěru partnera považovat za reciproční a také za faktor, který opět ve vztahu obnoví rovnováhu. Dle jejich výsledků nebyla prokázána signifikantní souvislost mezi vlastní nevěrou a reaktivní a úzkostnou žárlivostí, avšak byla prokázána korelace se žárlivostí majetnickou, tj. snahou zabránit partnerovi v kontaktu s třetí osobou, která byla u nevěrných jedinců vyšší. Ačkoliv studie přinesla tyto důkazy, nelze jí upřít její limity, kterými je opět nedostatečný rozsah souboru (68 mužů a 70 žen, z toho 49,3 % přiznalo nevěru) a také zaměření pouze na sexuální formu nevěry.

Další studií z tohoto ranku byl výzkum Whisman et al. (2007), který s kolegy zkoumal prediktory nevěry. Jejich rozsáhlý soubor zahrnoval 2291 osob s vyrovnaným zastoupením žen i mužů různého věku, kteří byli aktuálně v manželském svazku. Zjistili, že vlastní sexuální nevěra v partnerském vztahu během posledních 12 měsíců více než třikrát zvyšovala míru podezírání partnera z nevěry. Zároveň však autoři předpokládali, že se nevěra může objevit až jako následek těchto podezření, neboť se z výzkumů ukazuje, že mnoho jedinců se dopustí nevěry z pomsty v reakci na partnerovu nevěru (Lusterman, 1998). Podobné výsledky prezentoval také Buunk (1980), dle kterého se nevěrní lidé častěji domnívají, že byl jejich partner také nevěrný a že nevěru schvaluje.

Podobný výzkum představili také Nealová a Lemay (2019), kteří se zaměřovali na projektivní zkreslení ve vztazích, tj. přisuzování vlastních postojů, myšlenek a chování partnerovi. Předpokládali, že je-li jedinec přitahován alternativními romantickými partnery, věří, že stejně přitažlivé jsou třetí osoby také pro jeho partnera. Vlivem toho přisuzují vlastní tendence ohrožující vztah partnerovi, což vyvolává negativní reakci na něj. Pokud je vlastní romantický zájem o alternativní partnery skutečně silný, může se na základě této projekce projevat až vztekem a negativním chováním vůči partnerovi. Autoři vychází z teorie vzájemné závislosti, dle které se s prohlubujícím závazkem a vážností vztahu zvyšuje také závislost mezi partnery. Jejich život se stává více propojený a vztah vnímají jako životně důležitý (Rusbult & Van Lange, 2003). Nealová a Lemay (2019) předpokládají, že na základě toho vnímají partneři své sebepojetí jako více se překrývající a partnery jako podobné sobě samým, což zvyšuje míru projekce ve vztahu. Zároveň se tak může dít čistě z kognitivních důvodů, kdy si lidé při posuzování extradyadické přitažlivosti partnera mohou připomenout vlastní tendence, nebo také kvůli zmírnění pocitů viny za vlastní přitažlivost k ostatním, přičemž je partner v tomto směru považován za stejně provinilého. Studie se zúčastnilo 96 heterosexuálních párů a její výsledky potvrdily původní předpoklady: jedinci, kteří ve zvýšení míře udávali zájem o extradyadické partnery, flirtování s nimi či myšlenky na nevěru, přisuzovali tyto tendence ve zvýšené míře také svým partnerům. Zároveň byly tyto tendence spojeny také s vyšším vztekem a negativním chováním vůči partnerovi.

Pinesová a Aronson (1983) provedli studii na 103 participantech single, ženatých i rozvedených různého věku, s výraznou převahou žen. Zaměřili se na sexuální nevěru a pomocí vyvinutého sebesposuzovacího dotazníku žárlivosti zjišťovali, které proměnné mohou s vyšší mírou žárlivosti souviset. Zjistili, že partneři, kteří udávali, že byli v partnerském vztahu nevěrní, prožívali vyšší míru žárlivosti. Stejně tak na tom byli jedinci, kteří měli sexuální fantazie o nevěře. Nalezené vztahy však byly v obou případech poměrně slabé, navíc nelze opět nezmínit nízký rozsah výzkumného souboru.

V našich podmínkách byl proveden pouze jediný výzkum v této problematice, a to v rámci bakalářské práce Řezáčové (2010). Autorka zjišťovala, zda vlastní nevěra v současném či minulém vztahu ovlivňuje míru žárlivosti. Dle výsledků jedinci, kteří byli nevěrní v současném vztahu, byli méně žárliví, což potvrzovali také jejich partneři. Vliv nevěry v předchozím vztahu se neprokázal. Ačkoliv je studie cenným přínosem, neboť je jediným podobným výzkumem provedeným v České republice a její výsledky jsou navíc

v rozporu s předchozími zjištěními, musíme opět upozornit na velmi nízký rozsah souboru (např. pouze 14 mužů a 17 žen nevěrných v současném vztahu), který mohl následně výrazně ovlivnit výsledky statistické analýzy.

Shrneme-li poznatky v této kapitole, můžeme říci, že ačkoliv je vlastní nevěra zmiňována v souvislosti vyšší mírou žárlivosti různými autory (Capponi & Novák, 1995; Freud, 1922/1998; Plzák, 1988; Scheinkman & Werneck 2010), výzkumy v této oblasti stále chybí. Byla zjištěna korelace vlastní nevěry a míry distresu z potencionální nevěry partnera u žen, ale ne u mužů (Sagarin et al., 2003), a také korelace s majetnickou žárlivostí (Buunk & Fernandez, 2020) či celkovou úrovní žárlivosti (Pines & Aronson, 1983). Jiné studie prokázaly u nevěrných jedinců vyšší míru podezírání partnera ze stejného jednání (Buunk, 1980; Neal & Lemay, 2019; Whismana et al., 2007). Výsledky výzkumů však nejsou konzistentní (Řezáčová, 2010) a většina z nich je navíc limitována nízkými rozsahy souboru či také zohledňováním pouze sexuální nevěry. Navíc žádný z výzkumů neomezoval věkovou kategorii participantů, což mohlo výsledky také výrazně zkreslovat.

VÝZKUMNÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Prezentovaný výzkum se zaměřuje na zkoumání vztahu mezi vlastní nevěrou, tendencemi k nevěře a mírou pocíťované žárlivosti vůči partnerovi v romantickém heterosexuálním vztahu. Žárlivost je jedním z nejčastějších důvodů, proč partneri vyhledávají pomoc párových poradců (Capponi & Novák, 1995). Přestože může ovlivňovat partnerský vztah také v pozitivním smyslu, její negativní důsledky převažují – zvláště pokud je žárlivost nadměrná (Barelds & Dijkstra, 2006). Projevuje se narušením důvěry mezi partnery, má dopad na jejich sebepojetí a zvyšuje distres jak u žárlivého jedince, tak u partnera, proti kterému je namířena. Žárlivost tak může způsobovat vážně potíže i v jinak harmonickém vztahu a může vést až k rozchodu partnerů (Buss, 2000; De Silva, 2004; Harris & Darby, 2010; Kemer et al., 2016; Kratochvíl, 2009). Na základě těchto poznatků lze usoudit, že vyšší míra žárlivosti může výrazně komplikovat partnerský život a narušovat kvalitu života obou partnerů. Domníváme se, že pro efektivní profesionální pomoc těmto párům v rámci partnerského poradenství či terapie je důležité znát mechanismy, na základě kterých žárlivost vzniká, a také faktory, které ji mohou ovlivňovat.

Předpokládáme, že jednou z proměnných, které mohou mít na žárlivost vliv, je vlastní nevěra. Nevěra je jednou z neškodlivějších událostí, které se mohou ve vztahu odehrát a je také jedním z nejčastějších důvodů ukončení vztahu (Fincham & May, 2017; Katrňák et al., 2010; Shrout & Weigel, 2020). Výzkumy prokázaly, že následky nevěry nepostihují jen její oběť, ale znamenají silný distres, pocity viny, narušení sebepojetí až traumatizaci také u partnera, který se nevěry dopustil (Allen et al., 2005; Hall & Fincham, 2009; Scuka, 2015). Vzhledem k tomu, že dle některých výzkumů se nějaké formy nevěry dopustila až více než polovina mužů a žen (Leeker & Carlozzi, 2014), předpokládáme, že se jedná o významnou zkušenost, která vstupuje do mnoha partnerských vztahů.

V poslední kapitole teoretické části jsme představili výzkumy, které se touto problematikou již zabývaly. Ačkoliv jejich počet v posledních letech stoupl, stále se jedná o poměrně neprobádanou oblast. Byla zjištěna souvislost vlastní nevěry s vyšší mírou distresu z potencionální nevěry partnera (Sagarin et al., 2003), podezíráním partnera

z nevěry (Buunk, 1980; Neal & Lemay, 2019; Whisman et al., 2007) a dva výzkumy prokázaly vztah také s žárlivostí (Buunk & Fernandez, 2020; Pines & Aronson, 1983). Většina výzkumů však byla prováděna na velmi malých souborech, operovala pouze se sexuální nevěrou či zapojovala jedince, kteří nebyli aktuálně v partnerském vztahu a chování vůči partnerovi si tak pouze představovali. Zároveň výzkumy neomezovaly věkový rozsah výzkumného vzorku, což mohlo vést ke zkreslení, neboť psychické prožívání v partnerských vztazích podléhá vývojovým změnám v životě jedince. A konečně je dle našeho názoru důležité také ověřovat tento vztah zvláště u obou pohlaví, neboť se z výzkumů ukazuje, že ženy a muži vnímají mohou vnímat nevěru a žárlivost rozdílně (Hunyady et al., 2008; Sheppard et al., 1995; Valentova et al., 2020; Zandbergen & Brown, 2015).

Cílem této práce je zjistit, zda existuje vztah mezi vlastní nevěrou a žárlivostí jedince vůči romantickému partnerovi ve vážném heterosexuálním vztahu v mladém dospělosti. Zaměříme se nejen na již proběhlou nevěru, ale také na tendence k nevěře, které mohou dle našeho názoru žárlivost taktéž ovlivňovat u lidí, kteří se prozatím nevěry nedopustili. Zároveň vliv těchto proměnných ověříme odděleně u obou pohlaví. Žárlivost zkoumáme z hlediska jejích tří komponent: kognitivní, emocionální a behaviorální. Nevěru vnímáme jako chování sexuální nebo emocionální povahy, které probíhá mimo původní vztah s partnerem/partnerkou a které porušuje jejich společné zásady o vzájemné věrnosti. Mladou dospělost vymezujeme dle Thorové (2015) jako věk od 20 do 35 let. Za vážný vztah považujeme dle pojetí Matějkové (2007) vztah trvající alespoň 3 měsíce.

Předpokládáme, že vlastní nevěra může žárlivost ovlivňovat pomocí projekce vlastních tendencí k nevěře do romantického partnera (Freud 1922/1998). Může se tak dít na základě vzájemného pouta mezi partnery, které způsobuje, že se sebepojetí partnerů více překrývá a partneři se tak navzájem vnímají jako více podobní (Neal & Lemay, 2019; Rusbult & Van Lange, 2003). Nevěrný jedinec tak může partnera považovat za stejně provinilého, což snižuje jeho vlastní pocity viny. Zároveň si nevěrní jedinci při posuzování tendencí k nevěře partnera mohou připomenout své vlastní extradyadické záměry, což může taktéž žárlivost zvyšovat (Neal & Leamay, 2019).

Dle našeho názoru může žárlivost ovlivňovat také provinilost a traumatizace jako následek nevěry, což prokazatelně zažívá nejen oběť nevěry, také jedinec, který se jí dopustil (Hall & Fincham, 2009). Narušené sebepojetí a nejistota, které následkem nevěry

vznikají (Scuka, 2015), se na vzniku žárlivosti také podílejí (Buunk & Dijkstra, 2006; Capponi & Novák, 1995; De Lomas, 2007; De Silva, 2004).

Existují však také další fenomény společné nevěře i žárlivosti. Důležitým faktorem je především nespokojenost s partnerským vztahem (De Lomas, 2007; White, 1981b), která může předcházet jak nevěře, tak žárlivosti. Souvislost však můžeme nalézt také například s typem vazby partnerů dle teorie attachmentu. Jako protektivní faktor se v případě nevěry i žárlivosti jeví bezpečná vazba (Attridge, 2013; Buunk, 1997; Fye & Mims, 2019). Naopak za faktor, který zvyšuje míru žárlivosti i pravděpodobnost nevěry, můžeme označit úzkostnou vazbu. Lidé s tímto typem narušené vazby mají tendenci častěji partnerovo chování interpretovat jako opouštění (Buunk & Dijkstra, 2006; Kratochvíl, 2009) a následně svou potřebu intimity a sebepotvrzení sytit skrze nevěru (Allen & Baucom, 2004).

6 TYP VÝZKUMU A POUŽITÉ METODY

Vzhledem k cílům naší práce jsme se rozhodli zvolit kvantitativní typ výzkumu, který nám umožnil ověřit souvislost mezi zkoumanými charakteristikami pomocí statistických metod. Výzkum byl realizován pomocí dotazníkového šetření. Díky tomuto postupu jsme mohli získat rozsáhlý vzorek dat, přičemž výhodou byla především dostupnost cílové populace a také nízká časová náročnost. Naším cílem bylo ověřit vztah mezi vybranými proměnnými, proto jsme jako výzkumný design zvolili korelační studii, která nám umožnila pozorovat vzájemnou závislost nevěry, tendencí k nevěře a žárlivosti a míru této závislosti také kvantifikovat.

V následujících podkapitolách představíme podrobně testové metody, pomocí kterých jsme získávali potřebná data, a na závěr stanovíme formulaci hypotéz pro statistické zpracování.

6.1 Testové metody

Odpovědi respondentů byly v rámci dotazníkového šetření získávány pomocí testové baterie. Ta se skládala z dotazníku vlastní konstrukce zjišťujícím sociodemografické údaje, informace o partnerském vztahu a zkušenostech s nevěrou; škály Multidimensional Jealousy Scale určené k měření žárlivosti a škály Intentions Toward Infidelity Scale určené k měření tendencí k nevěře. Testová baterie byla uvedena základními informacemi o účelu výzkumu a o výzkumníkovi. Byla zde specifikace cílové populace včetně vysvětlení odborných pojmů, odhadovaný čas vyplnění, požadavky na vyplnění a také upozornění na anonymitu a dobrovolnost účasti na výzkumu. V závěru testové baterie jsme se respondentů dotázali, zda byli v odpovědích skutečně upřímní a my tak mohli případně jejich odpovědi vyřadit. Testová baterie byla podrobena kontrolnímu pilotnímu testování zejména z důvodu odladění možných nesrozumitelných otázek v dotazníku vlastní konstrukce a ověření vhodnosti českého překladu výzkumných metod.

6.1.1 Dotazník vlastní konstrukce

Dotazník vlastní konstrukce vytvořený pro účely tohoto výzkumu byl uveden dvěma kontrolními otázkami týkajícími se specifikace cílové populace, pro kterou byla testová baterie určena. Jednalo se v první řadě o ověření, že respondenti je skutečně 20-35 let a věkově tak spadá do období mladé dospělosti. Druhou podmínkou pak bylo, že je respondent aktuálně v heterosexuálním monogamním romantickém vztahu, který trvá déle než 3 měsíce a lze ho tak již označit za vážný. V případě, že na tyto otázky odpověděl respondent záporně, byl z výzkumu automaticky vyřazen. Dále byly zjišťovány sociodemografické údaje. Dotazovali jsme se na pohlaví respondenta, jeho věk, nejvyšší dosažené vzdělání a sexuální orientaci, která musela být taktéž pro zařazení do výzkumu heterosexuální.

V další části dotazníku jsme respondentům kladli otázky zaměřující se na jejich partnerský vztah. Zjišťovali jsme délku partnerského vztahu (v měsících), soužití s partnerem ve společné domácnosti a případný manželský svazek či děti.

V poslední části dotazníku vlastní konstrukce se nacházely otázky zaměřené na zkušenost s nevěrou v současném či minulém vztahu, a to jak ze strany podvádějícího, tak pro získání přesnější charakteristiky vzorku také ze strany podváděného. V případě, že respondent uvedl, že byl v současném či minulém vztahu nevěrný, mu byly předloženy otázky týkající se nevěry, tj. kdy nevěra proběhla (v současném/minulém vztahu), jakou podobu nevěra měla (viz dělení Šmolky, 2010), jaké chování zahrnovala (viz dělení Thompsonové a Sullivanové, 2016) a zda se po ní respondent cítí být více žárlivý.

Jelikož na základě literatury zmiňované v teoretické části lze předpokládat, že každý člověk může o nevěře uvažovat jinak, rozhodli jsme se poskytnout respondentům definici nevěrného chování, na základě které mohli svou zkušenost posoudit. Definice byla zároveň stanovena poměrně široce tak, aby neomezovala nevěru pouze na vybrané druhy chování. Vycházeli jsme z definic kladoucích důraz na překročení norem v partnerství a narušení partnerovy důvěry. Instrukce zněla takto: *Vnímání nevěry je velmi individuální. Pro účely tohoto dotazníku proto prosím vnímejte nevěru jako chování sexuální nebo emocionální povahy, které probíhá mimo Váš původní vztah s partnerem/partnerkou a které porušuje vaše společné zásady o vzájemné věrnosti.*

V možnostech odpovědi na otázku týkající se podoby nevěry jsme vycházeli z dělení druhů nevěry dle Šmolky (2010). Jednotlivé typy autorova dělení nevěry jsme

doplnili o vysvětlení tak, aby byla povaha daného chování srozumitelná a aby i respondent z řad laické veřejnosti dokázal svou zkušenost do jedné z kategorií zařadit. Jednalo se o kategorie: flirt, jednorázový/krátkodobý sexuální kontakt, dlouhodobější/opakovaný sexuální kontakt se zapojením citů, mimopartnerský vztah/poměr, virtuální kontakt, kybersexuální aktivity, swingování a prostituci. Poslední položku původního Šmolková dělení, tj. pokusy o legalizaci bigamie, jsme se rozhodli vynechat, neboť do výzkumu nebyli zařazováni respondenti žijící v polygammím vztahu.

V rámci otázky na chování, které nevěra zahrnovala, jsme zjišťovali, zda proběhlá nevěra zahrnovala sexuální/erotický kontakt, emoční kontakt/romantický zájem, online/internetové aktivity nebo aktivity prováděné o samotě. Toto dělení vychází z teorie Thompsonové a O'Sullivanové (2016). Kategorie byly opatřeny příklady chování, které do dané možnosti spadá.

V obou případech byl respondent upozorněn, aby z uvedených možností vybíral vždy pouze takové chování, které dle výše uvedené definice mohl za nevěru označit. Chtěli jsme tak předejít situaci, kdy respondent označí za nevěru i takové chování, kterého se sice dopustil, ale spolu s partnerem jej za nevěru nepovažuje.

6.1.2 Multidimensional Jealousy Scale (MJS)

K měření míry žárlivosti byla použita škála Multidimensional Jealousy Scale, jejímiž autory jsou Pfeifferová a Wong (1989). Škála je tvořena 24 položkami, které jsou po 8 položkách rozděleny do 3 subškál: kognitivní, emocionální a behaviorální žárlivost. Každá položka je zodpovídána pomocí sedmibodové škály.

Míra kognitivní žárlivosti je hodnocena pomocí položek dotazujících se na různá podezření týkající se partnerovy možné nevěry. Například se může jednat o situace, kdy se partner začíná zajímat o třetí osobu mimo primární vztah, nebo se tato osoba snaží upoutat partnerovu pozornost. Respondenti jsou dotazováni, jak často u sebe zaznamenávají podobné myšlenky, a odpovídají pomocí škály od 1 (nikdy) do 7 (vždy).

Další subškálou je emocionální žárlivost, jež zkoumá emoční reakce respondenta na situace, které by mohly potencionálně žárlivost vzbuzovat. Jedná se například o partnerovy projevy náklonnosti vůči třetí osobě. Respondent má posoudit, jak by na situaci emočně reagoval, pomocí škály od 1 (velmi potěšeně) do 7 (velmi znepokojeně).

Třetí škála hodnotí míru behaviorální žárlivosti. Příslušné položky se zaměřují na respondentovo chování za účelem odhalení domnělé nevěry (např. kontrolování partnera) a také chování směřující k ochraně stávajícího vztahu s partnerem (např. verbální útoky na potencionálního rivala). Respondent má zhodnotit, jak často se daným způsobem chová, a to pomocí škály od 1 (nikdy) do 7 (vždy).

Sečtením skóre můžeme získat buďto úroveň jednotlivých dimenzí žárlivosti, nebo celkový skór žárlivosti. Nízký výsledný skór ukazuje na normální úroveň žárlivosti, vysoký poté na žárlivost patologickou. Výhodou škály je její možnost zhodnotit tuto charakteristiku jak z hlediska celkové míry žárlivosti, tak v rámci jednotlivých komponent.

Psychometrické vlastnosti metody byly v rámci původního výzkumu ověřovány na vzorku čítajícím 178 respondentů. Byla zjištěna vysoká vnitřní konzistence subškál vyjádřena Cronbachovou α (viz Tabulka 1). Faktorová analýza potvrdila existenci 3 dimenzí žárlivosti. Výsledky se navíc v rámci ověřování test-retest reliability ukázaly být relativně stabilní po uplynutí 2 měsíců. Byly zjištěny také důkazy o souběžné a diskriminační validitě (Pfeiffer & Wong, 1989). Dobré psychometrické vlastnosti metody byly potvrzeny také dalšími studii provedenými na zahraničních vzorcích (Elphinston et al., 2011; Tošić-Radev & Hedrih, 2017).

Metoda byla z anglického jazyka přeložena pomocí zpětného překladu. Přeložená verze je k nahlédnutí v příloze.

Tab. 1: Popis, ukázka položek a Cronbachova α subškál Multidimensional Jealousy Scale (Pfeiffer & Wong, 1989)

Subškály žárlivosti	Zaměření škály	Ukázka položek	α
Kognitivní žárlivost	Podezírání partnera z nevěry	„Myslím, že můj partner tajně navazuje intimní vztah s někým opačného pohlaví“	0,92
Emocionální žárlivost	Emoční reakce na situace potenciálně evokují žárlivost	„Váš partner flirtuje s někým opačného pohlaví.“	0,85
Behaviorální žárlivost	Chování za účelem odhalení nevěry nebo obrany vztahu	„Neočekávaně partnerovi volám, jen abych zjistil, zda je tam, kde měl být.“	0,89

6.1.3 Intentions Toward Infidelity Scale (ITIS)

Škála Intentions Toward Infidelity Scale od autorů Jonese, Olderbakové a Figuereda (2011) je určena k predikci toho, zda člověk zůstane věrný svému romantickému partnerovi. Autoři metody se vymezili vůči škálám měřící tendence k nevěře skrze postoje k ní, a to zejména z toho důvodu, že pozitivní postoj k nevěře vysvětluje jen část reálně uskutečněných nevěř. Pozitivní postoj k nevěře se podle nich navíc nemusí vždy projevit ve skutečném jednání člověka v partnerském vztahu. Jejich škála proto hodnotí projevy chování jedince s cílem posoudit, s jakou pravděpodobností se v budoucnu zapojí do nevěrného chování.

Škála se skládá ze 7 položek včetně 1 položky reverzní. Respondent odpovídá, s jakou pravděpodobností by jednal daným způsobem, a to pomocí sedmibodové škály v rozsahu od -3 (rozhodně ne) do 3 (rozhodně ano). Pro příklad můžeme uvést znění položek: „*Jak je pravděpodobné, že byste byl/a partnerovi/partnerce nevěrný/á, pokud byste věděl/a, že vás nenachytá?*“, „*Jak je pravděpodobné, že byste partnerovi/partnerce lhal/a o tom, že jste mu/ji byl/a nevěrný/á?*“. V rámci vyhodnocení se z hodnot vypočítá aritmetický průměr, který vypovídá o výsledném skóru tendence k nevěře.

Co se týče psychometrických charakteristik škály, autoři metody uvádějí uspokojivou míru reliability s Cronbachovou α v rozmezí 0,74-0,83. Doposud nebylo provedeno ověření test-retest reliability. Škála má pouze jeden faktor, který sytí všech 7 položek. Autoři přináší také signifikantní důkazy o konstruktové a kriteriální validitě (Jones, 2020).

Stejně jako předchozí metoda nemá ani tento dotazník doposud českou adaptaci. Byl proto opět přeložen metodou zpětného překladu a přeloženou verzí uvádíme v plném znění v příloze práce.

6.2 Formulace hypotéz ke statistickému testování

V kapitole popisující cíle této práce jsme představili naše předpoklady, které jsme v rámci výzkumu ověřovali. Zde uvádíme k našim jednotlivým cílům také hypotézy určené ke statistickému testování, které již zahrnují také jednotlivé škály testových metod, jež jsme pro náš výzkum vybrali.

Cíl 1: Prozkoumat vztah mezi vlastní nevěrou a mírou žárlivosti.

H1: Jedinci, kteří byli v současném či minulém vztahu nevěrní, skórují na škále celkové žárlivosti MJS signifikantně výše než jedinci věrní.

H2: Jedinci, kteří byli v současném či minulém vztahu nevěrní, skórují na škále kognitivní žárlivosti MJS signifikantně výše než jedinci věrní.

H3: Jedinci, kteří byli v současném či minulém vztahu nevěrní, skórují na škále emocionální žárlivosti MJS signifikantně výše než jedinci věrní.

H4: Jedinci, kteří byli v současném či minulém vztahu nevěrní, skórují na škále behaviorální žárlivosti MJS signifikantně výše než jedinci věrní.

Cíl 2: Prozkoumat vztah mezi tendencemi k nevěře a mírou žárlivosti.

H5: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem celkové žárlivosti škály MJS existuje statisticky významná pozitivní korelace.

H6: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem kognitivní žárlivosti škály MJS existuje statisticky významná pozitivní korelace.

H7: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem emocionální žárlivosti škály MJS existuje statisticky významná pozitivní korelace.

H8: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem behaviorální žárlivosti škály MJS existuje statisticky významná pozitivní korelace.

Cíl 3: Prozkoumat vztah mezi vlastní nevěrou, tendencemi k nevěře a mírou žárlivosti u obou pohlaví.

H9: Ženy, které byly v minulém či současném vztahu nevěrné, skórují na škále celkové žárlivosti MJS signifikantně výše než ženy věrné.

H10: Ženy, které byly v minulém či současném vztahu nevěrné, skórují na škále kognitivní žárlivosti MJS signifikantně výše než ženy věrné.

H11: Ženy, které byly v minulém či současném vztahu nevěrné, skórují na škále emocionální žárlivosti MJS signifikantně výše než ženy věrné.

H12: Ženy, které byly v minulém či současném vztahu nevěrné, skórují na škále behaviorální žárlivosti MJS signifikantně výše než ženy věrné.

H13: Muži, kteří byli v minulém či současném vztahu nevěrní, skórují na škále celkové žárlivosti MJS signifikantně výše než muži věrní.

H14: Muži, kteří byli v minulém či současném vztahu nevěrní, skórují na škále kognitivní žárlivosti MJS signifikantně výše než muži věrní.

H15: Muži, kteří byli v minulém či současném vztahu nevěrní, skórují na škále emocionální žárlivosti MJS signifikantně výše než muži věrní.

H16: Muži, kteří byli v minulém či současném vztahu nevěrní, skórují na škále behaviorální žárlivosti MJS signifikantně výše než muži věrní.

H17: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem celkové žárlivosti škály MJS existuje u žen statisticky významná pozitivní korelace.

H18: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem kognitivní žárlivosti škály MJS existuje u žen statisticky významná pozitivní korelace.

H19: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem emocionální žárlivosti škály MJS existuje u žen statisticky významná pozitivní korelace.

H20: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem behaviorální žárlivosti škály MJS existuje u žen statisticky významná pozitivní korelace.

H21: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem celkové žárlivosti škály MJS existuje u mužů statisticky významná pozitivní korelace.

H22: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem kognitivní žárlivosti škály MJS existuje u mužů statisticky významná pozitivní korelace.

H23: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem emocionální žárlivosti škály MJS existuje u mužů statisticky významná pozitivní korelace.

H24: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem behaviorální žárlivosti škály MJS existuje u mužů statisticky významná pozitivní korelace.

7 SBĚR DAT A VÝZKUMNÝ SOUBOR

Sběr výzkumných dat byl prováděn online dotazníkovým šetřením od prosince 2022 do ledna 2023, přičemž byla využita internetová platforma Survio.com. K získání dat bylo využito nepravděpodobnostních metod výběru, nebylo tedy dosaženo kritérium náhodnosti. Konkrétně šlo o metodu samovýběr a metodu sněhové koule. Dotazník byl inzerován na sociálních sítích Facebook a Instagram za pomoci poutacího letáku, který obsahoval název výzkumu, základní informace o jeho cílech a podmínkách účasti, webový odkaz na testovou baterii a kontakty na výzkumníka. Inzerce výzkumu byla dále sdílena po sociálních sítích. Další osoby pak byly také osločovány přímo na základě toho, že splňovaly naše požadavky na cílovou populaci.

Výhodou použitých metod sběru dat byla zejména rychlost šíření výzkumu skrz online prostředí a také dostupnost cílové populace, přičemž bylo respondentům zajištěno také pohodlí při vyplňování výzkumu a naprostá anonymita. Díky využití těchto metod se nám v relativně krátkém čase podařilo dosáhnout početného výběrového souboru. Nevýhodou však stále zůstává použití nepravděpodobnostních metod výběru, nesoucí s sebou patřičná rizika při zobecňování závěrů, zejména kvůli tím způsobené nižší reprezentativnosti vzorku. Jistá úskalí z hlediska upřímnosti odpovídání s sebou přirozeně nese také využití online prostředí při sběru dat, nicméně jsme se tomuto zkreslení snažili vyhnout za pomoci kontrolních otázek ve výzkumné baterii.

Jak jsme již zmiňovali v rámci kapitoly o vymezení výzkumného cíle, pro účast ve výzkumu jsme stanovili několik podmínek. První bylo věkové rozmezí mladé dospělosti 20-35 let, které bylo stanoveno dle Thorové (2015). K tomuto kroku jsme přistoupili z důvodu, že myšlení, cítění a sociální chování lidí se v průběhu jejich života mění (Langmeier & Krejčířová, 2006), bylo tak dle našeho názoru vhodné zaměření výzkumu zúžit, aby data nebyla zkreslena přítomností různých věkových skupin. Schopnost vytvořit zralý vztah založený na vzájemné intimitě a důvěře je jedním z hlavních úkolů mladé dospělosti (Erikson, 1999; Vágnerová, 2007), jde o období nárůstu samostatnosti,

zodpovědnosti, ale také možností (Thorová, 2015). Domníváme se tedy, že volba tohoto období je vzhledem k cílům naší práce vhodná.

Podmínky pro zařazení do výzkumu se týkaly také partnerského vztahu, ve kterém se respondenti museli aktuálně nacházet. Zde jsme vycházeli z teorie Matějkové (2007), dle které lze vztah označit za vážný nejdříve po uplynutí 3 měsíců partnerství. Zároveň pracovali pouze s jedinci heterosexuálními, kteří měli s partnerem heterosexuální monogamní vztah, neboť se z výzkumů ukazuje, že jiné formy vztahu či sexuální orientace mohou míru pocíťované žárlivosti vůči partnerovi výrazně měnit (De Visser et al., 2020).

Výzkumu se celkem zúčastnilo 996 osob. Ačkoliv jsme podmínky účasti avizovali ještě před spuštěním dotazníku, museli jsme na základě kontrolních otázek v dotazníku při kontrole a čištění dat následně vyřadit 125 osob, a to konkrétně 20 kvůli překročení věkové hranice, 52 kvůli nesplňování podmínky heterosexuálního monogamního partnerského vztahu, 51 kvůli jiné než heterosexuální orientaci, 1 respondenta kvůli nedostatečné délce vztahu a 1 respondenta kvůli přiznání v závěrečné otázce, že otázky v testové baterii nezodpověděl upřímně. S určitým počtem vyřazení jsme počítali, neboť se jedná o jednu z nevýhod online sběru dat. Úspěšnost vyplnění testové baterie byla 64,7 %, což považujeme za uspokojivé. Celkový počet osob zahrnutých do studie po vyřazení zmíněných respondentů je 871.

7.1 Popis výzkumného souboru

Výzkumný soubor se skládal z 532 žen (61,08 %) a 339 mužů (38,92 %). Žádný respondent neoznačil kategorii pohlaví „Jiné“. Průměrný věk ve skupině žen byl 24,53 let (SD = 3,94), ve skupině mužů byl průměr 26,56 (SD = 4,65). V případě mužského i ženského pohlaví byl minimální věk 20 let, maximální 35 let, což byla také věková hranice mladé dospělosti umožňující účast ve výzkumu. V tabulce 2 uvádíme přehled nejvyššího dosaženého vzdělání ve výběrovém souboru u mužů a žen. Můžeme vidět, že více než polovinu respondentů obou pohlaví mělo vysokoškolské vzdělání a druhou polovinu tvořili téměř výhradně respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou.

Tab. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání u mužů a žen ve výběrovém souboru

Nejvyšší dosažené vzdělání	Ženy (n = 532)		Muži (n = 339)	
	Četnosti		Četnosti	
	Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Základní	1	0,19 %	0	0 %
SŠ bez maturity	2	0,38 %	8	2,36 %
SŠ s maturitou	245	45,05 %	155	45,72 %
Vyšší odborné	4	0,75 %	1	0,29 %
Vysokoškolské	280	52,63 %	174	51,33 %

Další důležitou charakteristikou byla délka partnerského vztahu. Ta se pohybovala od 3 měsíců (tj. od minimální možné délky trvání vztahu nutné pro zahrnutí do výběrového souboru) do 212 měsíců (tj. 17,67 let). Průměrná délka vztahu byla 46,90 měsíců, tj. 3,91 let (SD = 38,60). Údaje pro muže a ženy uvádíme v tabulce 3.

Tab. 3: Délka vztahu mužů a žen ve výběrovém souboru

Skupina	Průměrná délka vztahu (měsíce)	Sm. odch.	Minimum	Maximum
Ženy	45,40	37,16	3	212
Muži	47,69	40,68	3	210
Celý soubor	46,90	38,60	3	212

Dále 165 respondentů (18,94 %), z toho 67 mužů (40,61 %) a 98 žen (59,39 %) uvedlo, že je aktuálně s partnerem či partnerkou v manželském svazku, přičemž průměrná délka manželství byla 38,67 měsíců, tj. 3,22 let (SD = 35,29). Respondenti byli také dotazováni, zda sdílejí s partnerem či partnerkou společnou domácnost a zda mají děti. 527 osob (60,51 %) uvedlo, že sdílejí společnou domácnost, 145 respondentů (16,65 %) má děti. V tzv. kohabitaci, či nesezdaném soužití poté žije 363 respondentů (41,68 %).

Důležitou částí testové baterie byly otázky týkající se respondentových zkušeností s nevěrou, které přehledně uvádíme v tabulce 4. Z výběrového souboru odpovědělo 220 jedinců (25,26 %), že jim byl/a partner či partnerka nevěrný/á. 91 jedinců (10,45 %) uvedlo, že neví, zda jim byl partner nevěrný. Zajímali jsme se ale především o to, zda se nevěry dopustil sám respondent. Tuto skutečnost potvrdilo 210 respondentů (24,11 %). 474 respondentů (54,42 %) pak nemělo s nevěrou žádnou zkušenost, tj. nezažili ani nevěru

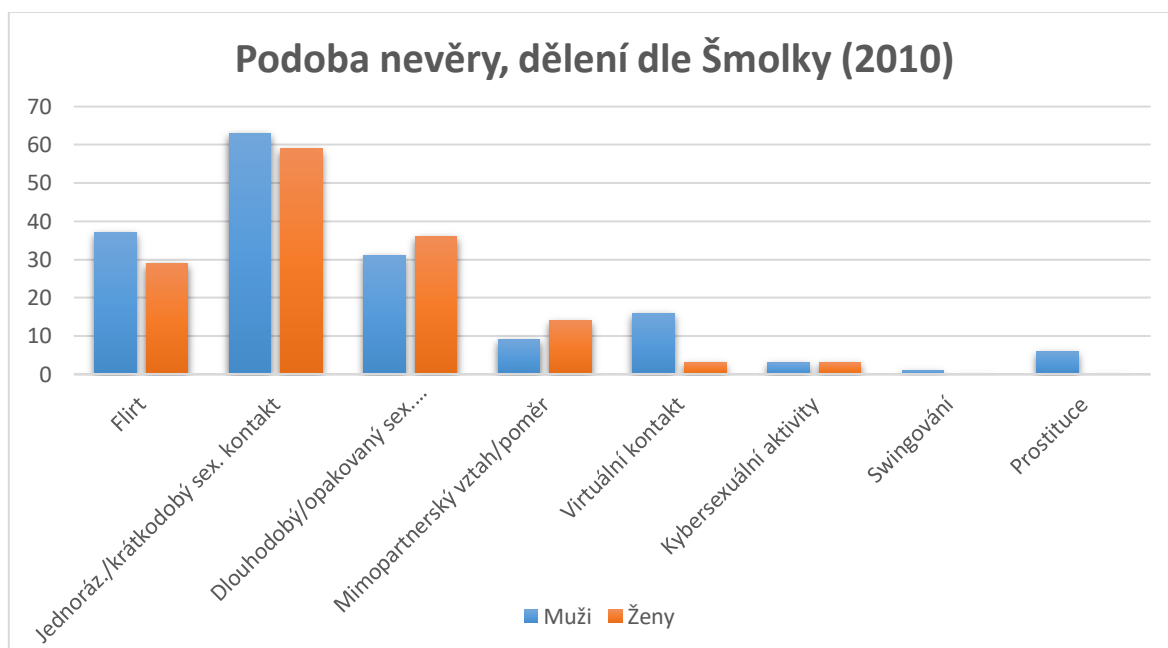
svého partnera v minulém či současném vztahu, ani se nevěry sami nedopustili. Zkušenost s nevěrou v obou těchto rolích mělo 94 respondentů (10,79 %). Můžeme vidět, že z hlediska procentuálního zastoupení byly všechny druhy zkušenosti častější u mužů, avšak rozdíl je poměrně malý a soubory tak můžeme považovat za poměrně vyrovnané.

Tab. 4: Zkušenosti s nevěrou u mužů a žen ve výběrovém souboru

Zkušenost s nevěrou		Ženy (n = 532)		Muži (n = 339)	
		Četnosti		Četnosti	
		Absolutní	Relativní	Absolutní	Relativní
Nevěra partnera	V minulém vztahu	83	14,24 %	70	20,65 %
	V současném vztahu	37	6,35 %	16	4,72 %
	V současném i minulém vztahu	8	1,37 %	6	1,77 %
	CELKEM	128	21,96 %	92	27,14 %
Nevěra vlastní	V minulém vztahu	53	9,09 %	39	11,50 %
	V současném vztahu	48	8,23 %	25	7,37 %
	V současném i minulém vztahu	18	3,09 %	27	7,96 %
	CELKEM	119	20,41 %	91	26,84 %
Zkušenost s nevěrou partnera i vlastní		51	9,59 %	43	12,68 %
Žádná zkušenost s nevěrou		302	56,77 %	172	50,74 %

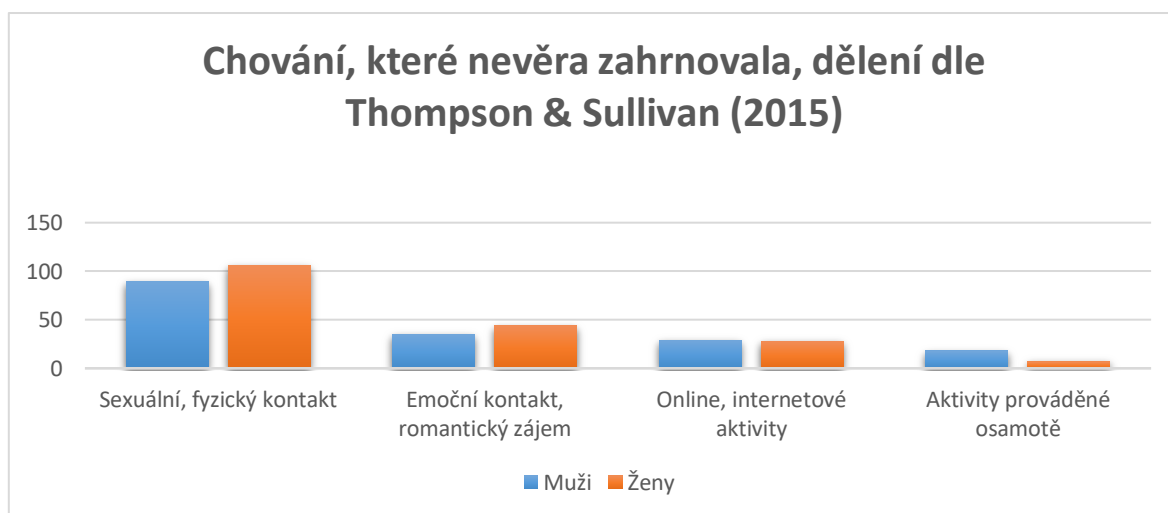
V rámci zkušenosti s vlastní nevěrou jsme se respondentů dále doptávali na podobu jejich nevěry. V grafu (obrázek č. 1) prezentujeme data dle dělení Šmolky (2010). V rámci této otázky měli respondenti také možnost vybrat variantu „Jiné“, kde 8 respondentů dopsalo, že se líbalo s jinou osobou. Tento druh nevěry byl zařazen do kategorie jednorázový/krátkodobý sexuální kontakt, kam dle Šmolky také patří. V rámci této otázky respondenti mohli označit více možností, pokud byli ve vztazích nevěrní vícekrát. Můžeme vidět, že nejčastěji měla nevěra podobu jednorázového či krátkodobého sexuálního kontaktu, jako spíše okrajově zastoupené pak byly kybersexuální aktivity, nebo také swingování a prostituce, které se objevovaly pouze u mužů.

Obrázek 1: Graf absolutních četností druhů nevěry, dělení dle Šmolky, 2010

Zajímalo nás také chování, kterého se během nevěry respondenti dopouštěli. V tomto případě jsme využili dělení Thompsonové a Sullivanové (2015) a výsledky prezentujeme v následujícím grafu (obrázek č. 2). I v této otázce mohli respondenti označit více odpovědí a popsat tak všechny typy nevěrného chování, kterých se dopustili. Největší prevalence byla u sexuálního či fyzického kontaktu, a to jak u žen, tak u mužů.

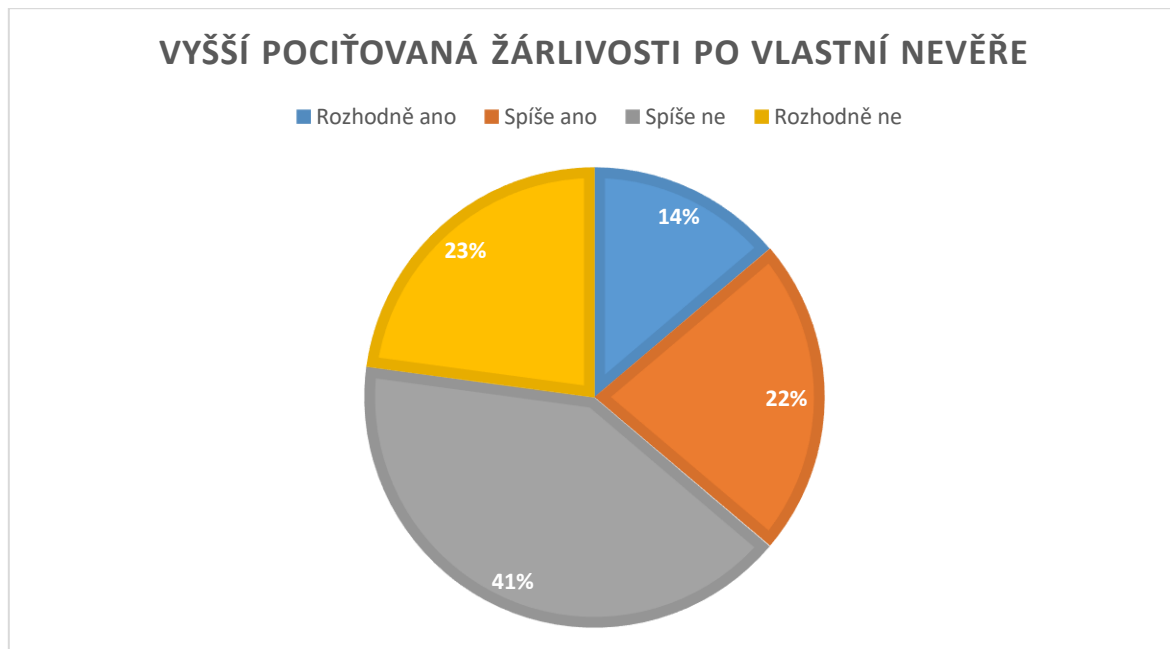
Obrázek 2: Graf chování, které zahrnovala nevěra jedinců jako absolutní četnost, dělení dle Thompson & Sullivan, 2015

Ke zjištění pohledu respondentů na zkušenost s vlastní nevěrou a její možný vliv na žárlivost jsme zařadili také sebezposuzovací otázku, ve které měli respondenti určit, zda se po vlastní nevěře cítí být vůči svým partnerům více žárliví. Jak můžeme vidět

v následujícím grafu (obrázek 3), téměř dvě třetiny respondentů uvedlo, že vliv nevěry na žárlivost spíše či vůbec nepocítují. Podobné výsledky byly u mužů i žen.

Obrázek 3: Graf míry pociťované žárlivosti po vlastní nevěře u jedinců výběrového souboru

7.2 Etické hledisko a ochrana soukromí

Etikou výzkumu jsme se zabývali již při počátečních návrzích výzkumu, neboť nevěru i žárlivost považujeme za poměrně citlivá intimní témata. Nešetrné nakládání s daty a možné ohrožení soukromí respondentů během dotazníkového šetření by tedy mohlo výrazně ovlivnit jejich ochotu se výzkumu účastnit, čemuž jsme se snažili předejít.

Všechny podstatné informace byly potencionálním respondentům sděleny hned v úvodu testové baterie ještě před jejím započítím. Respondenti byli informováni o účelu dotazníkového šetření a využitelnosti výsledků. Byla představena také osoba provádějící výzkum pod zaštiťující organizací Univerzitou Palackého včetně kontaktů, na které se mohli respondenti v případě zájmu obrátit. Respondenti byli informováni o dobrovolnosti účasti na výzkumu a také jeho anonymitě. V rámci sociodemografických údajů byly o respondentech zjišťovány pouze základní informace (pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání), tj. vyhledat konkrétní osobu na základě poskytnutých údajů nebylo možné. Bylo zdůrazněno, že spuštěním dotazníku jedinec se svou účastí na výzkumu souhlasí.

Několik respondentů na základě inzerce dotazníku na sociálních sítích požádalo o zaslání výsledků výzkumu. Byl vytvořen seznam jejich e-mailových adres, které byly dostupné pouze výzkumníkovi a po zaslání výsledků studie byly odstraněny, a to jak z pracovního notebooku, tak z konverzací na sociálních sítích a e-mailové schránky, ze které byly výsledky rozesílány.

8 PRÁCE S DATY A JEJÍ VÝSLEDKY

Odpovědi respondentů byly stránkou Survio.com ukládány v elektronické databázi. Datová matice byla následně převedena pro program Microsoft Excel, kde byla data čištěna a upravována do podoby vhodné ke statistickému zpracování. Na základě kontroly byli vyřazeni jedinci, kteří nesplňovali podmínky pro zařazení do výzkumu. Následně byly slovní odpovědi v jednotlivých škálách převedeny do numerické podoby a byly vypočteny hrubé skóry škál, se kterými jsme následně pracovali. Následná analýza již byla prováděna v programu Statistica 13.

Před rozhodnutím o statistických metodách zpracování jsme provedli ověření normálního rozdělení dat. Distribuce hrubých skóru škál byla zkoumána pomocí Shapiro-Wilkova testu, histogramů a hodnot šikmosti a špičatosti. Přestože u některých skupin dat byla normalita narušena, s přihlédnutím k dostatečně širokému rozsahu výzkumného souboru jsme se rozhodli pro použití parametrických metod.

Následně byly na základě typu proměnných vyskytujících se v hypotézách pro statistickou analýzu zvoleny dvě metody: test Pearsonova korelačního koeficientu a Welchův test. Ačkoliv se vzhledem k povaze dat nabízela také možnost t-testu pro dva nezávislé výběry, zvolili jsme test Welchův, který je robustnější, není svázaný podmínkou stejných rozptylů výběrů a mnozí statistici jej považují za test první volby (Delacre et al., 2017; Dostál, 2022). Data byla v rámci všech hypotéz testována s hladinou významnosti 5 %, tedy $\alpha = 0,05$. Zároveň u výsledků, které jsou statisticky významné, uvádíme také míru účinku.

Nad rámec ověření statistických hypotéz uvádíme v první podkapitole také deskriptivní data a psychometrické vlastnosti metod Multidimensional Jealousy Scale a Intentions Toward Infidelity Scale, neboť se jedná o metody přeložené z anglického jazyka.

8.1 Psychometrické charakteristiky testových metod

Škála Multidimensional Jealousy Scale

V následující tabulce uvádíme průměr a směrodatnou odchylku hodnot míry žárlivosti naměřených u našeho výzkumného souboru se současným rozdělením mužů a žen. Můžeme vidět, že ženy se jeví jako žárlivější v rámci emocionální, behaviorální a celkové žárlivosti ve srovnání s muži, kteří naopak skórují výše v žárlivosti kognitivní.

Tab. 5: Deskriptivní charakteristiky škály MJS

Škály MJS	Ženy (n = 532)		Muži (n = 339)		Celý soubor (n = 871)	
	Průměr	Sm. odch.	Průměr	Sm. odch.	Průměr	Sm. odch.
Kognitivní žárlivost	18,45	7,87	19,28	7,41	18,77	7,70
Emocionální žárlivost	42,11	6,27	38,85	6,63	40,84	6,60
Behaviorální žárlivost	17,60	6,40	15,32	5,95	16,71	6,33
Celková žárlivost	78,17	15,35	73,44	15,00	76,33	15,38

Jelikož byla metoda překládána z anglického jazyka, bylo nutné ověřit také její psychometrické charakteristiky. Konkrétně jsme ověřovali reliabilitu jako vnitřní konzistenci, přičemž Cronbachovo alfa celé škály vyšla jako $\alpha = 0,866$. V rámci dílčích škál byly poté výsledky u kognitivní žárlivosti $\alpha = 0,861$, emocionální $\alpha = 0,836$ a behaviorální $\alpha = 0,750$. Přestože došlo k mírnému poklesu reliability ve srovnání s původní studií (Pfeiffer & Wong, 1989), jsou tyto údaje stále uspokojivé (Urbánek et al., 2011).

Škála Intentions Toward Infidelity Scale

Následující tabulka prezentuje deskriptivní data získaná škálou Intentions Toward Infidelity Scale. Při srovnání obou pohlaví můžeme vidět, že ženy vykazují mírně vyšší tendence k nevěře než muži.

Tab. 6: Deskriptivní charakteristiky škály ITIS

Škála ITIS	Ženy (n = 532)		Muži (n = 339)		Celý soubor (n = 871)	
	Průměr	Sm. odch.	Průměr	Sm. odch.	Průměr	Sm. odch.
Tendence k nevěře	-1,79	0,95	-1,37	1,33	-1,62	1,14

V případě škály Intentions Toward Infidelity Scale byla taktéž ověřována reliabilita jako vnitřní konzistence. Cronbachovo alfa celé škály vyšlo jako $\alpha = 0,790$. Reliabilita je

srovnatelná se zahraničními studii i hodnotami uváděnými autory metody (Jones, 2020). Škálu lze považovat za reliabilní a vhodnou k použití ve výzkumu (Urbánek et al., 2011).

8.2 Výsledky ověření platnosti statistických hypotéz

Cíl 1: Prozkoumat vztah mezi vlastní nevěrou a mírou žárlivosti

V rámci prvního cíle jsme srovnávali průměrnou míru žárlivosti získanou škálami Multidimensional Jealousy Scale (kognitivní, emocionální, behaviorální a celková žárlivost) u věrných a nevěrných jedinců. Využit byl Welchův test, jehož výsledky uvádíme v tabulce č. 7. Následně se na základě analýzy vyjadřujeme ke každé z hypotéz.

Tab. 7: Srovnání průměrů žárlivosti u věrných a nevěrných jedinců

Škála	průměr		sm. odch.		t	t-test		míra účinku
	nevěrní	věrní	nevěrní	věrní		s. v.	p	
Kognitivní žárlivost	21,28	17,98	9,04	7,05	4,85	294,00	< 0,001	0,47
Emocionální žárlivost	39,55	41,25	7,80	6,13	-2,89	295,35	0,004	-0,28
Behaviorální žárlivost	17,80	16,36	7,60	5,83	2,52	291,39	0,012	0,25
Celková žárlivost	78,64	75,59	18,97	13,98	2,15	284,70	0,033	0,22

Pozn. Sloupec t označuje testovou statistiku Welchova testu. Míra účinku je Glassova delta, tj. rozdíl průměrů skupin vydělený směrodatnou odchylkou druhé skupiny.

H1: Jedinci, kteří byli v současném či minulém vztahu nevěrní, skórují na škále celkové žárlivosti MJS signifikantně výše než jedinci věrní.

Oboustranná p-hodnota získaná analýzou je 0,033. Výsledek můžeme označit za statisticky významný. Nulovou hypotézu zamítáme a **alternativní přijímáme**.

H2: Jedinci, kteří byli v současném či minulém vztahu nevěrní, skórují na škále kognitivní žárlivosti MJS signifikantně výše než jedinci věrní.

Dle analýzy je oboustranná p-hodnota menší než 0,001, pro pravostrannou platí totéž. Výsledky jsou tedy signifikantní. Zamítáme nulovou hypotézu a **přijímáme hypotézu alternativní**.

H3: Jedinci, kteří byli v současném či minulém vztahu nevěrní, skórují na škále emocionální žárlivosti MJS signifikantně výše než jedinci věrní.

Opět můžeme získanou oboustrannou p-hodnotu označit jako statisticky významný výsledek, avšak po přepočtu ve smyslu naší pravostranné hypotézy získáme p-hodnotu 0,998. Výsledky tedy jsou statisticky významné, ale v opačném směru, než jsme předpokládali. Nulovou hypotézu nezamítáme a **alternativní nepřijímáme**.

H4: Jedinci, kteří byli v současném či minulém vztahu nevěrní, skórují na škále behaviorální žárlivosti MJS signifikantně výše než jedinci věrní.

Dle naší analýzy je oboustranná p-hodnota menší rovna 0,012. Výsledky můžeme označit za signifikantní. Zamítáme nulovou hypotézu a **přijímáme hypotézu alternativní.**

Cíl 2: Prozkoumat vztah mezi tendencemi k nevěře a mírou žárlivosti.

V rámci druhého cíle jsme zkoumali korelaci mezi skórem škály Intentions Toward Infidelity Scale jedinců, kteří nebyli nevěrní, a skórem škály Multidimensional Jealousy Scale. K analýze byl využit test Pearsonova korelačního koeficientu. V následující tabulce souhrnně uvádíme hodnoty korelačních koeficientů pro lepší srovnání.

Tab. 8: Srovnání korelačních koeficientů mezi tendencemi k nevěře a žárlivostí

Škála	Test Pearsonova korelačního koeficientu		
	r	df	p
Kognitivní žárlivost a tendence k nevěře	0,120	869	0,002
Emocionální žárlivost a tendence k nevěře	-0,080	869	0,041
Behaviorální žárlivost a tendence k nevěře	0,058	869	0,138
Celková žárlivost a tendence k nevěře	0,050	869	0,204

Pozn.: Sloupec r označuje hodnotu Pearsonova korelačního koeficientu, df značí stupně volnosti.

H5: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem celkové žárlivosti škály MJS existuje statisticky významná pozitivní korelace.

Dle analýzy je hodnota korelačního koeficientu $r(869) = 0,050$, získaná oboustranná p-hodnota ukazuje statisticky nevýznamný výsledek $p = 0,204$. Výsledky nelze označit jako signifikantní. Nulovou hypotézu nezamítáme, **alternativní hypotézu nepřijímáme.**

H6: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem kognitivní žárlivosti škály MJS existuje statisticky významná pozitivní korelace.

Pearsonův korelační koeficient v analýze vychází jako $r(869) = 0,120$, oboustranná p-hodnota je 0,002. Mezi hodnotami lze pozorovat velmi slabý, ale signifikantní pozitivní vztah. Zamítáme nulovou hypotézu a **přijímáme alternativní hypotézu.**

H7: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem emocionální žárlivosti škály MJS existuje statisticky významná pozitivní korelace.

Dle analýzy je hodnota korelačního koeficientu $r(869) = -0,080$, získaná oboustranná p-hodnota ukazuje statisticky významný výsledek $p = 0,041$. Přepočítáme-li p-hodnotu na pravostrannou získáme výsledek 0,980. Mezi hodnotami lze pozorovat méně než zanedbatelný vztah v negativním směru, tj. jiném, než jsme předpokládali. Nulovou hypotézu nezamítáme, **alternativní hypotézu nepřijímáme.**

H8: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem behaviorální žárlivosti škály MJS existuje statisticky významná pozitivní korelace.

Pearsonův korelační koeficient vychází jako $r(869) = 0,058$, oboustranná p-hodnota $p = 0,138$. Výsledky nejsou statisticky signifikantní. Nulovou hypotézu nezamítáme, **alternativní hypotézu nepřijímáme.**

Cíl 3: Prozkoumat vztah mezi vlastní nevěrou, tendencemi k nevěře a mírou žárlivosti u obou pohlaví.

Posledním cílem této práce bylo ověřit výše uvedenou analýzu také u obou pohlaví. Ke srovnání průměrné míry žárlivosti mezi skupinami nevěrných a věrných žen a mužů byl opět využit Welchův test, jehož výsledky uvádíme v tabulkách. K posouzení vztahu mezi skóry škály tendencí k nevěře a žárlivosti byl využit Pearsonův korelační koeficient.

Tab. 9: Srovnání průměrů žárlivosti u věrných a nevěrných žen

Škála	průměr		sm. odch.		t	t-test s. v.	p	míra účinku
	nevěrní	věrní	nevěrní	věrní				
Kognitivní žárlivost	20,82	17,77	9,45	7,23	3,26	160,03	0,001	0,42
Emocionální žárlivost	41,18	42,38	7,15	5,98	-1,66	168,32	0,099	-0,20
Behaviorální žárlivost	18,97	17,20	7,07	6,16	2,46	172,81	0,015	0,29
Celková žárlivost	80,97	77,36	18,60	14,20	1,96	159,66	0,051	0,25

Pozn. Sloupec t označuje testovou statistiku Welchova testu. Míra účinku je Glassova delta, tj. rozdíl průměrů skupin vydělený směrodatnou odchylkou druhé skupiny.

H9: Ženy, které byly v minulém či současném vztahu nevěrné, skórují na škále celkové žárlivosti MJS signifikantně výše než ženy věrné.

Dle výsledků se oboustranná p-hodnota rovná hodnotě 0,051. Výsledky jsou statisticky signifikantní. Nulovou hypotézu zamítáme, **alternativní hypotézu přijímáme.**

H10: Ženy, které byly v minulém či současném vztahu nevěrné, skórují na škále kognitivní žárlivosti MJS signifikantně výše než ženy věrné.

Získaná p-hodnota rovna číslu 0,001 je signifikantní. Výsledky můžeme označit za statisticky významné. Nulovou hypotézu zamítáme a **přijímáme alternativní hypotézu.**

H11: Ženy, které byly v minulém či současném vztahu nevěrné, skórují na škále emocionální žárlivosti MJS signifikantně výše než ženy věrné.

Dle výsledků se oboustranná p-hodnota rovná hodnotě 0,099. Výsledky nejsou statisticky signifikantní. Nulovou hypotézu nezamítáme, **alternativní hypotézu nepřijímáme.**

H12: Ženy, které byly v minulém či současném vztahu nevěrné, skórují na škále behaviorální žárlivosti MJS signifikantně výše než ženy věrné.

Dle analýzy se p-hodnota jeví jako signifikantní, oboustranná $p = 0,015$. Výsledky můžeme označit za statisticky významné. Nulovou hypotézu zamítáme a **přijímáme alternativní hypotézu.**

Tab. 10: Srovnání průměrů žárlivosti u věrných a nevěrných mužů

Škála	průměr		sm. odch.		t	t-test		míra účinku
	nevěrní	věrní	nevěrní	věrní		s. v.	p	
Kognitivní žárlivost	21,88	18,32	8,52	6,73	3,59	133,48	< 0,001	0,53
Emocionální žárlivost	37,42	39,37	8,13	5,92	-2,10	126,65	0,038	-0,33
Behaviorální žárlivost	16,29	14,96	8,02	4,95	1,47	116,11	0,143	0,23
Celková žárlivost	75,58	72,66	19,11	13,13	1,35	122,51	0,180	0,22

Pozn. Sloupec t označuje testovou statistiku Welchova testu. Míra účinku je Glassova delta, tj. rozdíl průměrů skupin vydělený směrodatnou odchylkou druhé skupiny.

H13: Muži, kteří byli v minulém či současném vztahu nevěrní, skórují na škále celkové žárlivosti MJS signifikantně výše než muži věrní.

Dle výsledků se oboustranná p-hodnota rovná hodnotě 0,180. Výsledky z tohoto důvodu nemůžeme označit za statisticky signifikantní. Nulovou hypotézu nezamítáme, **alternativní hypotézu nepřijímáme.**

H14: Muži, kteří byli v minulém či současném vztahu nevěrní, skórují na škále kognitivní žárlivosti MJS signifikantně výše než muži věrní.

Získaná p-hodnota je menší než 0,001, což platí také pro p-hodnotu jednostrannou. Výsledky můžeme označit za statisticky významné. Nulovou hypotézu zamítáme a **přijímáme alternativní hypotézu.**

H15: Muži, kteří byli v minulém či současném vztahu nevěrní, skórují na škále emocionální žárlivosti MJS signifikantně výše než muži věrní.

Dle výsledků se oboustranná p-hodnota rovná hodnotě 0,038, po přepočítání na p-hodnotu pravostrannou hypotézu se rovná 0,962. Výsledky jsou statisticky signifikantní, ale v jiném směru, než jsme předpokládali. Nulovou hypotézu nezamítáme, **alternativní hypotézu nepřijímáme.**

H16: Muži, kteří byli v minulém či současném vztahu nevěrní, skórují na škále behaviorální žárlivosti MJS signifikantně výše než muži věrní.

Získaná p-hodnota se rovná 0,143, což znamená i po přepočítání na p-hodnotu jednostrannou nesignifikantní výsledek. Nulovou hypotézu nezamítáme a **alternativní nepřijímáme.**

Tab. 11: Srovnání korelačních koeficientů mezi tendencemi k nevěře a žárlivostí u žen

Škála	Test Pearsonova korelačního koeficientu		
	r	df	p
Kognitivní žárlivost a tendence k nevěře	0,140	411	0,004
Emocionální žárlivost a tendence k nevěře	-0,060	411	0,218
Behaviorální žárlivost a tendence k nevěře	0,109	411	0,027
Celková žárlivost a tendence k nevěře	0,093	411	0,059

Pozn.: Sloupec r označuje hodnotu Pearsonova korelačního koeficientu, df značí stupně volnosti.

H17: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem celkové žárlivosti škály MJS existuje u žen statisticky významná pozitivní korelace.

Korelační koeficient získaný analýzou vychází jako $r(411) = 0,093$ při p-hodnotě $p = 0,059$. Výsledky nelze označit jako signifikantní. Nulovou hypotézu nezamítáme a **alternativní nepřijímáme.**

H18: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem kognitivní žárlivosti škály MJS existuje u žen statisticky významná pozitivní korelace.

Dle analýzy je korelační koeficient $r(411) = 0,140$ při p-hodnotě 0,004. Mezi hodnotami existuje velmi slabý, ale signifikantní pozitivní vztah. Nulovou hypotézu zamítáme a **přijímáme alternativní.**

H19: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem emocionální žárlivosti škály MJS existuje u žen statisticky významná pozitivní korelace.

Korelační koeficient získaný analýzou vychází jako $r(411) = -0,060$ při p-hodnotě $p = 0,218$. Výsledky nejsou statisticky signifikantní. Nulovou hypotézu nezamítáme a **alternativní nepřijímáme.**

H20: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem behaviorální žárlivosti škály MJS existuje u žen statisticky významná pozitivní korelace.

Dle analýzy je korelační koeficient $r(411) = 0,109$ při p-hodnotě 0,027. Mezi hodnotami existuje velmi slabý, ale signifikantní pozitivní vztah. Nulovou hypotézu zamítáme a **přijímáme alternativní.**

Tab. 12: Srovnání korelačních koeficientů mezi tendencemi k nevěře a žárlivostí u mužů

Škála	Test Pearsonova korelačního koeficientu		
	r	df	p
Kognitivní žárlivost a tendence k nevěře	0,083	246	0,191
Emocionální žárlivost a tendence k nevěře	-0,064	246	0,316
Behaviorální žárlivost a tendence k nevěře	0,018	246	0,774
Celková žárlivost a tendence k nevěře	0,021	246	0,744

Pozn.: Sloupec r označuje hodnotu Pearsonova korelačního koeficientu, df značí stupně volnosti.

H21: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem celkové žárlivosti škály MJS existuje u mužů statisticky významná pozitivní korelace.

Korelační koeficient získaný analýzou vychází jako $r(246) = 0,021$ při p-hodnotě $p = 0,744$. Výsledky nejsou statisticky signifikantní. Nulovou hypotézu nezamítáme a **alternativní nepřijímáme.**

H22: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem kognitivní žárlivosti škály MJS existuje u mužů statisticky významná pozitivní korelace.

Dle analýzy je korelační koeficient $r(246) = 0,083$ při p-hodnotě 0,191. Výsledky nejsou statisticky signifikantní. Nulovou hypotézu nezamítáme a **alternativní nepřijímáme.**

H23: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem emocionální žárlivosti škály MJS existuje u mužů statisticky významná pozitivní korelace.

Korelační koeficient získaný analýzou vychází jako $r(246) = -0,064$ při p-hodnotě $p = 0,316$. Výsledky nejsou statisticky signifikantní. Nulovou hypotézu nezamítáme a **alternativní nepřijímáme.**

H24: Mezi skórem tendencí k nevěře škály ITIS a skórem behaviorální žárlivosti škály MJS existuje u mužů statisticky významná pozitivní korelace.

Dle analýzy je korelační koeficient $r(246) = 0,018$ při p-hodnotě 0,774. Výsledky nejsou statisticky signifikantní. Nulovou hypotézu nezamítáme a **alternativní nepřijímáme.**

9 DISKUZE

V následující kapitole se budeme věnovat interpretaci výsledků, které jsme představili v předchozí kapitole. Naše zjištění podpořená empirickými daty budou srovnány s teoretickým základem a také s výsledky jiných autorů, kteří se podobnou problematikou zabývali. V závěru kapitoly se zaměříme také na limity, které náš výzkum svazují, přínosy naší práce a doporučení pro další výzkum.

9.1 Vztah vlastní nevěry, tendencí k nevěře a míry žárlivosti

Cílem této magisterské diplomové práce bylo prozkoumat vztah mezi mírou žárlivosti, kterou jedinec pociťuje vůči svému romantickému partnerovi ve vážném vztahu, a jeho vlastní zkušeností s nevěrou či tendencemi k nevěře. V rámci výzkumu jsme mezi sebou porovnávali nejen věrné a nevěrné jedince, ale také muže a ženy. Zaměřovali jsme se při tom na tři komponenty žárlivosti, tj. kognitivní, emocionální, behaviorální a poté také na celkovou míru žárlivosti. Populací, které se naše výsledky týkají, jsou heterosexuální jedinci žijící v heterosexuálním partnerském vztahu, který je monogamní a lze ho označit za vážný (tj. trvá alespoň 3 měsíce). Zároveň jsme se také zaměřovali na užší věkovou skupinu, kterou byli jedinci v období mladé dospělosti od 20 do 35 let.

V rámci výzkumu jsme předpokládali, že zkušenost s vlastní nevěrou či zvýšené tendence k nevěře mohou zvyšovat míru žárlivosti pociťovanou vůči partnerovi skrze několik mechanismů. Jednak se může jednat o projekci vlastních nepřijatých tendencí k nevěrnému chování do partnera, čímž může jedinec ulehčit vlastnímu svědomí (Freud 1922/1998). Zároveň může jedinec partnerovy tendence k tomuto chování posuzovat na základě osobních zkušeností (Neal & Lemay, 2019), či se může jednat o vliv provinilosti, narušeného sebepojetí, nejistoty ve vztahu a traumatizace, které se objevují u podvádějícího partnera následkem nevěry (Buunk & Dijkstra, 2006; Capponi & Novák, 1995; De Lomas, 2007; De Silva, 2004; Hall & Fincham, 2009; Scuka, 2015). Souvislost můžeme nalézt také s teorií attachmentu, přičemž vyšší míru žárlivosti a zároveň větší

prevalenci nevěry můžeme pozorovat u jedinců s úzkostnou vazbou (Allen & Baucom, 2004; Buunk & Dijkstra, 2006; Kratochvíl, 2009).

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 871 respondentů, kteří byli vybráni nepravděpodobnostními metodami. 61,08 % souboru tvořily ženy, 38,92 % představovali muži, přičemž průměrný věk byl ve skupině žen 24,53 let a ve skupině mužů 26,56 let. Většina respondentů měla vysokoškolské vzdělání či středoškolské vzdělání s maturitou. Průměrná délka partnerského vztahu byla 3,91 let, přičemž 18,94 % jedinců bylo s partnerem v manželském vztahu. Zkušenost s vlastní nevěrou mělo 24,11 % respondentů, přičemž častější byla nevěra mužů. Nejčastěji měla nevěra podobu jednorázového/krátkodobého sexuálního kontaktu. Dvě třetiny respondentů uvedlo, že vliv vlastní nevěry na žárlivost spíše či vůbec nepocítují.

Jako první jsme se věnovali výzkumnému cíli č. 1, v rámci kterého jsme porovnávali průměrnou míru žárlivosti u věrných a nevěrných jedinců. K této analýze byly využity skóry škál kognitivní, emocionální, behaviorální a celkové žárlivosti Multidimensional Jealousy Scale (Pfeiffer & Wong, 1989).

Dle výsledků se ukazuje, že signifikantně výše skórují nevěrní jedinci na škále kognitivní a behaviorální žárlivosti a také v celkové míře žárlivosti. Kognitivní žárlivost se týká podezírání partnera z možné nevěry či tendencí k ní. Behaviorální žárlivost poté pojímá snahu o odhalení partnerovy nevěry (například skrze jeho kontrolování), či také chování, jehož účelem je ochrana partnerského vztahu (například útoky vůči potencionálnímu alternativnímu partnerovi) (Pfeiffer & Wong, 1989). Na základě našich zjištění tedy můžeme předpokládat, že byl-li jedinec sám nevěrný, obecně na partnera více žárlí, častěji jej z nevěry podezírá, či se chová tak, aby nevěře zabránil nebo ji odhalil. Srovnáme-li míru účinku u zjištěných výsledků, je třeba zmínit, že z hlediska praktické významnosti výsledků byl efekt zkušenosti s nevěrou nejvýznamnější v rámci kognitivní žárlivosti, konkrétně téměř dvakrát větší ve srovnání s behaviorální a celkovou žárlivostí.

Výsledky v rámci kognitivní žárlivosti, tedy podezírání z nevěry, jsou konzistentní se závěry výzkumu Whisman et al. (2007). Dle jejich výsledků se u jedinců, kteří byli v posledních 12 měsících nevěrní, zvyšovala míra podezírání partnera z nevěry. S podobnými výsledky přišel také Buunk (1980), dle jehož výzkumu se nevěrní lidé častěji domnívají, že jejich partner byl také nevěrný či nevěru schvaluje. Lze předpokládat, že se tak děje proto, že posuzuje-li jedinec případné náznaky možné nevěry u partnera, hodnotí

je především v souvislosti s vlastní zkušeností s nevěrou. Pokud se sám nevěry dopustil, může být na potencionální nevěru partnera citlivější a reagovat na ni více negativně (Neal & Lemay, 2019). Je však také možné, že se nevěra může objevit až jako následek těchto podezření jako pomsta za partnerův domnělý přečin (Lusterman, 1998). Co se týče výzkumů odporujícím našim zjištěním, studie Buunka a Fernandezové (2020) neobjevila rozdíl mezi věrnými a nevěrnými v míře úzkostné žárlivosti, která obsahuje nejvíce kognitivní komponenty a týká se především obav a podezírání partnera (Attridge, 2013; Barelds & Barelds-Dijkstra, 2007). Je však možné, že jejich závěry mohl ovlivnit nízký rozsah jejich výzkumného souboru a také zohledňování pouze sexuální formy nevěry.

Co se týče vztahu vlastní nevěry s behaviorální žárlivostí, výsledky jsou v tomto případě naopak konzistentní s výzkumem Buunka a Fernandezové (2020), kteří zjistili, že vlastní nevěra zvyšuje tzv. majetnickou žárlivost, jež se projevuje zejména snahou zabránit partnerovi v kontaktu s třetí osobou. Lze předpokládat, že nevěrní jedinci se mohou obávat, aby partner neshledával nevěru jako odplatnou a nechtěl se tak druhému tímto jednáním mstít. Tento předpoklad je však dle našeho názoru uplatnitelný pouze v případě, že se nevěra jedince odehrála v současném vztahu, což by platilo pouze pro část (v případě našeho výzkumu asi třetinu až polovinu) nevěř. Hodí se tedy zmínit, že jednou z příčin může být také projekce, kterou zmiňoval v rámci své teorie Freud (1992/1998). Na základě této teorie se můžeme domnívat, že svá provinění se snaží jedinec nevědomě promítnout do druhého partnera, aby ochránil své vlastní sebepojetí, a žárlivost je pak reakcí na tuto projekci. Možným vysvětlením však může být také teorie attachmentu, kdy se z výzkumů ukazuje, že zejména lidé s úzkostnou vazbou mají vyšší tendence k nevěře i vyšší míře žárlivosti. Tito lidé mohou chování partnera chápat jako opouštění a následně hledat potřebnou intimitu a sebepotvrzení v nevěrném vztahu (Allen & Baucom, 2004; Buunk & Dijkstra, 2006; Kratochvíl, 2009). Empirické důkazy však v této oblasti významně chybí, je zde tedy prostor pro další výzkum.

Dle našich předpokladů skórovali nevěrní jedinci výše také v celkové žárlivosti, která zahrnovala kromě emocionální žárlivosti také obě předchozí komponenty a stanovuje tak komplexní míru žárlivosti daného jedince (Pfeiffer & Wong, 1989). Naše výsledky jsou konzistentní s výzkumem Pinesové a Aronsona (1983), kteří zjistili, že sexuální nevěra souvisí s vyšší mírou žárlivosti. Jejich výsledky se nám tak podařilo ověřit na rozsáhlejším souboru a zároveň také na dalších typech nevěry. Naše zjištění jsou naopak v rozporu se závěry Řezáčové (2010), která provedla podobný výzkum v českých podmínkách a zjistila,

že nevěrní lidé jsou v průměru paradoxně méně žárliví, což potvrzují také jejich partneři. Výsledky však mohl opět ovlivnit nereprezentativní rozsah autorčina výzkumného vzorku, jakožto také využití odlišných metod k posuzování žárlivosti. Jak můžeme vidět na našich výsledcích, míra jednotlivých komponent žárlivosti se může u jedinců lišit a k dosažení přesnějších výsledků je třeba je ve výzkumu rozlišovat.

Jelikož nemůžeme naším výzkumem postihnout kauzalitu, tj. směr vztahu, lze mimo výše uvedenou interpretaci předpokládat, že žárlivost na partnera se mohla objevovat již před jedincovou nevěrou. Závěrem by tedy mohlo také být, že lidé, kteří ve větší míře na partnera žárlí, podezírají jej z nevěry či se snaží jeho nevěře zabránit, se častěji sami nevěry dopouštějí. Nelze nezmínit, že zejména vztahové faktory, které se podílejí na vzniku nevěry i žárlivosti, jsou v obou případech velmi podobné – může jít o nespokojenost s partnerským vztahem, nedostatek podpory, dlouhodobé citové strádání nebo také náročnější vývojové období ve vztahu (Allen et al., 2005; De Lomas, 2007; De Silva, 2004; Mark et al., 2011; McAlister et al., 2005). Nevěra tak může být spíše důsledkem partnerských neshod zahrnujících také žárlivost a může jít o způsob, jak vyvolat partnerům zájem či snášet neuspokojivý vztah (Šmolka, 2010).

Překvapivým zjištěním byly výsledky týkající se emocionální žárlivosti. Dle analýzy vlastní nevěra nezvyšuje emocionální žárlivost vůči partnerovi, ale v rozporu s našimi původními předpoklady tento faktor snižuje. Emocionální žárlivost představuje emocionální reakce jedince na potencionální hrozbu (např. náklonnost partnera k jiné osobě) (Pfeiffer & Wong, 1989). Dle výsledků tak můžeme říci, že nevěrní lidé na potencionálně rizikové situace a chování partnera z emočního hlediska reagují méně než lidé věrní. Tento výsledek je v rozporu s výsledky Sagarina et al. (2003), dle jejichž výzkumu nevěrní lidé na případnou nevěru partnera reagují vyšším distresem. Vztah vlastní nevěry a emoční reakce však naopak neprokázal výzkum Buunka a Fernandezové (2020), dle jejichž závěrů není rozdíl mezi věrnými a nevěrnými jedinci v míře reaktivní žárlivosti, která je nejvíce spojována s emocionální komponentou (Attridge, 2013; Barelds & Barelds-Dijkstra, 2007).

Intepretace těchto výsledků souvislosti s předchozími týkající se kognitivní a behaviorální žárlivosti je poněkud obtížná, neboť výsledky se zdají být částečně v rozporu. Buunk a Fernandezová (2020), kteří dosáhli obdobných výsledků, se domnívají, že lze tento závěr vysvětlit tím, že nevěrní jedinci reagují na případnou nevěru partnera z emocionálního hlediska méně, neboť jeho nevěru považují za reciproční a také za faktor,

který přinese do vztahu opětovnou rovnováhu. Rozhodně je však v této oblasti prostor na další výzkum, který by vztah kognitivní, behaviorální a emocionální komponenty žárlivosti ve vztahu ke zkušenosti s nevěrou prozkoumal blíže.

Dalším výzkumným cílem bylo srovnání těchto výsledků mezi ženami a muži. Obě pohlaví skórovala výše v kognitivní žárlivosti, tj. lze předpokládat, že nevěrní muži i ženy podezírají ve zvýšené míře své partnery z nevěry. U mužů se však jednalo o jedinou komponentu žárlivosti, která byla v souvislosti s nevěrou významně zvýšena. Behaviorální a celková žárlivost byla zvýšená pouze v případě žen – ve srovnání s nevěrnými muži se tak ženy více snaží vztah před nevěrou uchránit nebo nevěru odhalit a obecně na partnery více žárlí. Nevěrní muži naopak skórovali níže na škále emocionální žárlivosti, kdežto mezi nevěrnými a věrnými ženami nebyl nalezen signifikantní rozdíl. Můžeme tedy z výsledků vyvozovat, že u mužů zkušenost s vlastní nevěrou emocionální žárlivost vůči partnerce snižuje, kdežto u žen zůstává stejná.

Tyto závěry jsou částečně v souladu se zjištěním Sagarina et al. (2003), dle kterého nevěrné ženy na případnou nevěru partnera reagovaly vyšším distresem ve srovnání s nevěrnými muži. Tuto skutečnost lze vysvětlit výzkumem Shepparda et al. (1995), dle něhož ženy hodnotí nevěru oproti mužům jako méně akceptovatelnou. S podobnými závěry přišla také Hunyadyová et al. (2008), která říká, že muži jsou ve vnímání nevěry více permissivní. Na základě těchto zjištění lze předpokládat, že ženy ovlivňuje vlastní zkušenost s nevěrou více, neboť intenzivněji reagují na nevěru obecně. Souhrně tedy můžeme říci, že v pocíťované žárlivosti vůči partnerovi se muži a ženy liší, což platí také ve vztahu se zkušeností s nevěrou.

V rámci druhého výzkumného cíle jsme se věnovali vztahu žárlivosti a tendencí k nevěře – již tedy nešlo o jedince se skutečnou zkušeností s nevěrou, ale pouze tendencemi k tomu, že se do takového chování zapojí. Tendence k nevěře byly posuzovány na základě skóru škály Intentions Toward Infidelity Scale.

Výsledky částečně potvrzují předchozí zjištění ve smyslu toho, že pozitivní korelace byla nalezena mezi kognitivní žárlivostí a tendencemi k nevěře. Lze tedy tvrdit, že jedinci s vyššími tendencemi k nevěře jsou vůči partnerům také více podezíraví. Tento náš závěr je v souladu se studií Pinesové a Aronsona (1983), dle jejichž výsledků prožívali vyšší míru žárlivosti nejen jedinci nevěrní, ale také ti, kteří se nevěry nedopustili a pouze měli častěji o nevěře sexuální fantazie. Podobné výsledky také přinesla studie Nealové a

Lemaye (2019), dle jejichž zjištění jedinci pociťující vyšší zájem o alternativní romantické partnery tyto tendence přisuzují také svým primárním partnerům a v důsledku toho na ně reagují ve zvýšené míře vztekem a negativním chováním. Je tedy možné, že podobné mechanismy, které působí u reálně proběhlé nevěry se ve vztahu k žárlivosti uplatňují také u pouhých tendencí k nevěře. Dle našeho názoru mohou tyto výsledky svědčit zejména pro vysvětlení za pomoci teorie projekce ve vztahu (Freud, 1992/1998). Je však nutné dodat, že nalezený vztah mezi proměnnými byl pouze velmi slabý a při následné analýze se potvrdil pouze u žen. U tohoto pohlaví byla také zjištěna slabá pozitivní korelace ve vztahu tendencí k nevěře a behaviorální žárlivosti. U žádných jiných komponent žárlivosti významná korelace nalezena nebyla. Lze tedy tvrdit, že výsledky zjištěné v rámci skutečné nevěry se částečně potvrzují také při zvýšených tendencích k nevěře za absence skutečné zkušenosti s ní – nalezené vztahy jsou však slabé. Také se potvrzuje, že ženy reagují na nevěru ve větší míře, neboť u mužů vztah mezi tendencemi k nevěře a žárlivostí nalezen nebyl. Dle našeho názoru je zde prostor k dalšímu výzkumu a zkoumání tendencí k nevěře za pomoci komplexnějších metod.

9.2 Limity a přínosy výzkumu

Limitací výzkumu je bezpochyby využití online dotazníkového šetření a sebeposuzovacích metod obecně. Ačkoliv tento postup přináší nesporné výhody, je nutno poznamenat, že online prostředí s sebou nese určitou míru rizika, že data nejsou vyplněná pravdivě (např. dotazník vyplní někdo, kdo není v partnerském vztahu). Sebeposuzovací metody zkoumající úroveň žárlivosti a tendencí k nevěře mohou také sami o sobě způsobovat určité zkreslení, neboť u některých jedinců může silněji zapůsobit tendence k maskování sociálně nežádoucího chování. Zvláště v případě tendencí k nevěře by tak bylo v rámci dalších výzkumů vhodné zařadit komplexnější metody. Zároveň je nutné reflektovat, že v případě vztahu žárlivosti a tendencí k nevěře byla zkoumána korelace mezi výsledky dvou sebeposuzovacích škál, což mohlo výsledky rovněž zkreslit, neboť skóry obou škál mohou být ovlivněny odpověďovým stylem jedince. V dalších výzkumech by tak bylo dobré pokusit se tato data objektivizovat, například využitím studie zaměřené na páry, přičemž může být míra daných charakteristik posuzována také druhým partnerem.

Faktorem, který může mít vliv především na možnost zobecnění získaných výzkumných závěrů, je poté použití nepravděpodobnostních metod výběru. K tomuto kroku jsme se rozhodli z důvodu lepší dostupnosti zkoumané populace, avšak vlivem toho

dochází ke snížení reprezentativnosti výzkumného souboru. Může však jít o doporučení pro další výzkum, který by se mohl pokusit nevýhody tohoto výzkumného designu překonat.

Naopak za přínosy práce považujeme rozsah výzkumného souboru, který se nám podařilo zajistit. Za velmi důležité to pokládáme zejména z toho důvodu, že mnoho předchozích výzkumů (Buunk & Fernandez, 2020; Řezáčová, 2010; Sagarin et al., 2003) zabývajících se touto problematikou bylo důsledkem nedostatečného rozsahu vzorku svázáno omezenou platností svých závěrů. Pozitivně hodnotíme zejména zastoupení mužů ve vzorku, včetně dostatečného počtu mužů, kteří měli zkušenost s nevěrou, což se předchozím studiím nepodařilo dosáhnout. Výsledky tak mohly přiblížit vztah žárlivosti se zkušeností s nevěrou nejen v rámci celého výběrového souboru, ale také bylo možné při následné analýze srovnat muže a ženy. Zároveň považujeme náš vzorek za reprezentativnější také z toho důvodu, že byl ve srovnání s jinými výzkumy omezen pouze na konkrétní vývojové období, tj. mladou dospělost, a neobsahoval tak jedince různých věkových skupin. Vzhledem k tomu, že kognitivní, emocionální i behaviorální stránka člověka se v průběhu života liší (Langmeier & Krejčířová, 2006), to považujeme za důležitý krok.

Při zhodnocení našich výsledků je také nutné brát ohled na fakt, že naše studie používala poměrně širokou definici nevěry, kdežto jiné výzkumy zabývající se podobnou problematikou (Sagarin et al., 2003; Whisman et al., 2007) často pracovaly pouze s nevěrou sexuální. Domníváme se, že výsledky otázek zaměřených na podobu nevěry participantů a chování, kterého se dopustili, ukazují, že širší nevěrného chování, jak jej lidé chápou, je daleko větší. Nezahrnuje tak pouze sexuální aktivity, ale z velké části také emocionální komponentu vztahů s alternativním partnerem, nebo dle některých také chování, kterého se jedinec může dopouštět zcela o samotě. Zvláště pak je důležité toto zohlednit při zkoumání rozdílů v žárlivosti u mužů a žen, neboť jak již bylo výzkumně podloženo, ženy reagují na emocionální nevěru výrazně vyšším distresem a žárlivostí, než muži (Bendixen et al., 2015; Buss et al., 1992; Frederick & Fales, 2016).

Domníváme se, že výzkum je cenný tím, že se nezaměřuje jako většina prací týkajících se nevěry pouze na oběti nevěry, ale naopak na jedince, kteří se tohoto chování dopustili. Některé výzkumy v minulosti již prokázaly, že nevěrný partner prochází po odhalení nevěry dokonce vyšší úrovní distresu, depresivních symptomů, nižším well-beingem ve srovnání s obětí nevěry a vše se podepisuje také na jeho sebepojetí (Hall &

Fincham, 2009; Scuka, 2015). Výzkumů v této oblasti však dle našeho názoru stále není dostatek a v dalších studiích by bylo vhodné prozkoumat blíže, jak tato zkušenost formuje jedincovo další prožívání v partnerských vztazích. Myslíme, že pro práci s páry, které se vypořádávají s následky nevěry, je důležité pochopit nejen pozici oběti, ale také pozici člověka, který partnerovu důvěru zradil a nyní se musí vypořádávat s následky.

10 ZÁVĚRY

Cílem práce bylo ověřit předpoklad, že nevěrní lidé a lidé s vyššími tendencemi k nevěře na své partnery v heterosexuálním romantickém vztahu v mladé dospělosti více žárlí. Zároveň bylo cílem mezi sebou srovnat muže a ženy. Zaměřovali jsme se přitom na celkovou míru žárlivosti, ale také na tři dimenze žárlivosti, tj. žárlivost kognitivní, emocionální a behaviorální. Výzkumný vzorek čítal 871 jedinců, z nichž mělo 24,11 % zkušenost s vlastní nevěrou.

Výsledky ukazují, že lidé, kteří byli v některém ze svých vztahů nevěrní, pociťují vůči partnerovi vyšší celkovou, kognitivní a behaviorální žárlivost, tj. ve větší míře podezírají partnera z nevěry, snaží se partnera více kontrolovat za účelem odhalení případné nevěry, ve větší míře projevují obranné chování směřující k ochraně vztahu před možným rivalem a obecně na partnera více žárlí.

V rozporu s původními předpoklady bylo zjištěno, že vlastní nevěra snižuje míru emocionální žárlivosti, tj. nevěrní jedinci na případnou nevěru svých partnerů reagují po emocionální stránce v menší míře.

Při ověření těchto výsledků u mužů a žen se u obou pohlaví projevil vztah vlastní nevěry a zvýšené kognitivní žárlivosti. U žen byla zjištěna také zvýšená míra celkové a behaviorální žárlivosti, u mužů se tento efekt neprojevil. Snížená emocionální žárlivost byla naopak zjištěna pouze v případě mužů, mezi nevěrnými a věrnými ženami v této komponentě nebyl signifikantní rozdíl.

V případě vztahu s tendencemi k nevěře byla zjištěna velmi slabá pozitivní korelace s kognitivní žárlivostí, avšak pouze ve skupině žen, nikoliv mužů. U žen byla zjištěna také slabá pozitivní korelace s behaviorální žárlivostí.

11 SOUHRN

Tématem této magisterské diplomové práce bylo zkoumání vztahu mezi zkušeností s vlastní nevěrou, tendencemi k nevěře a mírou žárlivosti, kterou jedinec pocítuje vůči svému romantickému partnerovi.

Teoretická část práce je rozdělena do čtyř kapitol. V první jsme se věnovali vymezení mladé dospělosti ve vztahu k partnerským vztahům v tomto období. Mladá dospělost je dynamickým obdobím, během kterého člověk postupně dozrává zejména po osobnostní stránce (Thorová, 2015). Z hlediska časového vymezení se věková hranice pohybuje od 20 do cca 30-40 let v závislosti na pojetí různých autorů (Langmeier & Krejčířová, 2006; Příhoda, 1974; Švancara, 1986; Thorová, 2015; Vágnerová, 2007). V naší práci využíváme dělení Thorové (2015), tj. od 20 do 35 let. Mladá dospělost je obdobím, ve kterém dochází k postupnému nárůstu zodpovědnosti, ale také životních možností a zkušeností. Mladý dospělý hledá své postavení v profesním životě, partnerství a postupně se osamostatňuje od původní rodiny (Langmeier & Krejčířová, 2006; Thorová, 2015). Jedním z hlavních vývojových úkolů je vytvoření intimního partnerského vztahu založeného na vzájemné důvěře, který se stává hlavním zdrojem sociální i osobní zkušenosti (Erikson, 1999; Langmeier & Krejčířová, 2007; Vágnerová, 2007). Partnerství se vyvíjí od prvotní fáze zamilovanosti směrem k realistické lásce a vztah se tak postupně stává vážným. Dle Matějkové (2007) v tomu dochází nejdříve po 3 měsících vztahu, kdy se vzájemné propojení partnerů stává hlubší, vnímání vztahu více racionální a dochází k nárůstu intimity (Farková, 2009; Vágnerová, 2007). Vztahy by v tomto období již měly směřovat spíše k monogamní podobě (Říčan, 2004).

V další kapitole jsme se věnovali vymezení nevěry. Nevěra je jev, který je v západní společnosti poměrně častý a zkušenost s ní má více než polovina mužů a žen (Thompson & Sullivan, 2016). Někteří autoři ji tak považují za jednu z nejčastějších traumatizujících zkušeností, která může páry potkat a která je následně nutí vyhledat pomoc párového poradce (Leeker & Carlozzi, 2014). Vymezení nevěry se mezi různými autory liší, někteří autoři ji zužují pouze na sexuální aktivity (Blow & Harnett, 2005), jiní

využívají spíše širší definice zahrnující také emocionální složku či například kybersexuální aktivity (Moller & Vossler, 2015; Wilson et al., 2011). Na základě podoby nevěry pak můžeme rozlišovat různé druhy nevěry, přičemž nejčastějším dělením je rozlišování sexuální a emocionální nevěry či nevěry internetové (Guitar et al., 2017; Thompson & O'Sullivan, 2016; Vossler, 2016). Jiní autoři zmiňují také typologie nevěrného chování, kdy rozlišují nejen sexuální a emocionální složku, ale také míru závažnosti nevěrného kontaktu (Šmolka, 2010; Wilson et al., 2011). Na vzniku nevěry se může podílet mnoho faktorů – individuálních, vztahových i kontextuálních (Fincham & May, 2017). Můžeme zmínit například vztah s neuroticismem, nízkou svědomitostí, otevřeností vůči zkušenosti (Altgelt et al., 2018), poruchami attachmentu (Fish et al., 2012), nebo také nespokojeností s partnerským vztahem v kombinaci se snahou uspokojit své potřeby v jiném vztahu (Allen et al., 2005) či nesoulad osobnostní stránky partnerů (Campbell & Wright, 2010). Důsledky nevěry se následně podepisují nejen na zrazeném partnerovi, ale také na jedinci, který se nevěry dopustil. Nevěra je jedním z nejčastějších důvodů rozvodu a ukončení vztahu (Fincham & May, 2017; Katrňák et al., 2010) a může mít traumatizující následky (Baucom et al., 2017).

Jednou z nejčastějších reakcí na nevěru je žárlivost (Leeker & Carlozzi, 2014). Nejčastěji bývá definována jako komplex pocitů, myšlenek a chování (Martínes-León et al., 2017), která vzniká vlivem ohrožení hodnotného vztahu a strachem ze ztráty náklonnosti blízkého člověka. Bývá spojována s pocity zrady, ohrožením sebeúcty, nejistotou nebo podezíravostí (Buss & Haselton, 2005; De Lomas, 2007; Sahana & Ganth, 2016). Podobně jako v případě nevěry i žárlivost můžeme dělit na různé typy, nejčastěji na žárlivost normální a patologickou (Freud 1922/1998; Pfeiffer & Wong, 1989), nebo také žárlivost úzkostnou a preventivní (Buunk & Dijkstra, 2000), či jednotlivé komponenty žárlivosti, tj. žárlivost kognitivní, behaviorální a emocionální (Pfeiffer & Wong, 1989). Na vznik žárlivosti může mít vliv mnoho faktorů, ať už jde o proměnné situační, tedy podněty, které ji přímo vyvolávají, či osobnostní nebo vztahovou náchylnost. Výraznější žárlivost bývá spojována s vyšším neuroticismem (Attridge, 2013), nízkou sebehodnotou a nejistotou (De Lomas, 2007; De Silva, 2004), nebo také nespokojeností s partnerským vztahem (White, 1981b) či osobní zkušeností s nevěrou (Scheinkman & Werneck, 2010). Důsledky žárlivosti na partnerský vztah mohou být závažné. Narušuje se kvůli ní harmonie mezi partnery a vzájemná důvěra (Kemer et al., 2016). Žárlivost vyvolává negativní pocity nejen v žárlivém partnerovi, ale také v osobě, proti které je žárlivost namířena. Objevují se

pocity provinilosti vlivem neustálé kontroly a podezírání, což může vést až k rozpadu vztahu nebo vyhledání vztahového poradce (De Silva, 2004; Harris & Darby, 2010).

Poslední kapitola teoretické části byla věnována výzkumům, které byly o vztahu vlastní nevěry či tendencí k nevěře a žárlivosti provedeny. Základem pro mnoho z nich je Freudova (1922/1998) teorie projekční žárlivosti, při které jedinec promítá do partnera své vlastní nepřijaté tendence k nevěrnému chování. Přehnanou reakci na nevěru partnera však zmiňuje například také Plzák (1988) nebo Scheinkmanová a Wernecková (2010). Z výzkumů se ukazuje, že přestože je vlastní nevěra zmiňována v souvislosti vyšší mírou žárlivosti různými autory, empirické podložení v této oblasti spíše chybí, výsledky nejsou konzistentní a většina výzkumů byla také provedena na malých výzkumných souborech. Ukazuje se, že vlastní nevěra může souviset s vyšším distresem z potencionální nevěry partnera (Sagarin et al., 2003), a také byla prokázána korelace nevěry s majetnickou žárlivostí (Buunk & Fernandez, 2020) či celkovou úrovní žárlivosti (Pines & Aronson, 1983). Jiné studie prokázaly u nevěrných jedinců zvýšenou míru podezírání z nevěrného chování (Buunk, 1980; Neal & Lemay, 2019).

Cílem výzkumu bylo ověřit vztah zkušeností s vlastní nevěrou, tendencemi k nevěře a mírou žárlivosti, která byla dále dělena na její kognitivní, emocionální a behaviorální komponentu. Zároveň jsme také srovnávali v míře těchto charakteristik mezi sebou muže a ženy. Na základě teoretických poznatků jsme předpokládali, že zkušenost s nevěrou (popř. tendence k ní) žárlivost vůči partnerovi zvyšuje, ať už na základě Freudovy teorie projekce (1922/1998) či posuzování náznaků možné nevěry ze strany partnera na základě svých vlastních pocitů a strachu, že partner bude shledávat nevěru jako reciproční (Neal & Leamay, 2019). Vzhledem k cílům práce byl vybrán kvantitativní typ výzkumu a realizován byl pomocí dotazníkového šetření. K získání výzkumných dat byl využit dotazník vlastní konstrukce, zjišťující sociodemografické údaje, informace o partnerském vztahu a zkušenostech s nevěrou. Dále byly použity škály Multidimensional Jealousy Scale k měření žárlivosti a Intentions Toward Infidelity Scale k měření tendencí k nevěře, které byly pro účely výzkumu přeloženy z anglického jazyka. Ve výběrovém souboru byli lidé v období mladé dospělosti (20-35 let), kteří se aktuálně nacházeli v heterosexuálním monogamním partnerském vztahu delším než 3 měsíce a tento vztah bylo tak možné považovat za vážný (Matějková, 2007). Výzkumu se zúčastnilo 871 respondentů, z toho 61,08 % žen a 38,92 % mužů. Průměrný věk byl 24,53 let u žen, 26,56 let u mužů a většina respondentů měla vysokoškolské vzdělání nebo středoškolské

vzdělání s maturitou. Zkušenost s vlastní nevěrou mělo 24,11 % respondentů. Nejčastěji měla jejich nevěra podobu jednorázového či krátkodobého sexuálního kontaktu. Dvě třetiny respondentů se domnívalo, že jejich nevěra spíše či vůbec nezvyšovala jejich žárlivost.

Po ověření psychometrických kvalit přeložených metod byla provedená statistická analýza. Dle výsledků se ukázalo, že nevěrní jedinci skórují signifikantně výše na škále celkové, kognitivní a behaviorální žárlivosti. Kognitivní žárlivost se týká podezírání partnera z možné nevěry či tendencí k ní. Behaviorální žárlivost poté pojímá snahu o odhalení partnerovy nevěry (například skrze jeho kontrolování), či také chování, jehož účelem je ochrana partnerského vztahu (například útoky vůči potencionálnímu alternativnímu partnerovi). Celková žárlivost stahovuje komplexní míru žárlivosti zahrnující všechny tři komponenty (Pfeiffer & Wong, 1989). Můžeme tedy předpokládat, že byl-li jedinec sám nevěrný, častěji svého partnera z nevěry také sám podezírá, chová se tak, aby nevěře zabránil, a obecně na partnera více žárlí. Výsledky jsou konzistentní s prací Whisman et al. (2007) a Buunka (1980) a také výzkumem Buunka a Fernandezové (2020).

Překvapivým zjištěním byla naopak nižší míra žárlivosti u nevěrných jedinců v případě emocionální žárlivosti. Emocionální žárlivost představuje emocionální reakce jedince na potencionální hrozbu (např. náklonnost partnera k jiné osobě) (Pfeiffer & Wong, 1989). Dle výsledků tak můžeme říci, že nevěrní lidé na potencionálně rizikové situace a chování partnera z emočního hlediska reagují méně než lidé věrní. Výsledek je opět konzistentní s výzkumem Buunka a Fernandezové (2020) a také českým výzkumem Řezáčové (2010).

Při srovnání těchto charakteristik u mužů a žen bylo zjištěno, že obě pohlaví v případě zkušenosti s nevěrou skórují výše v kognitivní žárlivosti. Pouze u žen pak byla zvýšená behaviorální a celková žárlivost. Naopak u mužů se projevil vztah nižší emocionální žárlivosti a zkušenosti s nevěrou, kdežto u žen nebyl zjištěn v míře emocionální žárlivosti významný rozdíl. Zjištění jsou v souladu s výsledky Sagarina et al. (2003), dle kterého nevěrné ženy na případnou nevěru partnera reagovaly vyšším distresem ve srovnání s nevěrnými muži. Souhrně tedy můžeme říci, že v pocíťované žárlivosti vůči partnerovi se muži a ženy liší, což platí také ve vztahu se zkušeností s nevěrou.

Nalezené vztahy se částečně potvrdily také při ověřování korelace mezi tendencemi k nevěře a žárlivostí. Vztah byl však nalezen pouze u kognitivní a behaviorální žárlivosti, a to pouze ve skupině žen – ve skupině mužů nebyl nalezen signifikantní vztah s žádnou komponentou žárlivosti. Zjištěné korelace navíc byly jen velmi slabé.

Ačkoliv výzkum svazují určité limity např. v podobě využití sebeposuzovacích metod či nepravděpodobnostních metod výběru, jeho přínos spočívá v ověření zjištění předchozích výzkumů na rozsáhleším souboru s dostatečným zastoupením mužů. Současně jsme díky vymezení věkového období ve srovnání s jinými studii předešli možnému zkreslení a také jsme využívali širokou definici nevěry, která taktéž dle našeho názoru umožnila zpřesnění dat zejména u žen, které vnímají jako závažnější spíše nevěru emocionálního rázu (Frederick & Fales, 2016). Musíme také zmínit, že výzkumů zaměřených na jedince, kteří se dopustili nevěry, je stále spíše nedostatek, věříme tedy, že naše studie pomůže rozšířit toto poznání. Naše výsledky jsou také uplatnitelné v praxi při poradenské či terapeutické práci s páry potýkajícími se s následky nevěry či nadměrnou žárlivostí.

LITERATURA

- Anapol, D. (2010). *Polyamory in the 21st Century: Love and Intimacy with Multiple Partners*. Rowman & Littlefield Publishers.
- Adamopoulou, E. (2013). New Facts on Infidelity. *Economics Letters*, *121*(3), 458-462.
<https://doi.org/10.1016/j.econlet.2013.09.025>
- Allen, E. S., & Atkins, D. C. (2005). The Multidimensional and Developmental Nature of Infidelity: Practical Applications. *Journal of Clinical Psychology*, *61*(11), 1371–1382.
<https://doi.org/10.1002/jclp.20187>
- Allen, E. S., Atkins, D. C., Baucom, D. H., Snyder, D. K., Gordon, K. C., & Glass, S. P. (2005). Intrapersonal, Interpersonal, and Contextual Factors in Engaging in and Responding to Extramarital Involvement. *Clinical Psychology: Science and Practice*, *12*(2), 101-130. <https://doi.org/10.1093/clipsy.bpi014>
- Allen, E. S., & Baucom, D. H. (2004). Adult Attachment and Patterns of Extradysadic Involvement. *Family Process*, *43*(4), 467–488.
<https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2004.00035.x>
- Allen, E. S., & Baucom, D. H. (2006). Dating, Marital, and Hypothetical Extradysadic Involvements: How do they compare? *The Journal of Sex Research*, *43*(4), 307-317.
<https://doi.org/10.1080/00224490609552330>
- Altgelt, E. E., Reyes, M. A., French, J. E., Meltzer, A. L., & McNulty, J. K. (2018). Who is sexually faithful? Own and partner personality traits as predictors of infidelity. *Journal of Social and Personal Relationships*, *35*(4), 600-614.
<https://doi.org/10.1177/0265407517743085>
- Arnett, J. J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for?. *Child Development Perspectives*, *1*(2), 68-73.
<https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00016.x>
- Arnett, J. J., (2014). *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens Through the Twenties*. Oxford University Press.

- Atkins, D. C, Baucom, D. H., & Jacobson, N. S. (2001). Understanding infidelity: Correlates in a national random sample. *Journal of Family Psychology, 15*(4), 735-749. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.4.735>
- Attridge, M. (2013). Jealousy and relationship closeness: Exploring the good (reactive) and bad (suspicious) sides of romantic jealousy. *SAGE open, 3*(1), 1-16. <https://doi.org/10.1177/2158244013476054>
- Barelds, D. P., & Barelds-Dijkstra, P. (2007). Relations between different types of jealousy and self and partner perceptions of relationship quality. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice, 14*(3), 176-188. <https://doi.org/10.1002/cpp.532>
- Barelds, D. P., & Dijkstra, P. (2006). Reactive, anxious and possessive forms of jealousy and their relation to relationship quality among heterosexuals and homosexuals. *Journal of homosexuality, 51*(3), 183-198. https://doi.org/10.1300/J082v51n03_09
- Barta, W. D., & Kiene, S. M. (2005). Motivations for infidelity in heterosexual dating couples: The roles of gender, personality differences, and sociosexual orientation. *Journal of Social and Personal Relationships, 22*(3), 339-360. <https://doi.org/10.1177/0265407505052440>
- Baucom, D. H., Pentel, K. Z., Gordon, K. C., & Snyder, D. K. (2017). An integrative approach to treating infidelity in couples. In J. Fitzgerald (Eds.), *Foundations for Couples' Therapy* (s. 206-215). Routledge.
- Bendixen, M., Kennair, L. E. O., & Buss, D. M. (2015). Jealousy: Evidence of strong sex differences using both forced choice and continuous measure paradigms. *Personality and Individual Differences, 86*, 212-216. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.05.035>
- Berman, M. I., & Frazier, P. A. (2005). Relationship power and betrayal experience as predictors of reactions to infidelity. *Personality and Social Psychology Bulletin, 31*(12), 1617-1627. <https://doi.org/10.1177/0146167205277209>
- Blinka, L. a kol. (2015). *Online závislosti*. Grada.
- Blow, A. J., & Hartnett, K. (2005). Infidelity in committed relationships I: A methodological review. *Journal of marital and family therapy, 31*(2), 183-216. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2005.tb01555.x>

- Brand, R. J., Markey, C. M., Mills, A., & Hodges, S. D. (2007). Sex differences in self-reported infidelity and its correlates. *Sex Roles, 57*, 101-109.
<https://doi.org/10.1007/s11199-007-9221-5>
- Bringle, R. B. & Evenbeck, S. (1979). The study of jealousy as a dispositional characteristic. In M. Cook, & G. Wilson (Eds.), *Love and Attraction* (s. 201-204). Pergamon Press.
- Brown, E. M. (2013). *Patterns of Infidelity and Their Treatment*. Routledge.
- Brown, W. M., & Moore, C. (2003). Fluctuating asymmetry and romantic jealousy. *Evolution and Human Behavior, 24*(2), 113-117.
[https://doi.org/10.1016/S1090-5138\(02\)00148-4](https://doi.org/10.1016/S1090-5138(02)00148-4)
- Burdette, A. M., Ellison, C. G., Sherkat, D. E., & Gore, K. A. (2007). Are there religious variations in marital infidelity?. *Journal of Family Issues, 28*(12), 1553-1581.
<https://doi.org/10.1177/0192513X07304269>
- Buss, D. M. (2000). *The Dangerous Passion: Why Jealousy is as Necessary as Love and Sex*. The Free Press.
- Buss, D. M. (2009). *Evoluce touhy: Strategie sexuálního chování*. Dauphin.
- Buss, D. M., & Haselton, M. (2005). The evolution of jealousy. *Trends in Cognitive Sciences, 9*(11), 506-507. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2005.09.006>
- Buss, D. M., Larsen, R. J., Westen, D., & Semmelroth, J. (1992). Sex Differences in Jealousy: Evolution, Physiology, and Psychology. *Psychological Science, 3*(4), 251-256. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.1992.tb00038.x>
- Buss, D. M., & Shackelford, T. K. (1997). Susceptibility to Infidelity in the First Year of Marriage. *Journal of Research in Personality, 31*(2), 193-221.
<https://doi.org/10.1006/jrpe.1997.2175>
- Buss, D. M., Shackelford, T. K., Kirkpatrick, L. A., Choe, J. C., Lim, H. K., Hasegawa, M., Hasegawa, T., & Bennett, K. (1999). Jealousy and the nature of beliefs about infidelity: Tests of competing hypotheses about sex differences in the United States, Korea, and Japan. *Personal Relationships, 6*(1), 125-150.
<https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1999.tb00215.x>

- Buunk, B. P. (1980). Extramarital sex in the Netherlands. *Alternative Lifestyles*, 3, 11-39.
- Buunk, B. P. (1997). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23(6), 997-1006. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(97\)00136-0](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(97)00136-0)
- Buunk, B., & Bringle, R. G. (1987). Jealousy in love relationships. In D. Perlman & S. Duck (Eds.), *Intimate Relationships: Development, Dynamics, and Deterioration* (s. 123-147). Sage Publications.
- Buunk, B.P., & Dijkstra, P. (2000). Extradynamic relationships and jealousy. In C. Hendrick, & S. S. Hendrick (Eds.), *Close Relationships: A Sourcebook* (s. 316–329). Sage publications.
- Buunk, A. P., & Dijkstra, P. (2006). Temptations and Threat: Extradynamic Relations and Jealousy. In A. L. Vangelisti, & D. Perlman (Eds.), *The Cambridge Handbook of Personal Relationships* (s. 533-555). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511606632.030>
- Buunk, A. P., & Fernández, A. M. (2020). Don't Cheat Like I Did: Possessive Jealousy and Infidelity in Close Relationships. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 14(2), 211-216. <https://doi.org/10.5964/ijpr.v14i2.4265>
- Buunk, A. P., Park, J. H., Zurriaga, R., Klavina, L., & Massar, K. (2008). Height predicts jealousy differently for men and women. *Evolution and Human Behavior*, 29(2), 133-139. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2007.11.006>
- Campbell, K., & Wright, D. W. (2010). Marriage today: Exploring the incongruence between Americans' beliefs and practices. *Journal of Comparative Family Studies*, 41(3), 329–345. <https://doi.org/10.3138/jcfs.41.3.329>
- Capponi, V., Novák, T. (1995). *Sám sobě manželským poradcem*. Grada.
- Cooper, A. (2013). *Sex and the Internet: A Guide Book for Clinicians*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203890349>
- Clanton, G. & Smith, L. G. (1977) *Jealousy*. Prentice-Hall.
- Cynkier, P. (2018). Pathological jealousy from forensic psychiatric perspective. *Psychiatria Polska*, 52(5), 1-12.

<https://doi.org/10.12740/PP/OnlineFirst/79840>

Český statistický úřad. (2020). *Aktuální populační vývoj v kostce*. Získáno 10. února 2023 z <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualni-populacni-vyvoj-v-kostce>

Dean, C. J. (2011). Psychoeducation: A First Step to Understanding Infidelity-related Systemic Trauma and Grieving. *The Family Journal*, 19(1), 15-21.
<https://doi.org/10.1177/1066480710387487>

Delacre, M., Lakens, D., & Leys, C. (2017). Why psychologists should by default use Welch's t-test instead of Student's t-test. *International Review of Social Psychology*, 30(1), 92-101. <https://doi.org/10.5334/irsp.82>

De Lomas, P. (2007). *Žárlivost*. Grada

De Silva, P. (2004). Jealousy in Couple Relationships. *Behaviour Change*, 21(1), 1-13.
<https://doi.org/10.1375/bech.21.1.1.35976>

De Souza, A. A. L., Verderane, M. P., Taira, J. T., & Otta, E. (2006). Emotional and sexual jealousy as a function of sex and sexual orientation in a Brazilian sample. *Psychological Reports*, 98(2), 529-535. <https://doi.org/10.2466/PR0.98.2.529-535>

De Visser, R., Richters, J., Rissel, C., Grulich, A., Simpson, J., Rodrigues, D., & Lopes, D. (2020). Romantic jealousy: A test of social cognitive and evolutionary models in a population-representative sample of adults. *The Journal of Sex Research*, 57(4), 498-507. <https://doi.org/10.1080/00224499.2019.1613482>

DeWall, N., Lambert, N., Slotter, E., Pond, R., Deckman, T., Finkel, E., Luchies, L., & Fincham, F. (2011). So far away from one's partner, yet so close to romantic alternativny: Avoidant attachment, interest in alternatives, and infidelity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(6), 1302-1316.
<https://doi.org/10.1037/a0025497>

Dostál, D. (2016). *Statistické metody v psychologii*. Filozofická fakulta.

Drigotas, S. M., & Barta, W. (2001). The cheating heart: Scientific explorations of infidelity. *Current Directions in Psychological Science*, 10(5), 177-180.
<https://doi.org/10.1111/1467-8721.00143>

- Drigotas, S. M., Safstrom, C. A., & Gentilia, T. (1999). An investment model prediction of dating infidelity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(3), 509-524. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.3.509>
- Ekman, P., & Cordaro, D. (2011). What is Meant by Calling Emotions Basic. *Emotion review*, 3(4), 364-370. <https://doi.org/10.1177/1754073911410740>
- Elphinston, R. A., Feeney, J. A., & Noller, P. (2011). Measuring romantic jealousy: Validation of the multidimensional jealousy scale in Australian samples. *Australian Journal of Psychology*, 63(4), 243-251. <https://doi.org/10.1111/j.1742-9536.2011.00026.x>
- Erikson, E. H. (1999). *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Nakladatelství lidové noviny.
- Erikson, E. H. (2002). *Dětství a společnost*. Argo.
- Farková, M. (2009). *Dospělost a její variabilita*. Grada.
- Fife, S. T., Weeks, G. R., & Gambescia, N. (2008). Treating infidelity: An integrative approach. *The Family Journal*, 16(4), 316-323. <https://doi.org/10.1177/1066480708323205>
- Fincham, F. D., Hall, J., & Beach, S. R. (2006). Forgiveness in marriage: Current status and future directions. *Family Relations*, 55(4), 415-427. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2005.callf.x-i1>
- Fincham, F. D., & May, R. W. (2017). Infidelity in romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, 13, 70-74. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2016.03.008>
- Fish, J. N., Pavkov, T. W., Wetchler, J. L., & Bercik, J. (2012). Characteristics of those who participate in infidelity: The role of adult attachment and differentiation in extradyadic experiences. *The American Journal of Family Therapy*, 40(3), 214-229. <https://doi.org/10.1080/01926187.2011.601192>
- Frampton, J. R., & Fox, J. (2018). Social media's role in romantic partners' retroactive jealousy: Social comparison, uncertainty, and information seeking. *Social Media + Society*, 4(3). <https://doi.org/10.1177/2056305118800317>

- Frederick, D. A., & Fales, M. R. (2016). Upset over sexual versus emotional infidelity among gay, lesbian, bisexual, and heterosexual adults. *Archives of Sexual Behavior, 45*(1), 175-191. <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0409-9>
- Freud, S. (1998). Some neurotic mechanisms in jealousy, paranoia, and homosexuality. In N. Burke, *Gender & Envy* (s. 213-220). Routledge. (Původně vydáno 1922)
- Furstenberg FF. 2016. Social class and development in early adulthood: some unsettled issues. *Emerging Adulthood, 4*(4), 236-238. <https://doi.org/10.1177/2167696815625142>
- Fye, M. A., & Mims, G. A. (2019). Preventing infidelity: A theory of protective factors. *The Family Journal, 27*(1), 22-30. <https://doi.org/10.1177/1066480718809428>
- Glass, S. P. (2002). Couple therapy after the trauma of infidelity. In A. S. Gurman, & N. S. Jacobson (Eds.), *Clinical Handbook of Couple Therapy* (s. 488-507). The Guilford Press.
- Glass, S. P., & Wright, T. L. (1985). Sex differences in type of extramarital involvement and marital dissatisfaction. *Sex Roles, 12*, 1101-1120.
- Glass, S. P., & Wright, T. L. (1992). Justifications for extramarital relationships: The association between attitudes, behaviors, and gender. *Journal of Sex Research, 29*(3), 361-387. <https://doi.org/10.1080/00224499209551654>
- Guerrero, L. K. (1998). Attachment-style differences in the experience and expression of romantic jealousy. *Personal Relationships, 5*(3), 273-291. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.1998.tb00172.x>
- Guerrero, L. K., Trost, M. R., & Yoshimura, S. M. (2005). Romantic jealousy: Emotions and communicative responses. *Personal Relationships, 12*(2), 233-252. <https://doi.org/10.1111/j.1350-4126.2005.00113.x>
- Guitar, A. E., Geher, G., Kruger, D. J., Garcia, J. R., Fisher, M. L., & Fitzgerald, C. J. (2017). Defining and distinguishing sexual and emotional infidelity. *Current Psychology, 36*, 434-446. <https://doi.org/10.1007/s12144-016-9432-4>
- Hall, J. H., & Fincham, F. D. (2009). Psychological distress: Precursor or consequence of dating infidelity?. *Personality and Social Psychology Bulletin, 35*(2), 143-159. <https://doi.org/10.1177/0146167208327189>

- Harris, C. R. (2002). Sexual and romantic jealousy in heterosexual and homosexual adults. *Psychological Science, 13*(1), 7-12. <https://doi.org/10.1111/1467-9280.00402>
- Harris, C. R., & Darby, R. S. (2010). Jealousy in adulthood. In S. L. Hart & M. Legerstee (Eds.), *Handbook of Jealousy: Theory, Research, and Multidisciplinary Approaches* (s. 547-571). Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781444323542.ch23>
- Henline, B. H., Lamke, L. K., & Howard, M. D. (2007). Exploring perceptions of online infidelity. *Personal Relationships, 14*(1), 113-128. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2006.00144.x>
- Hertlein, K. M., Wetchler, J. L., & Piercy, F. P. (2013). Infidelity: An Overview. In K. M. Hertlein, F. P. Piercy, & J. L. Wetchler (Eds.), *Handbook of Clinical Treatment of Infidelity* (s. 5-16). Routledge.
- Hunyady, O., Josephs, L., & Jost, J. T. (2008). Priming the primal scene: Betrayal trauma, narcissism, and attitudes toward sexual infidelity. *Self and Identity, 7*(3), 278-294. <https://doi.org/10.1080/15298860701620227>
- Johnson, S. M. (2013). Broken bonds: An emotionally focused approach to infidelity. In K. M. Hertlein, F. P. Piercy, & J. L. Wetchler (Eds.), *Handbook of Clinical Treatment of Infidelity* (s. 17-30). Routledge.
- Jones, D. N. (2020). Intentions toward infidelity – Revised. In R. R. Milhausen, J. K. Sakaluk, T. D. Fisher, C. M. Davis, & W. L. Yarber, *Handbook of Sexuality-related Measures*, (s. 439-440). Routledge.
- Jones, D. N., Olderbak, S. G., & Figueredo, A. J. (2011). The intentions towards infidelity scale. In T. D. Fisher, C. M. Davis, W. L. Yarber, & S. L. Davis (Eds.), *Handbook of Sexuality-related Measures*, (s. 251-253). Routledge.
- Kast, V. (2016). Závist, žárlivost a jejich smysl. Portál.
- Katrňák, T., Lechnerová, Z., Pakosta, P., Fučík, P. (2010). *Na prahu dospělosti: Partnerství, sex a životní představy mladých v současné české společnosti*. Dokořán.
- Kemer, G., Bulgan, G., & Çetinkaya Yıldız, E. (2016). Gender differences, infidelity, dyadic trust, and jealousy among married Turkish individuals. *Current Psychology, 35*, 335-343. <https://doi.org/10.1007/s12144-014-9298-2>

- Kingham, M., & Gordon, H. (2004). Aspects of morbid jealousy. *Advances in Psychiatric Treatment, 10*(3), 207-215. <https://doi.org/10.1192/apt.10.3.207>
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., & Martin, C. E. (1948). *Sexual Behavior in the Human Male*. Saunders.
- Knopp, K., Scott, S., Ritchie, L., Rhoades, G. K., Markman, H. J., & Stanley, S. M. (2017). Once a cheater, always a cheater? Serial infidelity across subsequent relationships. *Archives of Sexual Behavior, 46*, 2301-2311. <https://doi.org/10.1007/s10508-017-1018-1>
- Kratochvíl, S. (2009). *Manželská a párová terapie*. Portál.
- Kruger, D. J., Fisher, M. L., Fitzgerald, C. J., Garcia, J. R., Geher, G., & Guitar, A. E. (2015). Sexual and emotional aspects are distinct components of infidelity and unique predictors of anticipated distress. *Evolutionary Psychological Science, 1*, 44-51. <https://doi.org/10.1007/s40806-015-0010-z>
- Kuroki, M. (2013). Opposite-sex coworkers and marital infidelity. *Economics Letters, 118*(1), 71-73. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2012.09.023>
- Laaser, D., Putney, H. L., Bundick, M., Delmonico, D. L., & Griffin, E. J. (2017). Posttraumatic growth in relationally betrayed women. *Journal of Marital and Family Therapy, 43*(3), 435-447. <https://doi.org/10.1111/jmft.12211>
- Lammers, J., & Maner, J. (2016). Power and attraction to the counternormative aspects of infidelity. *The Journal of Sex Research, 53*(1), 54-63. <https://doi.org/10.1080/00224499.2014.989483>
- Langmeier, J., Krejčířová, D., (2006). *Vývojová psychologie*. Grada
- Leeker, O., & Carlozzi, A. (2014). Effects of sex, sexual orientation, infidelity expectations, and love on distress related to emotional and sexual infidelity. *Journal of Marital and Family Therapy, 40*(1), 68-91. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2012.00331.x>
- Lusterman, D. D. (1998). *Infidelity: A Survival Guide*. New Harbinger Publications.
- Lusterman, D. D. (2005). Helping children and adults cope with parental infidelity. *Journal of Clinical Psychology, 61*(11), 1439-1451. <https://doi.org/10.1002/jclp.20193>

- Mark, K., Janssen, E., & Milhausen, R. (2011). Infidelity in heterosexual couples: Demographic, interpersonal, and personality-related predictors of extradyadic sex. *Archives of Sexual Behavior, 40*, 971–982. <https://doi.org/10.1007/s10508-011-9771-z>
- Martínez-León, N. C., Peña, J. J., Salazar, H., García, A., & Sierra, J. C. (2017). A systematic review of romantic jealousy in relationships. *Terapia Psicológica, 35*(2), 203-212. <https://doi.org/10.4067/s0718-48082017000200203>
- Matějková, E. (2007). *Jak řešit konflikty a problémy v partnerských vztazích*. Grada.
- McAlister, A., Pachana, N., & Jackson, C. J. (2005). Predictors of young dating adults' inclination to engage in extradyadic sexual activities: A multi-perspective study. *British Journal of Psychology, 96*(3), 331-350. <https://doi.org/10.1348/000712605X47936>
- McAnulty, R. D., & Brineman, J. M. (2007). Infidelity in dating relationships. *Annual review of sex research, 18*(1), 94-114. <https://doi.org/10.1080/10532528.2007.10559848>
- Moller, N. P., & Vossler, A. (2015). Defining infidelity in research and couple counseling: a qualitative study. *Journal of sex & marital therapy, 41*(5), 487-497. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2014.931314>
- Muise, A., Christofides, E., & Desmarais, S. (2009). More information than you ever wanted: Does Facebook bring out the green-eyed monster of jealousy?. *CyberPsychology & Behavior, 12*(4), 441-444. <https://doi.org/10.1089/cpb.2008.0263>
- Mullen, P. (1995). Jealousy and violence. *Hong Kong Journal of Psychiatry, 5*, 18–24.
- Munsch, C. L. (2015). Her support, his support: Money, masculinity, and marital infidelity. *American Sociological Review, 80*(3), 469-495. <https://doi.org/10.1177/0003122415579989>
- Neal, A. M., & Lemay, E. P. (2019). The wandering eye perceives more threats: Projection of attraction to alternative partners predicts anger and negative behavior in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships, 36*(2), 450-468. <https://doi.org/10.1177/0265407517734398>
- Novák, T. & Šmolka, P. (2016). *Manželské a rodinné poradenství*. Grada.

- Olson, M. M., Russell, C. S., Higgins-Kessler, M., & Miller, R. B. (2002). Emotional processes following disclosure of an extramarital affair. *Journal of Marital and Family Therapy*, 28(4), 423-434. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2002.tb00367.x>
- Ortman, D. C. (2005). Post Infidelity stress disorder. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 43(10), 46-54. <https://doi.org/10.3928/02793695-20051001-06>
- Orzeck, T., & Lung, E. (2005). Big-five personality differences of cheaters and noncheaters. *Current Psychology*, 24, 274-286. <https://doi.org/10.1007/s12144-005-1028-3>
- Parker, J. G., Low, C. M., Walker, A. R., & Gamm, B. K. (2005). Friendship jealousy in young adolescents: individual differences and links to sex, self-esteem, aggression, and social adjustment. *Developmental Psychology*, 41(1), 235-250. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.41.1.235>
- Parker, M. L., & Campbell, K. (2017). Infidelity and attachment: The moderating role of race/ethnicity. *Contemporary Family Therapy*, 39, 172-183. <https://doi.org/10.1007/s10591-017-9415-0>
- Parrot, W. G. (1991). The emotional experience of envy and jealousy. In P. Salovey (Eds.), *The Psychology of Jealousy and Envy* (s. 3-30). Guilford Press.
- Perel, E. (2017). *The State of Affairs: Rethinking Infidelity – A Book for Anyone Who Has Ever Loved*. Hodder & Stoughton.
- Pfeiffer, S. M., & Wong, P. T. (1989). Multidimensional jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(2), 181-196. <https://doi.org/10.1177/026540758900600203>
- Piercy, K., Hertlein, J., & Wetchler, F. (2005). Infidelity: An overview. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 4(2-3), 5-16. https://doi.org/10.1300/J398v04n02_02
- Pines, A. M. (1992). Romantic jealousy: Five perspectives and an integrative approach. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 29(4), 675.
- Pines, A. M., & Aronson, E. (1983). Antecedents, correlates, and consequences of sexual jealousy. *Journal of Personality*, 51(1), 108-136. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1983.tb00857.x>
- Plzák, M. (1988). *Poruchy manželského soužití*. Státní pedagogické nakladatelství.

- Pollet, T. V., & Saxton, T. K. (2020). Jealousy as a function of rival characteristics: Two large replication studies and meta-analyses support gender differences in reactions to rival attractiveness but not dominance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 46(10), 1428-1443. <https://doi.org/10.1177/0146167220904512>
- Praško, J. (2005). *Asertivita v partnerství*. Grada.
- Příhoda, V. (1974). *Ontogeneze lidské psychiky II. Vývoj člověka od patnácti do třiceti let*. Státní pedagogické nakladatelství.
- Rășcanu, R. (2017). Jealousy as a defence mechanism of low self-esteem. *Romanian Journal of Cognitive Behavioral Therapy and Hypnosis*, 4(1-2).
- Rusbult, C. E., & Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10(2), 175-204. <https://doi.org/10.1177/026540759301000202>
- Rusbult, C. E., & Van Lange, P. A. (2003). Interdependence, interaction, and relationships. *Annual Review of Psychology*, 54(1), 351-375. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.101601.145059>
- Russell, V., Baker, L., & McNulty, J. (2013). Attachment insecurity and infidelity in marriage: Do dating relationships really inform us about marriage?. *Journal of Family Psychology*, 27(2), 242–251. <https://doi.org/10.1037%2Fa0032118>
- Rydell, R. J., & Bringle, R. G. (2007). Differentiating reactive and suspicious jealousy. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 35(8), 1099-1114. <https://doi.org/10.2224/sbp.2007.35.8.1099>
- Řezáčová, V. (2010). *Nevěra a žárlivost v dlouhodobých partnerských vztazích*. [Bakalářská diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze]. Digitální depozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/30410>
- Říčan, P. (2004). *Cesta životem*. Portál.
- Sabini, J., & Silver, M. (2005). Ekman's basic emotions: Why not love and jealousy?. *Cognition & Emotion*, 19(5), 693-712. <https://doi.org/10.1080/02699930441000481>

- Sagarin, B. J., Becker, D. V., Guadagno, R. E., Nicastle, L. D., & Millevoi, A. (2003). Sex differences (and similarities) in jealousy: The moderating influence of infidelity experience and sexual orientation of the infidelity. *Evolution and Human Behavior*, 24(1), 17-23. [https://doi.org/10.1016/S1090-5138\(02\)00106-X](https://doi.org/10.1016/S1090-5138(02)00106-X)
- Sahana, S., & Ganth, D. B. (2016). The green-eyed monster: Exploring the associations of ego defenses and relationship closeness on romantic jealousy. *International Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 6(1), 14-19.
- Scheinkman, M., & Werneck, D. (2010). Disarming jealousy in couples relationships: A multidimensional approach. *Family Process*, 49(4), 486-502. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2010.01335.x>
- Schmitt, D. P. (2004). The Big Five related to risky sexual behaviour across 10 world regions: Differential personality associations of sexual promiscuity and relationship infidelity. *European Journal of Personality*, 18, 301-319. <https://doi.org/10.1002/per.520>
- Scuka, R. F. (2015). A clinician's guide to helping couples heal from the trauma of infidelity. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 14(2), 141-168. <https://doi.org/10.1080/15332691.2014.953653>
- Settersten RA. 2012. Becoming adult: meanings and markers for young Americans. In M. C. Waters, P. J. Carr, M. Kefalas, & J. N. Holdaway (Eds.), *Coming of Age in America: The Transition to Adulthood in the Twenty-First Century*, (s. 167–90). University of California Press.
- Shackelford, T. K., LeBlanc, G. J., & Drass, E. (2000). Emotional reactions to infidelity. *Cognition & Emotion*, 14(5), 643-659. <https://doi.org/10.1080/02699930050117657>
- Shackelford, T. K., Voracek, M., Schmitt, D. P., Buss, D. M., Weekes-Shackelford, V. A., & Michalski, R. L. (2004). Romantic jealousy in early adulthood and in later life. *Human Nature*, 15(3), 283-300. <https://doi.org/10.1007/s12110-004-1010-z>
- Sheppard, V. J., Nelso, E. S., & Andreoli-Mathie, V. (1995). Dating relationships and infidelity: Attitudes and behaviors. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 21(3), 202-212. <https://doi.org/10.1080/00926239508404399>

- Shrout, M. R., & Weigel, D. J. (2020). Coping with infidelity: The moderating role of self-esteem. *Personality and Individual Differences, 154*.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109631>
- Shulman, S., & Connolly, J. (2013). The challenge of romantic relationships in emerging adulthood: Reconceptualization of the field. *Emerging Adulthood, 1*(1), 27-39.
<https://doi.org/10.1177/2167696812467330>
- Šimíčková-Čížková, J., Binarová, I., Holásková, K., Petrová, A., Plevová, I., Pugnerová, M. (2010). *Přehled vývojové psychologie*. Univerzita Palackého Olomouc.
- Šmolka, P. (2010). *Nevěra pro podváděné a podvádějící, 2., rozšířené a aktualizované vydání*. Grada.
- Švancara, J. (1986). *Kompendium vývojové psychologie*. Státní pedagogické nakladatelství.
- Thompson, A. P. (1984). Emotional and sexual components of extramarital relations. *Journal of Marriage and the Family, 46*(1), 35-42.
<https://doi.org/10.2307/351861>
- Thompson, A. E., & O'Sullivan, L. F. (2016). Drawing the line: The development of a comprehensive assessment of infidelity judgments. *The Journal of Sex Research, 53*(8), 910-926. <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1062840>
- Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Portál.
- Tillman, K. H., Brewster, K. L., & Holway, G. V. (2019). Sexual and romantic relationships in young adulthood. *Annual Review of Sociology, 45*, 133-153.
<https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073018-022625>
- Tošić-Radev, M., & Hedrih, V. (2017). Psychometric properties of the Multidimensional Jealousy Scale (MJS) on a Serbian sample. *Psihologija, 50*(4), 521-534.
<http://dx.doi.org/10.2298/PSI170121012T>
- Treas, J., & Giesen, D. (2000). Sexual infidelity among married and cohabiting Americans. *Journal of Marriage and Family, 62*(1), 48-60.
<https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00048.x>
- Urbánek, T., Denglerová, D. & Širůček, J. (2011). *Psychometricka: měření v psychologii*. Portál.

- Uzel, R. (2010). *Nevěra a co s ní*. Petrklíč.
- Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II. – Dospělost a stáří*. Karolinum.
- Valentova, J. V., de Moraes, A. C., & Varella, M. A. C. (2020). Gender, sexual orientation and type of relationship influence individual differences in jealousy: A large Brazilian sample. *Personality and Individual Differences, 157*.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109805>
- Vossler, A. (2016). Internet infidelity 10 years on: A critical review of the literature. *The Family Journal, 24*(4), 359-366. <https://doi.org/10.1177/1066480716663191>
- Vowels, L. M., Vowels, M. J., & Mark, K. P. (2022). Is infidelity predictable? Using explainable machine learning to identify the Most important predictors of infidelity. *The Journal of Sex Research, 59*(2), 224-237.
<https://doi.org/10.1080/00224499.2021.1967846>
- Whisman, M. A., Gordon, K. C., & Chatav, Y. (2007). Predicting sexual infidelity in a population-based sample of married individuals. *Journal of Family Psychology, 21*(2), 320. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.2.320>
- Whisman, M. A., & Snyder, D. K. (2007). Sexual infidelity in a national survey of American women: differences in prevalence and correlates as a function of method of assessment. *Journal of Family Psychology, 21*(2), 147. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.21.2.147>
- White, G. L. (1981a). A model of romantic jealousy. *Motivation and Emotion, 5*(4), 295-310. <https://doi.org/10.1007/BF00992549>
- White, G. L. (1981b). Some correlates of romantic jealousy. *Journal of Personality, 49*(2), 129-145. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1981.tb00733.x>
- White, G., & Mullen, P. E. (2006). *Žárlivost: teorie, výzkum a klinické strategie*. Triton.
- Whitty, M. T. (2003). Pushing the wrong buttons: Men's and women's attitudes toward online and offline infidelity. *CyberPsychology & Behavior, 6*(6), 569-579.
<http://dx.doi.org/10.1089/109493103322725342>
- Willi, J. (2006). *Psychologie lásky*. Portál.

- Willoughby BJ, Madsen B, Carroll JS, Busby DM. 2015. "Want to stay over?" Demographic, intrapersonal, and relational differences among those who date, stay-over, and cohabit. *Marriage and Family Review*, 51, 587-609.
<http://doi.org/10.1080/01494929.2015.1060287>
- Wilson, K., Mattingly, B. A., Clark, E. M., Weidler, D. J., & Bequette, A. W. (2011). The gray area: Exploring attitudes toward infidelity and the development of the Perceptions of Dating Infidelity Scale. *The Journal of Social Psychology*, 151(1), 63-86.
<https://doi.org/10.1080/00224540903366750>
- Yarab, P. E., Sensibaugh, C. C., & Allgeier, E. R. (1998). More than just sex: Gender differences in the incidence of self-defined unfaithful behavior in heterosexual dating relationships. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 10(2), 45-57.
https://doi.org/10.1300/J056v10n02_03
- Zandbergen, D. L., & Brown, S. G. (2015). Culture and gender differences in romantic jealousy. *Personality and Individual Differences*, 72, 122-127.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.08.035>

PŘÍLOHY

Seznam příloh:

1. Abstrakt v českém jazyce
2. Abstrakt v anglickém jazyce
3. Dotazník vlastní konstrukce s průvodními informacemi
4. Přeložená verze Multidimensional Jealousy Scale (MJS)
5. Přeložená verze Intentions Toward Infidelity Scale (ITIS)

Příloha 1

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Souvislost mezi vlastní nevěrou, tendencemi k nevěře a žárlivostí v romantickém vztahu v mladé dospělosti

Autor práce: Bc. Martina Ocelíková

Vedoucí práce: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Počet stran a znaků: 100 stran, 167 664 znaků

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury: 168

Abstrakt:

Cílem této práce je zjistit, zda existuje vztah mezi vlastní nevěrou, tendencemi k nevěře a žárlivostí vůči romantickému partnerovi v heterosexuálním vztahu v mladé dospělosti. Práce se zaměřuje na celkovou míru žárlivosti a její tři komponenty: kognitivní, emocionální a behaviorální. Zároveň je cílem také ověřit vztah proměnných u mužů a žen. Výzkumný soubor tvoří 871 osob od 20 do 35 let žijících v heterosexuálním monogamním vztahu delším než 3 měsíce. Data byla získávána online dotazníkovým šetřením za pomoci dotazníku vlastní konstrukce zjišťujícím sociodemografické údaje, informace o partnerském vztahu a zkušenostech s nevěrou; Multidimensional Jealousy Scale (MJS) a Intentions Toward Infidelity Scale (ITIS). Dle výsledků zkušenost s nevěrou souvisí se zvýšenou celkovou, kognitivní a behaviorální žárlivostí, a naopak se sníženou emocionální žárlivostí. Vztah s kognitivní žárlivostí se projevuje u obou pohlaví, pouze u žen však je zvýšená míra behaviorální žárlivosti a pouze u mužů snížená emocionální žárlivost. Byla nalezena velmi slabá pozitivní korelace tendencí k nevěře a kognitivní a behaviorální žárlivosti, avšak pouze u žen, nikoliv u mužů.

Klíčová slova: vlastní nevěra, žárlivost, mladá dospělost, romantický vztah

Příloha 2

ABSTRACT OF THESIS

Title: Connections between Self-infidelity, Infidelity Tendencies and Jealousy in Romantic Relationship in Young Adulthood

Author: Bc. Martina Ocelíková

Supervisor: PhDr. Marek Kolařík, Ph.D.

Number of pages and characters: 100 pages, 167 664 characters

Number of appendices: 5

Number of references: 168

Abstract:

The aim of this study is to examine relationship between one's own infidelity, infidelity tendencies and jealousy toward romantic partner in a heterosexual partnership in young adulthood. The study focuses on the overall level of jealousy, as well as its three components: cognitive, emotional and behavioral. Another goal is to verify this relationship also in men and women. The research group consists of 871 persons aged 20 to 35 years old, currently having a heterosexual monogamous relationship lasting longer than 3 months. The data was obtained through online questionnaire survey using a self-constructed questionnaire collecting sociodemographic data, information about partnership and infidelity experiences; Multidimensional Jealousy Scale (MJS) and Intentions Toward Infidelity Scale (ITIS). The results show that experience of one's own infidelity is related to increased overall, cognitive and behavioral jealousy, and conversely to decreased emotional jealousy. The connection with cognitive jealousy is evident in both genders, but only females have increased behavioral jealousy level and only males decreased emotional jealousy. A very weak positive correlation exists between infidelity tendencies and cognitive and behavioral jealousy, but only in women, not in men.

Key words: Self-infidelity, jealousy, young adulthood, romantic relationship

Příloha 3: Dotazník vlastní konstrukce s průvodními informacemi

Dobrý den,

jmenuji se **Martina Ocelíková** a jsem studentkou pátého ročníku psychologie na **Univerzitě Palackého v Olomouci**. Ve své diplomové práci se zaměřuji na souvislost žárlivosti s nevěrou v partnerském vztahu. Výsledky výzkumu mohou pomoci při poradenské práci s páry, které se s problematikou nevěry nebo přehnané žárlivosti potýkají.

DOTAZNÍK JE URČEN:

- **dospělým ve věku od 20 do 35 let**
- **žijícím aktuálně v heterosexuálním monogamním romantickém vztahu delším než 3 měsíce**

Pozn.: *heterosexualita* = sex. přitažlivost k osobám opačného pohlaví, *monogamie* = vztah výhradně dvou partnerů

Všechna data jsou **zcela anonymní** a účast na výzkumu je **dobrovolná**. Vyplnění otázek Vám zabere **5-10 minut**. Odpovídejte prosím **pravdivě, neexistují správné a špatné odpovědi**. Vyplněním dotazníku **dáváte souhlas s využitím dat** v mé diplomové práci.

Děkuji Vám za účast na výzkumu!

1. Jste ve věku od 20 do 35 let?

Ano

Ne

2. Jste aktuálně v romantickém heterosexuálním vztahu trvajícím déle než 3 měsíce?

Pozn.: *heterosexualita* = sexuální přitažlivost k osobám opačného pohlaví, *monogamie* = vztah výhradně dvou partnerů

Ano

Ne

3. Pohlaví:

Žena

Muž

Jiné

4. **Věk:** *(vepište číslem)*

5. **Nejvyšší dosažené vzdělání:**

Základní vzdělání

Středoškolské s výučním listem

Středoškolské s maturitou

Vysokoškolské

Jiné: *(uved'te jaké)* _____

6. **Jak dlouho trvá Váš současný vztah** *(vepište číslem v měsících)*

7. **Vaši sexuální orientaci byste popsal/a jako:**

Heterosexuální (sexuální přitažlivost k jedincům opačného pohlaví)

Homosexuální (sexuální přitažlivost k jedincům stejného pohlaví)

Bisexuální (sexuální přitažlivost k jedincům obou pohlaví)

Jiná: *(uved'te)* _____

8. **Žijete s partnerem/partnerkou v jedné domácnosti?**

Ano

Ne

9. **Jste s partnerem/partnerkou v manželském svazku?**

Ano, *uved'te délku manželství v měsících:* _____

Ne

10. **Máte děti?**

Ano

Ne

11. Byl/a vám některý váš partner/vaše partnerka nevěrný/á?

Vnímání nevěry je velmi individuální. Pro účely tohoto dotazníku proto prosím vnímejte nevěru jako chování sexuální nebo emocionální povahy, které probíhá mimo váš původní vztah s partnerem/partnerkou a které porušuje vaše společné zásady o vzájemné věrnosti.

Ano

Ne

Nevím

12. Kdy nevěra vašeho partnera/vaší partnerky proběhla?

V současném vztahu

V minulém vztahu/vztazích

V současném i minulém vztahu

13. Byl/a jste některé/mu partnerovi/partnerce nevěrný/á?

Ano

Ne

14. Kdy Vaše nevěra proběhla?

V současném vztahu

V minulém vztahu/vztazích

V současném i minulém vztahu

15. Jakou podobu měla Vaše nevěra?

Pokud Vaše nevěra spadá do více z níže uvedených typů, označte ten, který byl podle Vás nejvýznamnější. V případě více nevěr s různými partnery můžete označit více odpovědí.

Flirt (koketování bez uskutečnění dalšího sexuálního nebo citového kontaktu)

Jednorázový nebo krátkodobý sexuální kontakt (např. na dovolené, večírku apod.)

Dlouhodobější, opakovaný sexuální kontakt se zapojením citů (např. „přilepšení“ k původnímu vztahu, bez plánování společné budoucnosti)

Mimopartnerský vztah/poměr (dlouhodobý vztah zahrnující silné citové pouto k druhé osobě, zahrnující plánování společné budoucnosti s milencem/milenkou)

Virtuální kontakt (chatování, kontaktování na seznamkách bez osobního setkání)

Kybersexuální aktivity (sexuální kontakt skrze internet bez osobního setkání, např. pomocí webkamery)

Swingování (výměna partnerů mezi dvěma či více páry)

Prostituce (využití sexuálních služeb za finanční odměnu)

Jiný (uved'te konkrétně): _____

16. Jaké chování Vaše nevěra zahrnovala?

Označte prosím pouze takové chování, které společně s partnerem za nevěru považujete a porušuje Vaše společné zásady (popř. porušovalo v případě nevěry v minulém vztahu).

Je možné označit více položek.

Sexuální, fyzický kontakt (např. líbání, sexuální styk, orální sex, osahávání, ...)

Emoční kontakt, romantický zájem (např. flirtování, randění, emoční podpora, dávání dárků, sdílení intimních tajemství, ...)

Online, internetové aktivity (např. zasílání zpráv a chatování se sexuálním či romantickým podtextem, aktivita na seznamkách, ...)

Aktivity prováděné o samotě (např. sledování pornografie, masturbace, obdivování celebrity, ...)

Jiné (*uved'te konkrétně*): _____

17. Cítíte se být po vlastní nevěře ve vztazích více žárlivý/á?

Rozhodně ano

Spíše ano

Spíše ne

Rozhodně ne

18. Vyplnil/a jste všechny otázky pravdivě?

*Někteří lidé si chtějí vyplnění dotazníku jen vyzkoušet – to je naprosto v pořádku. Dejte nám prosím vědět, zda jsou Vaše odpovědi **pravdivé** a můžeme je ve výzkumu použít.*

Ano

Ne

19. Máte nějaké poznámky, které byste ke svým odpovědím chtěl/a dodat?

Příloha 4: Přeložená verze Multidimensional Jealousy Scale (MJS)

Jak často máte o Vašem partnerovi/Vaší partnerce následující myšlenky?

Označte svou odpověď na škále

Nikdy - Vždy

1 2 3 4 5 6 7

1. Podezírám mého partnera/mou partnerku, že se tajně vídá s někým opačného pohlaví.
2. Obávám se, že by mého partnera/mou partnerku mohl svádět někdo opačného pohlaví.
3. Podezírám mého partnera/mou partnerku, že by jej/ji mohl přitahovat někdo jiný.
4. Podezírám mého partnera/mou partnerku, že by se mohl/a po fyzické stránce intimně sblížovat s někým opačného pohlaví za mými zády.
5. Myslím, že někteří lidé opačného pohlaví mohou mít o mého partnera/mou partnerku romantický zájem.
6. Obávám se, že se někdo opačného pohlaví snaží mého partnera/mou partnerku svést.
7. Myslím, že můj partner/moje partnerka tajně navazuje intimní vztah s někým opačného pohlaví.
8. Podezírám mého partnera/mou partnerku, že je posedlý/á lidmi opačného pohlaví.

Jak byste emočně reagoval/a na následující situace?

Označte svou odpověď na škále

Velmi potěšeně - velmi znepokojeně

1 2 3 4 5 6 7

1. Váš partner/ka před vámi komentuje, jak skvěle vypadá určitý člověk opačného pohlaví.
2. Váš partner/ka projevuje velký zájem nebo nadšení při rozhovoru s někým opačného pohlaví.
3. Váš partner/ka se velmi přátelsky usměje na někoho opačného pohlaví.
4. Někdo opačného pohlaví se neustále snaží sblížit s vaším partnerem/partnerkou.
5. Váš partner/ka flirtuje s někým opačného pohlaví.
6. Někdo opačného pohlaví chodí s vaším partnerem/partnerkou na rande.
7. Váš partner/ka objímá a líbá někoho opačného pohlaví.

8. Váš partner/ka velmi úzce spolupracuje s někým opačného pohlaví (ve škole nebo v kanceláři).

Jak často se chováte následujícím způsobem?

Označte svou odpověď na škále

Nikdy - vždy

1 2 3 4 5 6 7

1. Prohlížím svému partnerovi/své partnerce šuplíky, kabelku nebo kapsy.
2. Neočekávaně partnerovi/partnerce volám, jen abych zjistil/a, zda je tam, kde měla být.
3. Vyptávám se partnera/partnerky na jeho/její minulé nebo současné romantické vztahy.
4. Řeknu něco ošklivého o osobě opačného pohlaví, když o tuto osobu můj partner/ka projeví zájem.
5. Vyptávám se svého partnera/partnerky na jeho telefonické hovory.
6. Vyptávám se svého partnera/partnerky na to, kde se nachází.
7. Kdykoliv vidím svého partnera/partnerku mluvit s někým opačného pohlaví, připojím se.
8. Nečekaně partnera/partnerku navštívím, jen abych věděl/a, s kým je.

Příloha 5: Přeložená verze Intentions Toward Infidelity Scale (ITIS)

Uved'te prosím, jak je pravděpodobné, že byste udělal/a následující věci. Pomocí níže uvedené stupnice zodpovězte následující otázky.

Označte svou odpověď na škále

Rozhodně ne - rozhodně ano

-3 -2 -1 0 1 2 3

1. Jak je pravděpodobné, že byste byl/a partnerovi/partnerce nevěrný/á, pokud byste věděl/a, že vás nenachytá?

2. Jak je pravděpodobné, že byste partnerovi/partnerce lhal/a o tom, že jste mu/jí byl/a nevěrný/á?

3. Jak je pravděpodobné, že byste partnerovi/partnerce řekl/a, že jste mu/jí byl/a nevěrný/á?

4. Jaká je pravděpodobnost, že by vám nevěra u partnera/partnerky prošla?

5. Jak je pravděpodobné, že byste skrýval/a svůj vztah před atraktivní osobou, kterou jste právě potkal/a?

6. Jak je podle vás pravděpodobné, že budete svým budoucím partnerům/partnerkám nevěrný/á?

7. Jak je podle vás pravděpodobné, že budete nevěrný/á své současné či budoucí manželce?